

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES DE TARRAGONA
DEPARTAMENT D' HISTÒRIA CONTEMPORÀ, CA

EL CAMP DE TARRAGONA DURANT LA 3ª REPUBLICA (1931-1936)

Tesi doctoral presentada per
MONTSERRAT DUCH I PLANA

Direcció:

Dña. DRª ANTONIA FERRER I BOSCH

Tarragona, octubre de 1997.

CAP. X. LA CRISI ECONÒMICA I EL MOVIMENT DEBES.

- X.1 CONDICIONS DE VIDA,
- X.2 OFICINES DE COL·LOCACIÓ,
- X.3. FRIMER DE MAIG,
- X.4. VAGUES,
- X.5. BASES DE TREBALL,
- X.6. ATUR,
- NOTES.

4. LA CRISE ECONOMICA I EL MOVIMENT OBRER

4.1. CONDICIONS DE VIDA.

Les despeses per una família obrera de cinc membres han estat calculades en les 9,40 ptes/dia, si tenim en compte que el salari mitjà no depassa les 10 pessetes caldrà una acurada administració per afrontar el pagament d'altres necessitats com són el lloguer de la vivenda, el vestit i altres bens de consum per molt limitada que sigui la qualitat de vida (1).

El preu de la carn i el pa foren dos productes de consum sensibles a estira i erronsa entre els ajuntaments i els industrials afectats, si bé fa que a l'abril de 1932 hi hagi una vaga dels tccirers d'un carrell de dies al mercat de Tarragona en protesta per l'increment d'impostos (2). Al maig-juny de 1933 els preus de la carn seran motiu de controvèrsia a seus fins que l'ajuntament acordi vetar en-los. Els regidors del Front Nacionalista Republicà pretencien abaratir el preu de les subsistències concretament la carn en 0,50 cèntims el quilo davant de l'oposició dels membres d'ACR i Radicals-Socialistes, de tot plegat s'a'n fa una controvèrsia local a les pàgines del diari FCMENT (3).

El preu del pa, que s'incrementa en 5 cèntims el quilo el febrer de 1934, segons fi a la Gaceta de Madrid, sera motiu de

Evolució del cost dels articles de la necessitat

	1931 (Nov)	1932 (Des)	1933	1934 (Oct)
Fa (lgr)	0,70	0,70	0,70	0,70
Vaca	3,10	3,75	3,25	2,50
Moltes	2,10	1,50	3,25	2,75
Porc	1,75	5,50	-	4
Llançada	3	2,50	-	3
Oli	2	2,10	1,50	1,20
Escalla sec	2,10	2,50	2,30	2,25
Cigrons	1,01	1	1,40	1
Arro	0,70	0,65	0,85	0,90
Petates	0,31	0,20	0,19	0,20
Ous (12)	3	3	2,58	3
Vi comu (litre)	0,40	0,40	0,35	0,35
Llet vaca	0,70	0,70	0,90	0,70
Cafè gra (lgr)	9	3	-	9
Sucres	1,70	1,50	-	1,75
Sabó comu	1,10	1,10	-	1,10

Font: AMT, "Proveïments, Mercats 1931-1935", "Informació mensual del cost de la vida de l'obra en les capitals de província", BOLETÍN ESTADÍSTICO, MINISTERIO DE TRABAJO,

protesta de la Federació Local de Sindicats Vallencs que afirma que la mesura no es per millorar la situació de la pagesia ja que el preu es troba en poder dels especuladors, per tot això s'adreça a l'ajuntament perquè no s'augmenti el preu i la petició sigui traslladada a la Generalitat. El setembre TREBALL s'adherirà a la campanya (4). Novorant e i astio de 1935 el preu del ca sera tractat pel pla de l'ajuntament de Valls que es mostra favorable a la seva reducció si bé tope amb la Junta Provincial de Proveïments. El tema esdevé motiu de confrontació d'una esquerra represaliada pels fets d'octubre que en fa motiu de propaganda. Al setembre la Junta acordarà reduir el preu que es fixa a 0,65 ptes quilo (5) i

que no passi cap altre augment fins l'abril de 1935 que se situà en 0,70 peses quilo.

Producció dels savalls

OFICI	1931		1933		1934	
	Mà	Min	Mà	Min	Mà	Min
Felaters	11,5	10	11,5	11	13	13
Fusters	11,5	9	11,5	9	11,5	11
Ficapedrer	14	12	13	10	14	12
Pintors	10	8	10	8	10	10
Sabaters	10	9	10	9	10	9
Sastras	10	10	9	8	10	10
Modistes	8	8	8	8	8	4
Ferrers	10	9	10	9	11,5	11,5
Miners	8,5	6	-	-	-	-
Metall	12	10	11	9	15	10
Tèxtil	11	8	11	8	-	-
Serrallers	10	9,5	10	9,5	12	10
Ebanistes	11	10	11	10	11	11
Químics	9	8	9	8,5	-	-
Maonars	-	-	10	8	12	12
Pastes sopa	9	7	9	7	11,5	9
Tipògrafs	-	-	10	10	12,5	9
Linoestilistes	-	-	11	11	11,5	11,5
Socers	15	-	12,5	-	12	12
Forners	-	-	11	8	12,5	8
Peons paletes	-	-	9	7	9	8
Peons roll	-	-	18	18	13	16
Carneters	-	-	12,5	12,5	10,5	10

Jornal mig a efectes de quintes: 6 peses (Figuerola, 1932), 6 peses (Reus, 1932, 1933), 7 peses (Reus, 1934)

Font: AMT "Acción Social y Trabajo, 1934", ANUARIO ESTADÍSTICO DE ESPAÑA, "VIDA ECONOMICA DE REUS, 1934",

La desigualtat entre els salaris de la me d'obra és molt evident. En algunes branques industrials de la ciutat de Reus, majoritàriament d'ocupació femenina, es donaven situacions encara més escandaloses. A la marroquineria, que afectava 500 treballadors

les dones oscil·len entre 2 i 5 cassetes diàries mentre que els homes poden arribar a les 11 cassetes similarsment succeís en el men a til i en l'arrendada paqueteria del cotó o en les fabrices de lliatutó el salari dels homes era de 7,50 i el de les dones de 3 ptes o a les cistes alimentícies que anava de 7 a 9 els homes i de 3 a 4 les dones (5).

Salaris 1931

	DONES		HOMS		HOMES	
	Ms	Min	Ms	Min	Ms	Min
Tètil	4	2	-	-	11	6
Tipografia	-	-	5	3	12,5	9,7
Boters	-	-	4	3	12	12
Sapateria	4	2	5	3	10	9
Modistes-sastres	5	5	5	3	10	10

Font: AMT, "Acción Social y Trabajo, 1934"

Les despeses de vivenda per a una família obrera se vivaven entre les 300 i les 750 ptes anuals (7). Iniciatives en vivenda foren la construcció de les "cases barates" a Tarragona, a través de tres societats cooperatives constituïdes durant la República: "La Colectiva", "La Tarragonenca" i "Cooperativa Tarragona", la Cooperativa de Cases Barates de Tarragona es proposava la construcció de 70 flats de 2 plantes, aïllats i amb petits jardins, als plans dels quals són a posats públicament (8). En una enquesta del Consellariat de la Cosa Obrera, a l'octubre de 1932, s'afirma que hi ha hagut un gran augment en els lloguers de les vivendes a partir de la 1ª guerra europea, el preu dels quals

a'ne triplicat (9). També s'aplica que el servei d'aigua es troba municipalitzat i amb repartiment a domicili, que el fluid elèctric es serveix per la Compañia Riego y Fuerzas del Zorc, que les cases disposen de comuns amb sifons i que la major part tenen water a les cases i fins i tot algunes disposen de bany o duta. A la ciutat hi ha pocs poues morts i una connecta var a de clavegueres.

La situació de la construcció, afirma l'estadística, es negativa ja que l'estiu afecta 147 obrers entre palates, minyons, manobres i fusters (10).

L'ajuntament de Valls voldrà incidir en la qualitat de les vivendes de lloguer mitjançant una inspecció que autoritza la habitabilitat i així "es limitarà la gasiveria de molts propietaris els quals lloguen moltes vegades una vivenda sense cap condició de salubritat i decència" (11).

La classe obrera reusenca era d'unes nou mil persones. El sector més important era el tèxtil que donava ocupació a 1920 dones i obreres, la indústria de cuir i pell amb 400, la de fusta era 450 obrers, el sector metal·lúrgic s'hi empleaven 200 homes i a la química 500 (12). Els obrers de la ciutat de Tarragona eren 2950 homes i 200 dones, a l'octubre de 1932 en sectors industrials tèxtil, fariner i vinícola a més de l'ocupació de Tabacalera i Campas (13).

Les principals reivindicacions obreres (14) seran el compliment de la jornada legal de 8 hores i els increments salarials. Altres conquestes se rifren en l'obtenció de la setmana de vacances a partir del 1912 d'acord amb la legislació vigent (15) i el compliment del descans dominical en el sector mercantil que

serà implantat a partir de l'hivern de 1932 a excepció de pastisseries, lleteries, cafès i mercaderies que a Vallis tops amb que es dia de mercat.

Els Jurats Mirtes havien d'esser un òrgan per afavorir la superació de desavenències en els conflictes entre el capital i el treball, entenien de judicis d'acomodament i sobre les reclamacions de salaris i hores extraordinàries entre altres. Eren, en definitiva la garantia del compliment de la nova legislació social espanyola que se situava entre les més progressistes del seu moment. Exercien funcions de conciliació i arbitratge i eren anomenats pel Ministeri de Treball a proposta de les associacions patronals i obreres. Afectaven totes les branques de la producció adhoc al treball agrícola. Els Jurats Mirtes foren la transformació dels antics comitès pariteris ampliant les seves competències la qual cosa provocà la hostilitat patronal en no existir la separació de poders ja que legislaben, inspeccionaven el compliment de les bases de treball i podien sancionar la infracció. Els Jurats Mirtes també tingueren l'hostilitat obrera ja que no podien resoldre el principal problema: la recessió econòmica i l'atur. La CNT rebutjà de participar-hi, contrària a la mediació de l'estat i per la inspiració socialista d'aquests organismes. Entre 1931-1933 els jurats sostingueren el nivell salarial i feren defensa de les posicions obreres, situació que es capgirà en ésser reformats el juliol de 1935 (15).

La Cambra de Comerç de REus criticarà als Jurats Mirtes pel seu caràcter provincialista que considera erroni ja que hi ha ciutats més poblades que les capitals de província, no obstant

aiç, l'èxit de l'acció es basa en el seu caràcter "inter-sindicalista i socialista" que "causa un gran dany a la concòrdia nacional" (17).

A partir del gener de 1932 trobem, al EOP, els nomenaments dels vocals dels Jurats Mitges de les diferents branques d'indústria i comerç; l'hoteleria, els estivedors, perrequeris, bancs i borses, construcció, transport, transports marítims, alimentació, siderurgia i metal·lúrgia, fleques i pastes de soca, comerç en general, obres del port, arts gràfiques, boters (18). Durant l'any 1932 el Jurat Mitge de treball industrial i rural de Tarragona tingué 40 demandes i 10 actes de conciliació amb avenència i 22 sense acord. El Jurat de Reus actua sobre 124 demandes i promogué 60 actes de conciliació favorables i 63 sense avenència. S'el·laboraren 4 bases de treball a Tarragona i 22 a Reus. Es feren 8 inspeccions a la jurisdicció de Tarragona i 115 inspeccions sancionades a Reus i altres 251 no sancionades. Foren fallats 38 judicis a Tarragona, 68 dels quals favorables als treballadors i 22 a Reus, 5 d'aquests a favor de la patrona! (19).

Un dels primers jurats que farà crisi serà el del Port de Tarragona que segons UGT es constituí amb l'esperança de resoldre els conflictes pendents però que a l'any i escaig del seu funcionament actua molt lentament i que, segons UGT, la negligència desorganitza les seccions obreres (20).

Si bé els jurats mitges no havien estat decisius en les relacions laborals catalanes no per això escaparen a la seva dissolució després dels fets d'octubre amb la suspensió de l'Estatut. La raó d'això era la incapacitat legal i moral de les

representacions obreres que havien donat suport al moviment revolucionari, es va veure desmuntada durant 1935 (21).

4.2. OFICINES DE COL·LOCACIÓ.

La Llei del novembre de 1931 sobre col·locació obrera condicionarà les accions municipals en col·locació d'obrers en atur i regularització de treball. L'Oficina de Terragona, creada al desembre, continuadora de la Borsa de Treball Local, realitzava el cens dels obrers en atur entre els 20 i els 60 anys sempre que acreditessin un any de residència a la ciutat (22). A Reus serà creada al juny de 1932 per tal de centralitzar iniciatives de la Delegació del Consell de Treball i de l'Escola de Formació Professional. Té una composició paritària d'obrers i patrons "ponderada per la intervenció de persones competents en matèries socials" (23). En la consignació pressupostària per a 1932 hi haureu posicions disperses en el si dels grups republicans de l'Ajuntament de Reus, mostrant-se A.C. i P.R.S. en contra de la prorruga pressupostària a l'Oficina de Col·locació. Malgrat això la Federació Obrera Local, el CADCI i l'Associació d'Empleats de Banca i Borsa de Reus sol·liciten la creació d'una borsa de treball que es instal·li en arreu dels països més avançats "Les quals complir en una benemèrita funció social sota la controlació i direcció tripartita d'unes representacions oficials, patronals i obreres" com recull la Llei del Govern de la República de 27 de novembre de 1931 (24).

La Delegació Provincial del Consell de Treball de Tarragona, convocada, el febrer de 1933, l'elecció de tres representacions catalanes i obreres per a la comissió inspectora de l'Oficina de Col·locació (25) a la qual ho tenen accés 26 entitats legalment constituïdes.

Tot sovint les Oficines havien de recordar a la població que l'Ajuntament no té nous treballs a emprendre i que facilitaran als obrers les demandes que els patrons hi aportin (26). En resposta a un manifest de la Federació Local de Sindicats unics de la C.N.T., el regidor socialista Floresca afirma que "en ell als treballadors trobaran sempre un defensor imparcial dels seus interessos" en motiu de les acusacions d'irregularitat en l'Oficina de Col·locació municipal. Fidelesment enmarcada a l'oposició anarcosindicalista a la Borsa municipal i pel manteniment de la Borsa sindical pròpia (vegeu l'apèndix), la Borsa de l'Oficina fou en certa mesura boicotejada per alguns oficis que no s'inscrivien en les llistes d'atur (27) que a l'abril de 1933 afectà 256 aturats forçosos.

La valoració del funcionament i l'eficàcia d'Oficines i Borses de Treball es força pesimista i s'organitzen i es reorganitzen caritativament.

1.1. PRIMER DE MAIG.

La Generalitat declara el primer de maig festa oficial al territori de Catalunya com també ho feu el govern espanyol. A Vallis el 1931 es registra festa generalitzada, es col·locaren banderes a

les societats, molts pocs veïns restaren a la ciutat i s'organitzaren algunes excursions a Montserrat, segons ACCIO COMARCAL Vells presentava un "aspecte grista, no gaire festiu". Es celebrà també un miting a l'Ateneu Popular amb l'objectiu de reorganitzar els sindicats vellencs (12).

LES CIRCUMSTANCIES vincula la festa del treball amb la recent proclamada República ja que li dona "aquell toire eminentment democràtic que es mereix" i espera que els obrers no vegin el cas de la ciutat estigui ben animada en favor de "l'existència d'una gran democràcia obrera catalana". A feus es feu una manifestació fins l'Ajuntament on lliuraren les conclusions i es feren parlaments, les peticions eren les següents:

- 1.- "Reforma del retir obrer perquè els jubilats puguin cobrar 5 ptas. diàries a l'edat de 50 anys"
- 2.- Socors a l'atur forçat.
- 3.- Implantació de l'escola única.
- 4.- Revisió dels fitxers policials i destrucció de les fitxes que corresponguin als considerats delinqüents polítics i socials per l'antic règim.
- 5.- Suport més remunerador a la maternitat, que el present.
- 6.- Ecu íntegre i vitalici als obrers que a conseqüència del treball quedin inutilitzats per a continuar treballant.
- 7.- Reintegrar les quantitats tribuades en concepte d'utilitats.

8.- Implantació de la jornada de 6 hores.

9 - Que els col·lectius per edificar de dintre les poblacions seguissin contribuint com a cases edificades de 2a categoria.

10.- Passar en el cost dels lloguers i de les còpies personals. (29)

La festa del primer de maig fou celebrada a moltes poblacions del Camp. A Vilallonga es feu un meeting i manifestació. Com a Nulles es feu una manifestació fins les noves places de Galán i Garcia Hernandez, també bell de tarda, igualment als Geridells i Fla de Cabre. En aquesta ocasió hi participaven bandes de música que interpretaven "La Marseillaise", l'Himne de Riego i "El Cant del poble". A Vilavieja s'aplegaren en els locals del sindicat i hi hagueren parlaments de militants d'USC com també es feu un acte a Rodonyà en el qual s'aprovaren set peticions adreçades al govern central i autonòmic: "sindicació obligatòria de tots els obrers i petits propietaris del camp, assegurança d'atur forçat i incapacitat per a tots els que viuen del treball manual o intel·lectual, foment de la cooperació, organització de l'alta cultura a l'alcanc dels obrers, reducció d'armaments i servei militar voluntari, govern federal i solució de concòrdia per l'Estatut de Catalunya, cooperació de l'església i l'estat" (30).

En tota la UGT reusana es desentén al 1932 de la manifestació "que tenia caràcter de protesta i demostració de força. Si bé prete que l'atur sigui absolut, es publicaren un manifest i es recomenà que la classe obrera passés el dia al camp. El tancament fou absolut a Reus. La Federació Obrera Local organitzà una gran manifestació, a la tarda es feren moltes

eursions al camp. Es repeta la plataforma reivindicativa que inclou: subvenció de 5 pes, diàries als obrers sense feina, implantació de l'assegurança de veïtat, reforma de la llei de retir obrer per controlar les aportacions patronals, retir obrer als 55 anys amb una pensió de 5 pes, diàries, que tots els obrers que tinguin 45 anys quan es va implantar la llei de retir obrer siguin inclosos amb tots els drets que atorga, que els funcionaris jubilats no puguin emplear-se en un altre càrrec, cassió a la ciutat de Reus del "picadero antic del regiment de cavalleria per a construir-ne l'escola de treball", implantació d'una llei que prohibeix l'ús dels sacs de 100 quilos i que s'estableix en 50 el màxim de pes que hagin de transportar els obrers de tota els reus, que el nombre d'hores extraordinàries permes per la llei no sigui superior a 40, jornada de 6 hores de treball, descans dominical, creació d'una subvenció a famílies obreres que tinguin més d'un fill petit, subvenció a les mares fins que els fills tinguin més de cinc anys, que es reformi la inspecció de treball, que la tramitació dels assumptes als Junts Mitos de treball siguin resolts amb la major rapidesa possible, i derogació de la llei de defensa de la República" (31). Segons FOMENT en la manifestació del carrer de maig de Reus s'oïa "el remor de la condolència de la manca de treball i el vessó de les misèries que aquesta crisi reporta a les masses obreres" (32).

A Tarragona se celebra amb un miting convocat per la UGT que aplegà un centenar de persones i es feu una manifestació que es dirigí a descobrir la làpida que dona nom de Pau Iglesias a la Rambla dita de Sant Carles, la CNT convocava miting a la plaça de

crusca i manifestació. Aqueles actes són considerats per la VEU DE TARRAGONA com que la ciutat semblava un cementiri i diu que el decla ar dia de festa és una imposició als altres estaments, "Una festa que no té a veure amb una vege general que en realitat és el recollit de la imposició socialista" (33). La premsa dretana dona altres d'èssens atenció a la manifestació i miting que no depasen al centenar de persones. A Valls hi fagué miting de la CNT a la Societat Agrícola i paralització de la vida comercial i social. En previsió d'una vege revolucionària foren trets per la Guardia Civil les armes d'un establiment.

També a Valls es celebra la festa del primer de maig de 1933 i a Vilserodona que es feu ball i miting d'afirmació rabassaire, a Figuerola manifestació i miting com als Pellarassos (34). A Tarragona paralització de la vida ciutadana i excursions a l'Oliva.

A Reus el primer de maig de 1933 consistí en una manifestació convocada per la Federació Obrera local i miting molt concorregut de la CNT, es lliuraran conclusions a l'alcalde (35). LA CRUC qualifica la festa de Tarragona de "la festa del ridícol". "La nostra ciutat semblava un cementiri. Es veu que els socialistes tenen un concepte funerari de les festes" (36). També atur general a Valls el 1934 i actes de la USC, Societat Agrícola i Sindicat de Treballadors del Camp (37), surt un número extra de TRESBALL. A Reus se celebra amb atur complet, manifestació on hi havia fins vint banderes, acte al teatre en lloc de les classiques conclusions amb diverses intervencions, s'afirma que la República ha tret els obrers perquè han estat conculcades les lleis socials (38). Molts

col·laboradors del Camp participen en la manifestació antifascista i
i el 1935 a la manifestació dels ideals esquerrans convocada a Barcelona (39).

A Terragona es celebra el primer de maig de 1935 amb
un gran èxit, la ciutat resta quasi deserta i la gent fa a duracions
al camp, hi havia un servei de vigilància al carrer per evitar
els delinqüents i també a les carreteres, no fou possible cap manifestació
ni la realització de mitjans, una comissió de les societats obreres
i del partit socialista lliuraren unes conclusions a les autoritats
en les quals es lamenten de la limitació a l'expressió i
manifestació obrera i demanen garanties individuals i col·lectives
i el restabliment de la Constitució i 8 peticions concretes:
amnistia per tots els presos socials i polítics, abolició de la
pena de mort, llibertat de premsa, reunió i manifestació, apertura
de les Casses del Poble, compliment de la legislació obrera,
reposició dels obrers acomiadats en motiu dels fets d'octubre,
solució justa i ràpida a la crisi de treball i reposició immediata
dels ajuntaments elegits pel poble (40). Tancat a Valls patrullaren
soldats i forces de la guàrdia civil, molts obrers van a treballar
a passar el dia i obriren els cafès i bars (41).

A Terragona es torna a celebrar el primer de maig de 1936 amb
una manifestació, i la redacció de 15 conclusions, en la
manifestació es feren crida a la UHP, era convocada per la Joventut
Comunista Iberica, les Joventuts Unificades, CADCI, FNCP, POUM i
PS-UGT, les conclusions eren: cessar als botiflers dels fets
d'octubre, humanitzar les presons, revisió dels fets policials,
revisió de la llei d'ordre públic, reprèsio de la usura, disminució
de les rendes abusives, a tenció del crèdit agrícola, derogació de

la llei d'arrendament, intensificació de les explotacions agrícoles col·lectives, restat dels cens comuns, reincorporació dels cens de la noblesa, jornada màxima de 40 hores, establiment del control obrer a les indústries, suïda de l'estat als sindicats i carats, construcció de cases urbanes i rurals, castig d'augment del salari, restablir la legislació social de les corts constituents, racionalització de la banca i de les indústries pesqueres, sotmetre la banca a les necessitats del país, creació ininterrompuda d'escoles primàries, accés de la joventut obrera a la universitat, ensenyament professional, restabliment de relacions amb la URSS, dissolució de les ordres religioses i incautició de llurs béns i emmanament de la classe treballadora, ultra dues reivindicacions de caràcter local: la cessió de terrenys per a l'escola del treball i el funcionament de la fàbrica de tabacs (42). Al miting conjunt de les organitzacions obreres hi assistiren prop de 500 persones.

A Peus també es feu una manifestació en la que hi participaren "milers d'obrers amb banderes i estandarts" (43) fins La Casa del Poble i es redactaren unes conclusions, entre les quals: intensificar les nostres consignes d'unitat, contra el feixisme i la guerra, per la reapertura de la fàbrica "Vapor Vell", treballar a tots els peçats, regressió dels acomiadats per represalies de la classe capitalista des de 1931, per la setmana de 40 hores, per la reducció del preu d'arrendament de les terres, a emoció dels lloguers a obrers en atur, incompatibilitat dels funcionaris jubilats, un obrer un jornal i abolició del treball a preu fet.

4.4. VAGUES

El moviment vaguístic arreu de Catalunya fou nombros durant 1931 i 1932, predominen els conflictes d'àmbit reduït i amb coordinaments poc coordinats. L'objectiu comú es el reconeixement del Sindicat, la signatura de bases de treball i l'evitar acomiadaments; bona part de les reivindicacions s'aconsegueixen. L'any 1933 es el moment culminant de la pressió obrera mitjançant la vega mentre que a partir del 1934 s'acusen greus fracassos pel major tancament de les posicions patronals, el desgast de la CNT que pateix l'escissió trentista i l'hegemonia feixista, per tot això el 1935 es constata una disminució en la reivindicació obrera que es objecte de la repressió dretana. Progressivament es viu una sensació d'insseguretats davant l'increment de l'estur i la frustració de les esperances posades en el nou règim, la qual cosa provoca bé el desànim, bé la radicalització revolucionària en la pràctica del moviment obrer.

Com ha escrit Gabriel Jac són les vagues de 1931 foren molt nombroses però d'àmbit reduït i no coordinades, l'objectiu es, en la majoria dels casos, el reconeixement del sindicat per tal de signar noves bases de treball i evitar acomiadaments, la majoria dels conflictes aconseguen bona part del que demanen (44). A la província de Tarragona durant aquest primer any de la República hi hagué 15 vagues, als llocs de vega declarats hi havia 4170 obrers ocupats i es perderen 10786 jornades (45).

A Reus la primera vaga fou de la brigada municipal, on la CNT era majoritària, que provocà, per les dificultats en la negociació, l'enfrontament dels picadors amb els esquirois (46). Es produïren vagues dels boters per manca de recosta patronal a les botocates en el sentit que als portadors reusencs no comprassin les botes fora de Reus, també dels obrers del camp, la de la telefònica que provocà cinc obrers detinguts, la de la brigada municipal amb cinc acordaments d'obrers que pertanyien al Sindicat unit obrer i la CNT i el novembre vaga de les obreres tèxtils (47). A Tarragona vagues a la telefònica el juliol.

A Reus a l'octubre tingué lloc una reunió a l'ajuntament amb la delegació regional del treball a Catalunya i la Federació local i la Secció febril i tèxtil de la CNT per resoldre les diferències sindicals entre ambdues organitzacions que provocaven els conflictes a la Indústria Algodonera i a la Casa Juan Terrats acordant-se el respecte sindical mutu, que durant el treball no serien permeses propagandes sindicals, evitar insults mitjançant fullats o fulls volants amb l'acord d'èsser-les aplicats, en cas contrari, la llaç de defensa de la República per provocació i perturbació de l'ordre social i també que als encarregats de les fàbriques fugissin la preferència a les organitzacions (48). La vaga de la brigada de Reus durà fins que la CNT anuncià el seu fi (49). També sorgí un conflicte dels picapedrers de Riudecanyes sobre el salari, del 4 d'agost fins el 12, que se signaren noves condicions de treball assolint un acord on del tot favoreïa de 13 a 45 pessetes, en demanaven 47 i 50 per tonc tractats (50). També el juliol de 1931 hi hagué vaga dels coners que treballaven en la

carretera de Colldojou per la jornada de 8 hores i augment de sou (51). A Tarragona es convocà vega per la negociació de les bases de treball dels pescadors (52). També els corsers del sindicat únic de llium i força de Feus per no trobar acord en les demandes fetes a les companyies de recs i forces de l'Ebre, cooperativa de fluid elèctric i catalana de gas i electricitat; per tal d'evitar problemes en el subministrament, una guarnició de 90 soldats de Tarragona s'hi desplaçaren (53).

Al setembre de 1931 es convoca atur a Tarragona, el ram de la construcció s'hi solidaritza, hi hagué quasi atur absolut a Valls. A Tarragona es fan vegues del ram tèxtil al setembre i per evitar incidents amb els esquiroles manté l'ordre la guàrdia civil (54).

A l'octubre a Reus es planteja conflicte amb els brosseires i una manifestació sindical demanava l'alliberament d'un detingut a la vega, per haver repartit proclames, hi ha alguns sectors solidaritzats i s'amenaça amb la vega general (55). Mes tard esclatarà la vega dels obrers de la neteja pública que demanen reconeixement dels sindicats, augment de jornal. L'ajuntament no vol negociar amb el sindicat i ha substituït a la majoria per obrers no sindicats (56), torna el tema de la detenció d'una persona "que repartia unas hojas clancastinas invitando a la rebelion", vega a fàbriques de mecàniques, i sectors del "Vapor" (57). A Valls al novembre hi ha un problema amb el sindicat de treballadors que decreta l'abolició dels socis industrials de les societats mercantils de la població, acord que serà declarat ilegal pel governador (58).

Els obrers pescadors del Serrallo plantegen vaga per bases de treball, que afecta uns 150 vaguesistes afiliats tots ells a la Societat Marítima (29).

La vaga més important després de proclamada la República serà la de la Telefónica convocada per la CNT, el 5 de juliol de 1931, que a Reus coincidirà amb la vaga d'empleats de companyies elèctriques, per això el govern civil hi envia una companyia de soldats, conflicte que succeeix quan esclata la crisi del Banc de Reus arran de la suspensió de pagaments del Banc de Catalunya. El 10 de juliol a Tarragona hi ha vaga absoluta i unànim al centre de la telefònica a Tarragona, i té incidència a Valls, si bé sembla que a Reus el servei no fou obstruït. El 21 de juliol segons la premsa continua la vaga i foren alliberats els caps del moviment que a Reus eren cinc que sembla que no tenen cap responsabilitat en els actes de sabotatge que havien estat comesos. El servei es restableix amb zones de pobles veïns i a Valls torna a tallar-se el cable de Barcelona mentre que la central era custodiada per la guardia civil, el 25 de juliol part del personal femení de telèfons visita el governador i li comuniquen que tornen al treball, pel que sembla per por a ser traslladades fora de Tarragona, a Tarragona ni treballaven 13 dones de les quals a finals de juliol nou foren readmeses i a Reus 15 readmeses d'un total de 23 i les que feien el servei a Tarragona han tornat als seus pobles de procedència. A l'agost continuen els sabotatges a la central de Reus provocant la incommunicació amb Barcelona, Tarragona, Mora d'Ebre, Falset i 30 pobles més. El 12 de setembre sembla que es reintegren al treball els que secundaren la vaga i no havien sol·licitat el reingrés

mentre que a l'octubre de '53) a Valls continuen sense ser convocats però dels operaris i la central continue vigilada per la força pública (60).

Un altre conflicte obrer es produirà a la casa del successor de J.J. Soliano segons acord de l'assemblea que es declara en vaga per les diferències en la negociació salarial. A finals de maig es presentaran unes noves bases que foren acceptades pel patró tot i que posteriorment foren rebutjades. Es produïren represalies econòmiques i acomiadaments temporals de les obreres més destacades sindicalment. Al 5 de setembre continua la vaga i els voltants de la fàbrica s'hi concentren grups. Això provocarà un moviment de solidaritat, al 8 de setembre s'acorda declarar el boicot, el 13 de setembre el patró decideix tancar definitivament la fàbrica de gèneres de punt, poc després uns carros treieren mercaderies de la Casa Soliano així feu que corregués el rumor que es treien les màquines i sobre tot els vaguistes, especialment les dones intentaren exercir coacció al personal de les oficines perquè no entrassin al treball, el 27 de setembre en vista del fracàs de la mediació del governador els vaguistes eleven al Ministeri de Treball, pel diputat Ruiz Lecina, una instància que es demana la seva intervenció en el conflicte. Es constituirà un comitè de vaga de las obreres. El punt de confrontació es una base que afirma que en cas d'escassetjar el treball aquest serà repartit equitativament entre las obreres de cada secció i si es precis es faran torns de descans setmanals, així no ho accepte el patró i elles afirmen que "si hi ha un tros de pa a guanyar ens el volem partir". Es doncs un petit escoll que manté en vaga prop d'un centenar d'obreres. Al

novembre es reinicia el treball si bé no són tot el personal per falta de materials. Finalment el 12 de novembre la vaga estava recollida després de dos mesos i s'accepta el boicot que havia declarat el sindicat. (51).

El port de Tarragona serà un altre punt de conflictes laborals. A l'agost esclata el problema dels carregadors i pel que sembla s'origina d'un grup d'estivadors que s'han separat de la CNT. La vaga continua, provoca acomiadaments de personal de magatzems i estacions substituïnt-los per contractacions diàries, el CADCI davant el boicot-cut patronal, que agreuja el conflicte parcial del port, aconsella als seus afiliats que es presentin a treballar i recorda la obligació de no intervenir en feines impròpies a la classe i de guardar una completa estima de la dignitat professional. El conflicte es perllonga per la intransigència de la CNT. El comitè de la Federació Obrera local publica un manifest sobre les causes de la vaga portuària, sembla que els estivadors pertanyen majoritàriament a una associació afecte a la UGT mentre que els peons de carrega i descàrrega són cenetistes i no volen treballar junts. El conflicte es soluciona amb l'arbitratge del governador que reuneix a la Federació Patronal, el Sindicat del ram de transports i el sindicat d'estivadors, es pacten unes noves bases de treball acordant-se que no hi hauria represàlies, la readmissió dels acomiadats, i el reconeixement de les societats obreres i de la seva intervenció en el treball, s'accepta també augment salarial (52).

A l'octubre de 1931 hi torna a haver nov conflicte portuari parcial ja que treballen bona part dels obrers associats a la UGT,

Els vaguistes volien intervenir la carretera de Reus per evitar que anessin al port alguns cotons amb mercaderies. Si se ni vagués oficial, treball de càrrega i descàrrega s'hi presentaran 220 obrers i tots treballen coberts. Una comissió del sindicat del mar del transport (CNT) visita al governador pel que sembla per intermediació en la contractació d'associats al sindicat que renunciari als cotons que estan influïts per la societat d'estivadors vinculada a la UGT. Es fau un canvi entre les dues organitzacions. El 15 d'octubre el conflicte resta més agreujat i continuen les picabaralles entre les dues societats obreres, els de la CNT manifesten que la única solució és que entrin tots al Sindicat del Transport mentre que la patronal afirma que donaran treball a qui es presenti ja que no tenen res a veure amb les diferències entre les societats obreres. El conflicte es prolongarà quasi durant un mes, es concentren forces de la guardia civil per garantir l'ordre, es publiquen fulles informatives dels dos sindicats, els estivadors conviden als del sindicat a ingressar a la UGT (63).

Al gener de 1932 el governador publica una circular en la qual declara il·legal la vaga decretada a diferents oficis per qüestions de forma i per tenir finalitats perturbadores, es prenen mesures per evitar alteracions de l'ordre (64).

El juny hi ha una vaga important a Reus que afecta 500 persones en solidaritat amb els treballadors de la casa Espinós, militants de la CNT, l'atur també fou secundat per altres oficis, com als paletes, del Vector Vall, del mosaic, serrallers i moenors. La vaga era il·legal i el governador advertí que si cal actuarà

energicament per mantenir l'ordre. Sembla que hi hagué cosicions, trencadissa de vidres i obligació de fer tancar els cafés de la plaça Frin, la força pública "repartit algunos sablazos y los a travistas se disolvieron", hi hagué un detingut, a la tarda fou clausurat el Sindicat únic. El conflicte duré un dia, l'endemà tot ho treballava amb normalitat, al mercat també es produïren incidents per algunes dones, fou detingut el comitè de vege, s'intentà la mediació de l'alcalde, hi arribaren uns 70 guàrdies d'assalt, fou clausurat el EOC on es trobaren alguns detonadors amb metrò posada. Un mes després el EOC i el Sindicat únic continuaven clausurats. El Sr. Espinós es dedicava a la pirotècnia, i la vege es perllonga durant 2 mesos, intervingué la CNT que intentà "quebrantar a la Federación Local del Sindicato Autónomo". Posteriorment la Federació Obrera Local inicia gestions, el 2 de juliol, per alliberar els detinguts (65).

Petits conflictes esclataren durant el 1932 com el dels paletes de Valls que aconseguiren una setmana de vacances pels treballadors amb més d'un any d'antiguitat (66). La vege duré una setmana. Tardà a Valls el novembre hi ha conflicte dels obreres del territori afiliats a l'entitat "El Radium" degut a la negociació per un fons per a invalidesa i vellesa com a compensació de les festes internacionals que han estat abolides pel govern. Al maig de 1932 després en el Ple regional de Sabadell de la CNT seria pulsada la federació local de Tarragona, que restava sota la influència del EOC. A Tarragona seria influent la Federació d'Unitat Sindical dirigida pels comunistes dissidents que aplega antics militants de la CNT. El sindicalisme anarquista vallenc patirà una greu crisi

sob la constitució dels sindicats d'oposició als quals s'hi afegí en els de construcció, gastronomia, transports i boters. Entretant, l'estiu de 1933, la FAI constituïrà el Sindicat d'Oficis Vells. És sí i que el trentisme a nivell provincial tenia la seva força a Valls, tot i que la trènca faista també hi establí seu segons acord aconseguit a Reus durant la creació del Comitè Provincial de Grups Anarquistes de la Província de Tarragona. La FAI aconseguí més incidència a nuclis urbans amb forta presència de treballadors immigrants, mentre que el corrent trentista es feia fort a poblacions on la classe obrera es trobava més arrejada i amb col·locació estable com és el cas de Valls (67).

Al 1933 segons Tuffón de Lara, es produïren arreu de l'estat al doble de vagues que l'any anterior, a més a més, la durada de la vaga fou major per la resistència patronal i l'atur s'enregistrà en els sectors més dinàmics, tot plegat per l'agreujament de la crisi econòmica i l'atur i perquè els obrers "se llege a un nivell de consciència col·lectiva en que los huelguistas creen que la inacción les es mucho más perjudicial que los riesgos de una huelga" (68). Segons el Anuario Estadístico de España a Tarragona es declararen només 4 vagues durant el 1933, que afectaran en el 100% als 502 treballadors afectats, és sí i que la província se situa en el lloc 29 de l'ordre de les províncies espanyoles en relació al nombre de i al número 45 en relació al nombre de vaguistes (69). Els conflictes puntuals al Camp foren dels obrers de la telefònica per acomiadament de 4 obrers (70). De tota manera i segons el govern civil, no tingueren repercussió els conflictes de Catalunya del gener de 1933 amb la sublevació faista iniciada pels ferroviaris,

si bé a Valls es trobaren tres bombes que foren llençades d'un cotxe que aconseguí escapar i fou detingut l'anarquista Josep Alomar a qui se li ocultà una pistola i municions (71). Al maig de 1933 es constituí a Tarragona la Federació Local de Sindicats de la CNT, al temps que la vega general peninsular convocada per la CNT que només aconseguí intensificar la repressió governamental tant a nivell nacional a Valls per iniciativa del Sindicat únic (72). Al juliol hi ha vega dels obrers del ram de la construcció a Valls que s'allarga durant el mes de juliol i l'ajuntament es compromet a ocupar 4 manobres a la brigada per unes setmanes segons l'alcalde "a fi d'ajudar a conjurar la manca de treball". Sembla que aquesta vega era capitanejada per afiliats a la FAI i es produïren incidents que feriren un patró, durant el conflicte, a les sis setmanes hi ha canvi en el comitè de vega i discrepàncies entre els obrers per la solució final (73). Al desembre de 1933 es constituí l'Aliança Obrera a Catalunya integrada per UGT, Sindicats d'acció, EOC, USC, Esquerra Comunista i Unió de Recesaires. Les possibilitats d'actuació restaven molt menades per la negativa de la CNT a participar-hi. Fins el març de 1934 no trobem constituït el comitè comarcal de l'Alt Camp amb la participació de Unió de Recesaires, USC, FSC, EOC i Federació Local de Sindicats únics (74).

Al 1934 la primera vega es declara a la Sadera de Reus i per ordre governatiu la guàrdia civil desallotja el local i detingué el comitè de vega. També hi haurà una vega de paletes de Tarragona per augment d'una passeta salarial si bé la patronal només accepta 50 cèntims, quantitat que havia d'anar a la caïa a d'estar forçats a

Se'n va tornar a treballar immediatament per descompte d'alguns
petits i als salats ocuparen el dia en descàrrega de mercaderies al
port on hi havia molta activitat. La vaga es donava per acabada
quan s'acorda cotitzar l'augment a la caixa de l'atur forçat en
1,75 ptes dia i hoia (75). Al febrer hi ha la vaga de ferrocarrils
i dels obrers forners per la negociació de noves bases de treball
(75).

Al 1934 hi ha altres conflictes vaguístics com la d'obriers de
l'oli i forçat al març. Tots els vaguistes de les centrals de la
provincia foren substituïts per soldats i tècnics particulars
provisionalment (77), és el conflicte promogut per l'Aliança Obrera
que tindrà ressò a Tarragona i Reus, les centrals foren custodiades
per la força pública, no es produïren alteracions en el servei. Per
negociació de les bases de treball esclata un conflicte d'una
setmana a la sedera de la Vda, Balcells de Reus i similars vaga
de pintors i contramestres. Els pintors aconseguiren 1,50 ptes
d'augment del qual cediren una pesseta als obrers del ram que es
troben en atur forçat (78).

Novament esclata conflicte promogut per la Federació de
Sindicats "El Fedium", 250 contramestres seran acomiadats tot i les
disposicions de la conselleria de Treball. L'alcalde de Reus fe
public el juliol de 1934, que han estat arrançades les dificultats
que obligaven al tancament del Vapor Vell i per això "suposa
l'allunyament de la miseria de moltes llars que n'estaven
amenaçades" (79).

El governador Noguera i Comet adreça una carta al Ministre
d'Obres Públiques el juliol de 1934 la qual justifica els

conflictes laborals a la província degut a la carestia de la vida ja que Tarragona es de les províncies més cares per la proximitat amb Barcelona. També per l'elevació dels preus es produí un fort augment salarial. Sopratot el dels jornalers si bé s'ha fet a través d'altres oficis, per això el jornal mig se situa en 10 dies si bé als pobles es més reduït (80).

El Butlletí Estadístic del Ministeri de Treball comptabilitza uns estadístics a l'agost de 1934 de 5 conflictes i les causes derivades són per salari, jornada i peticions laborals diverses (81).

A l'agost de 1934 es produí un conflicte al port de Tarragona per una contractació de tres obrers mentre es negava feina a altres, el conflicte es per donar feina a 180 obrers que hi ha parats sobre aquest tema es prengueren precaucions d'ordre públic (82).

El 3 de març de 1934 hi ha una vaga de 24 hores, parcialment al matí i generalitzada a la tarda. La vaga fou seguida a Reus i Valls (83). De tota manera l'atur més important enregistrat el 1934 fou el del 13 de març arran del qual es clausurà el centre comunista de Tarragona i es produí un troteig a la Rambla Vella. La convocatòria, mitjançant fulles clorastines, era contra el feisme. Al matí un grup de joves, obtingut ordres de l'Aliança Obrera recorregueren els tallers i fabricues invitant a l'atur i desobediència als que s'hi resistien, així el tancament era total al migdia i adhuc brigades del port, adherides a la UGT, secundaren l'atur. Arran de que foren aixecats uns adobquins del Carrer Real es produïren detencions que després a la tarda provocaren

L'enfrontament amb la guàrdia civil a cavall que "dió a la carga, desobeïrint al passeo", patrullaren per Tarragona i detingueren a persones significades de la UGT i del SOC. Una comissió de veïnats s'entrevistà amb el comissari de la Generalitat per demanar l'alliberament dels detinguts, davant del govern civil es produïren disparats contra la guàrdia. Arribaren 25 guàrdies d'assalt procedents de Barcelona tot i que la seva intervenció no fou necessària, es feren escarments i visites domiciliàries i es practicaren algunes detencions (84). A Vells també es produí la vaga general promoguda pel Sindicat únic, segons JOVENTUT es tracta d'una vaga política "de les que esgrimen el sindicalisme roig amb l'intent de portar la misèria i el malestar a les illes coreres", fou generalitzada com cap altre fins aleshores i la nota dominant fou pacífica "car la dotzena d'innominats que convidaven a tothom al pero, no trobaren enlloc la més petita resistència", segons aquest diari l'autoritat no "dona la més petita mansa fe de vida per tal de garantir la llibertat de treball". La vaga es perllongà 24 hores (85). En motiu de la vaga l'endemà no es publica el portaveu d'EPC FOMENT, A Reus l'atur fou complet a la tarda, es creà un a endler de EL DEBATE l'objectiu de la convocatòria segons FOMENT era "protestar contra les mesures draconianes empreses per un govern al servei del feisme i solidaritzar-se amb els obrers de Madrid que sostenen una lluita magnífica en defensa dels interessos generals del proletariat" (86).

Com afirma Jackson les vagues disminueixen molt en amplitud i força per la repressió dretana durant 1935. Només una notícia de vaga a la construcció de Tarragona per manca de cotització patronal

per pagar una socors als parats del ram segons un pacte anterior. Les conseqüències dels fets d'octubre, tractats en un capítol específic, sobre el moviment obrer suposaren l'empressonament de 20.000 obrers, la clausura dels sindicats i la censura de premsa, atenció que romandrà en i fins l'octubre de 1935. Entretant continuen manifestant-se a Valls les disputes entre les dues tendències anarcosindicalistes (87).

Al 1935 s'inicia a Tarragona amb el conflicte de la construcció, els paletes i els manobres demanen un augment salarial respectivament de 11,50 i 1,75 per subsidi i els manobres de 9 i 1,75 de subsidi a 9,50 i 2 per atur, als patrons ofereixen l'augment net i bendegen l'aportació pel subsidi "deixant a la llibertat dels obrers el que destinin de llur jornal el subsidi que creguin més convenient per als parats", no hi ha acord, el conflicte durarà uns deu dies i s'acorda, finalment, que el jornal sigui de 14 ptes comprès el subsidi d'atur (88). Entretant es produeixen incidents entre el Sindicat Local de Paletes i el Sindicat únic, es dissolte l'associació local, mostra de la formació de fronts sindicals d'ofici, mostra de la superació de les anteriors rivalitats i tots ingressen al Sindicat únic acordant-se que "entre tots es repartiran el treball que hi hagi que actualment és ben poc", poc després s'acorda que tindran prioritat en contractació els obrers associats d'altre manera amenaçen en anar a la vega, vega que es produirà el 15 de maig durant 48 hores de 80 obrers només en treballin obrers no associats, especialment els empleats en la construcció de carrers i en la Normal, es conclou el 17 de maig al acceptar els patrons i obrers el laude (89).

Altres conflictes seran al dels canaletes de Tarragona que protesten per un índex sobre la carn que estableix l'ajuntament que se soluciona després de quinze dies i ent un augment per l'índex de 2 cèntims el quilò i un canvi de 3 peses per tret de història (90).

A Reus es declaren en vaga 400 obrers de les fàbriques sederas en discussió d'unes noves bases de treball i també els obrers del canal de Siurana per acomiadament injustificat (91). El 21 de maig hi ha un intent de vaga general a Reus que afecta al 15% de la població, intervé la força pública i es produeixen detencions i la clausura del Sindicat únic (92). Un altre tema que plenyia sobre el mercat laboral reusenc era la crisi dels tèxtils, quan arran de la caiguda del Vapor Nou es paralitza el Vapor Vell produint molt d'atur, agreujat per la caiguda del banc local (93).

A Tarragona, el maig, es despedeixen 52 obrers d'una fàbrica de mitges i mitjons. La crisi esclata per a cas d'estoc i la solució fou acordar que es limitaria la producció i que les noies treballarien per torn, tres dies a la setmana, les acomiadades cobren indemnització (94). Al maig de 1936 els obrers de la neteja pública, afiliats a la CNT, plantegen conflicte contra l'empresa (95). També a la factoria de la CAMPSA hi ha un conflicte entre l'empresa i els obrers afiliats a la CNT i al Sindicat Autònom (96). Els barbers reusencs plantegen vaga per la negativa patronal a les següents peticions: readmissió dels acomiadats, control de les perruqueries que justifiqui la reducció de treball i eventuais acomiadaments, supressió del treball a hores i compliment de les

bases referides a aprendents, a la setmana el conflicte nasia resolt
,27 ,

Fins al 19 de juliol, esclataran diversos fronts de conflicte
99 , vaga dels descarregadors perquè la càrrega i descàrrega dels
valers es faia amb personal dels mateixos valers i no de terra. Al
maig hi haurà un nou conflicte portuari de les tripulacions de
les alis, no efectuant-se les operacions de càrrega i descàrrega ja
que als obrers portuaris es solidaritzen amb els vequistes, la vaga
era per motius salerials i durà quatre dies. Posteriorment, el 30
de maig hi haurà un altre conflicte per la vaga dels carreters per
un tema de previsió social i per la utilització de carros o
carretilla elèctrics en les descàrregues.

X.5. BASES DE TREBALL

Les bases de treball mostren el resultat final de la
negociació, en els convenis del Camp podem apreciar com es manté la
tònica general catalana de consecució de la jornada de 44 hores,
millores salerials aconseguides després de la pressió vequistica en
la majoria dels oficis, i algunes mesures de redistribució de
l'atur que es ve fent més i més evident, sobretot a la construcció i
al sector tèxtil. La situació canviarà substancialment a partir de
1993 quan es fa més crítica la crisi econòmica. Intentarem
nasseguir l'evolució dels convenis pels diferents oficis, en la
mesura del possible.

Les bases redactades al maig de 1932 (29) pretentien regularitzar el treball eventual en als 53 establiments de perruqueria i barberia a Reus. El problema de l'atur s'hi fa pales quan s'estableix que si hi ha oficials en atur, es faran torns entre els diversos establiments per tal de donar-los col·locació garantint una jornada no superior als 6 hores i fins i tot que si no hi ha nombre suficient d'obrers de l'ofici en atur podran ser contractats com a dependents treballadors en atur d'altres oficis.

El juliol de 1932 s'aborden les bases per a la regularització del treball en als establiments de perruqueria; obertura a les 8 del matí i tancament a les 11 de la nit, als festius obert de 8 a 12 i noves prohibicions de tancar-se el 14 d'abril, el primer de maig i el dijous de Pasqua; es fixa la garantia de descans de 2 hores al migdia i prohibició de treball fora de les hores fixes no podent-se superar les 50 hores setmanals de treball. El salari mínim és de 31,50 pessetes setmanals i es fixa la realització d'un màxim de 10 hores extraordinàries. Es contempla la categoria d'auxiliar als treballadors que no treballen cada dia al mateix establiment a 1,25 ptes hora.

Les bases de 1933 canvien radicalment la situació dels empleats de perruqueria i barberia (100); la jornada es fixa en 49 hores 23 minuts setmanals i s'afirma que "tenint en cuenta les necessitats no controvertides de esta industria en la provincia, sin paro forzoso" es autoritza el treball en hores extraordinàries fins un total de 240. Figura la llista de dies festius amb un horari de 9 h. a 20 i els dissabtes de 9 a 22, quatre hores de descans al migdia entre les 12 i les 16. Es fixa pels oficials un

salari de 50 ptes setmanals i pala auxiliars de 35 ptes i un tipus
pala ajudants per jornal diari entre les 10 i les 5,25 ptes segons
que sigui dia normal o dissabte. S'estipula l'aprenentatge en dos
anys després dels quals se sotmet a un examen per patrons i obrers.
L'estableix que es preferirà la contractació d'obriers censats. Es
prohibeix el treball fora de la jornada ni a patrons ni a obrers.
Els treballs de neteja dels establiments eren a càrrec de la
dependència "a cargo del fregado de los suelos y puertas y la
limpieza de escupideras". La única obligació en cas de malaltia, no
recunària, és la readmissió "una vez curado, salvo que se trate de
enfermedades infectocontagiosas, o que, por su caracter, puedan
producir cuarenta al establecimiento".

Al març de 1936 es reprendràn les negociacions per la millora
en les condicions de treball dels establiments de perruqueria,
especialment pel que fa a l'augment salarial, arribant-se a
clantejar una vege de 48 hores en cas de desacord. Finalment, les
bases seran aprovades el 8 de juliol de 1936 (101). Fi en obrir a
les 9 del matí i tancar els fainers a 22 hores i als dissabtes a
les 25.

Els treballadors portuents inicien l'agost de 1937 els
conflictes entre les societats obreres de peons i estivedors que
culmina en una assemblea que aprova les noves bases de treball,
l'assemblea fou autoritzada tot i que hi havia prohibició
governativa de que circulassin unes fulles signades per la CNT "pel
llenguatge incorrecte en que estan redactades" (102).

Les bases publicades al desembre de 1932 (103) contenen una
novetat que consisteix en la reglamentació del torn en la

contractació d'obrers inscrits en el Cens del Jurat Mitjà de Transport Marítim del Port, Torà que s'insolenta "a fin de que la remuneración se distribuya equitativamente entre ellos", per això el torn serà numerat i als patrons podran escollir lliurement dos obrers entre els censats per a cada equip de treball. S'establiran torns de 24 hores. Les bases se supediten a la productivitat que en resulti de la seva aplicació i si fou negativa per l'economia local el Jurat Mitjà podria acordar la suspensió o reducció de les bases. Efectivament, seran reformades a l'abril de 1935 pel que fa als estivadors i peons del moll. Es fixa la jornada en 8 hores, als diumenges festius, Les hores extraordinàries a 4 ptes hora. En temps de pluja no es treballarà i els jorners al consignatari abonarà 15 ptes dia. El setmanari d'ERC AVANÇADA propugnava "l'emancipació revolució de la classe treballadora" i per això proposava la creació d'una sola associació dels treballadors integrats en el cens de transports marítims. L'objectiu no es altra que reducció de la jornada o la puja de les tarifes sinó el diàleg entre els obrers i la Cambra de Comerç i que s'eviti a les brigades el torn individual (104). Al 1935, un nou conflicte originarà unes noves bases ja que per l'incompliment obrer de les bases anteriors (105).

Al maig de 1936 un informe de la Cambra de Comerç al Ministeri d'Hisenda valora l'expectativa obrera davant l'adopció d'unas noves bases, sense "agitación ostensible", escassa afiliació sindical i control de la demarcació per UGT i alguns focus de CNT que "pugnan por conquistar la supremacía en el elemento portuario de la capital" (106).

El sector té til comença la seva acció sindical en el marc que garanteix la nova legislació laboral de la República amb un anunci de vaga dels obrers adherits a la CNT de la fàbrica de J.J. Soliano on havien sorgit conflictes: es presentaren unes noves bases de treball. Anteriorment una fàbrica de tèxtils "s'ha vist precisada a tancar i han quedat en vaga forçosa un centenar d'obrers" (107) com a signe de la crisi té til que s'anirà aprofundint en aquests anys. Així foren que la negociació de les successives bases de treball estiguin mediatitzades pels conflictes laborals. La pugna sindical per l'hegemonia entre CNT i UGT fa que es redactin dos projectes de bases. Així la CNT pretén que sigui reconegut el sindicat i que tingui participació en la reglamentació i control del treball i la readmissió de personal; proposant el nomenament de tres delegats per negociar els acomiadaments, admissions, augment de salaris i hores a tres. Proposen que la jornada sigui de 8 a 12 del matí i de 14 a 18 de la tarda i les hores extra no més tard de les 9 de la nit, es pagarien a 1, 1,5 i 2 passades segons els obrers fossin aprenants, migaprenants i oficials. Els salaris, segons les diferents categories, oscil·larien entre 3,5 i 6,5 ptas dia mentre que proposaven pels peons 8 ptas i pels dependents 9 i 12 i els auxiliars de màquines 12 passades dia. Aquestes bases foren aprovades en assemblees i segons els obrers sense obtenir resposta es produïren represal·lies morals i econòmiques a les obreres més actives i sindicades i fou despatxat l'obrer president del Sindicat té til. La patronal respon a les bases que s'havien presentat el mes de juny que només els efectes legals seran reconeguts els sindicats, no s'accepta que hi hagi acomiadats sinó que en funció

de les necessitats del treball es criticarà als obrers. No s'accepta l'elecció de delegats del personal i si la resta de peticions. El conflicte es prorrogarà quan als obrers, el comitè de vaga, decidirà en contestar i diuen que "contrastando el egoísmo puntual del patrono con la miseria de sus hogares, han llevado a cabo un gesto viril presentando unas nuevas bases que, más que nosotros mismos, es la propia opinión pública la que ha de juzgar su alto valor de justicia social". En la negociació, els obrers retiraren la reivindicació del control obrer i pretengueren negociar en diumenge per tal que no s'pirés el termini per iniciar la vaga però el patró digué que santificava les festes, aspecte que li es retrat davant el precedent del treball a la fàbrica durant molts anys. Per això es convoca nova reunió amb el governador que fracassà per la intransigència patronal (108).

En el ram del transport tenim una única referència del conflicte de l'agost de 1931 quan els obrers aproven les bases presentades pels patrons i que no tenen res a veure amb les que havia establert el govern civil (109). Les que s'aproven al febrer de 1932 fi en que les hores extraordinàries només podran fer-se a continuació de la jornada, no abans, sinó cal que sigui sol·licitat al Juntat Militar. En les bases de 1933 les hores extraordinàries seran prohibides només s'accepten en casos urgents d'aportació. Pel que fa als salaris i condicions de treball, es fi 3, al febrer de 1932, que s'obonaran 3,5 ptes si cal menjar fora vila, el pagament de dietes si és més de 10 dies de viatge a rebre de 13 ptes dia i un salari mínim que oscil·le entre les 60 i 75 ptes setmanals segons sigui el tipus de vehicle. Aquestes bases afecten els

carreterers, coters, ofers i peons d'indústria, de comerç i de carrer i descarrer. Un altre aspecte reglamentat és el treball domèstic que es redueix als conductors de vehicles del ram de fabricants de begudes gasoses només durant els mesos d'estiu i fins al migdia i amb compensació en dies de vacances tants com diumenges treballats. A les bases de 1933 s'aconsegueix que les vacances siguin retribuïdes i concedides entre l'abril i l'agost (110).

La principal organització en el sector del comerç és el CAECI que a Reus informa, al setembre de 1932, que tot i que ha estat fixada la jornada legal de 8 hores hi ha patrons que no ho acompleixen i "s'aprofiten de l'esperit servil o la temença dels seus assalariats". També denuncia que si bé el mínim d'edat per treballar és 14 anys "hi ha un sens fi de meritoris a Reus que no els tenen, per les concommitències del patró amb els meritoris, infants que ja no tindran la preparació professional necessària" i anuncia que el CAECI transmetrà les denúncies pertinents. També castiga les irregularitats en les vacances ja que si l'acord del Jurat fou que fossin 10 dies "sembla que hi ha el propòsit de sabotejar-lo", especialment a la banca, i manifesta que si no s'acompleixen es redueixen el seu comportament transigent el proper any i no miraran els interessos patronals" (111).

En el sector de la construcció esclatarà el conflicte per l'incompliment de les bases per part dels patrons, especialment pel que fa a que no es llogaria ningú de fora de la localitat si n'hi ha sense feina. Sembla que finalment s'arribarà a la creació d'una borsa de treball (112).

Al 1934 també sarà motiu de vaga l'exportació econòmica dels carreus pintats destinats a un foncò para socorrer a los obreros parados" i que se soluciona després de 12 dies de vaga. Al 1936 s'aprovaran unes noves bases de treball en les quals es fa la jornada de 8 hores, s'passeta pel subsidi d'atur i el mínim d'edat dels aprendents de mes de 14 anys (113).

Una secció del Jurat Mitjà de Treball de Peus de materials i oficis de la construcció, es el gremi de cristalleria que fins en las bases del maig de 1932 que el treball será repartit proporcionalment, que las obreres no podran fer treball a prev fat, la jornada de 8 hores i que si telen fer hores extraordinàries, las netai es obreres designaran treballadoras en atur per fer-no, es proniciar el règim d'internat i es concretan las causes i condicions d'acomodament arri com la indemnització de 6 dies a raó de 9 pessetes la jornada (114).

La crisi en el ram de la construcció es perllonga i s'agreuja per si ó al juliol de 1935 els patrons i els obrers paletes acordaren la lliure contractació del treball, l'augment d'una pesseta en als salaris d'oficials i peons que ara destinada a "au tirar als obreros del ram que es trobin parats". L'any següent, en las bases de 1934 s'arribara a una vaga després d'una setmana de negociació i s'acaba amb l'acord d'augmentar en 50 cèntims diaris la subvenció i la caia d'atur forçta que ja es de 1,50 ptes (115).

Al juny de 1931 esclata el conflicte en els boters reusencs per tal que els patrons acceptin unes noves bases de treball. El gremi patirà una forte crisi en relació amb la problemática de la viticultura, la qual cosa provoca que el comité paritari provincial

fi i que cal primer contractar els serveis dels boters en atur de cada localitat i que en el cas de l'exterior fossin importants als vinya. Al 1932 se signaren noves bases entre el Sindicat Oficial d'Exportadors de Vins i la Societat d'Obrers boters de Tarragona. Al 1933 aconseguiran 7 dies de vacances retribuïdes "a propòsit de los jornales percibidos durante el año" (115).

El cas de siderurgia i retall segons que informa, al juliol de 1931, LULIYA, han estat acceptades les bases dels obrers i ha estat resolt el conflicte. També a Reus es modificaran les bases aprovades el 1929 pel que fa a acomiadaments i indemnitzacions (117).

El sector del comerç aconseguirà al novembre de 1931 fi ar una nous horaris d'obertura que és continuada durant tot el dia, la no tolerància amb les hores extraordinàries, els dies festius, i 8 dies consecutius de vacances a l'estiu. Les bases de Reus el 1932 fi avan un horari de 8,3 a 19 als dies feiners, 2 hores de descans al migdia. El comerç en general de Reus, d'onze de juny de 1936, fi a noves bases: 14 anys mínim, 4 anys d'aprenentatge, vacances retribuïdes, abolicio del règim d'internat i de les tasques internes de particulars (118).

La representació obrera en la negociació del ram d'alimentació és designada pel CADCI, el 1931 s'aconsegueix la regulació salarial que oscil·la entre les 40 ptes dels aprenants i les 100-175 dels dependents amb una antiguetat superior als 6 anys i un sou mensual mínim de 250 ptes. Al i com 10 dies de vacances amb abonament del sou íntegre i la prohibició del treball en règim d'internat (119). Al 1932 l'objectiu fonamental de la negociació serà la regulació

del cascais domical els establiments d'alimentació que hauran de restar tancats. Es fa en tres categories d'assalaritats, la supressió del règim d'interinitat, l'edat mínima de treball en 10 anys pels aprendents i 17 pels auxiliars, els salaris mínims que oscil·len entre les 52 i les 23 pessetes pels aprendents, les 108-172 pels auxiliars i 215 pels dependents. Es fa en 10 dies les vacances retribuïdes si fa un any d'antiguetat a l'empresa. També les condicions de cessament del contracte i la indemnització (120%). Un problema esclatarà en els establiments de pastisseria que es denunciï pel CAECI (121).

X.5. ATUR

La Segona República coincideix amb la depressió econòmica mundial que tingué una triple dimensió; s'interromperen les emigracions, les exportacions caigueren vertiginosament i s'aturà la inversió estrangera. Si bé l'atur afectà la població espanyola i catalana en menor mesura que a la classe obrera americana, anglesa o alemanya és cert que la manca d'assegurança d'atur, la inexistència d'una política d'obra pública que amortigués els efectes de la crisi i la situació embrionaria de la seguretat social espanyola feren que la desocupació, inicialment minsa però creixent al llarg de la República, esdevingués un greu problema per a la consolidació d'unes estructures socials i polítiques pròpies de la democràcia liberal

occidental i que la inseguresa en el treball arpenyes cert de la classe obrera e l'apatia o e la radicalització revolucionaria (122).

La política governamental (123) per afrontar l'atur s'establí sobre la base de la creació el 1931 de la Comissió nacional contra l'atur que tingué una efectes molt reduïda ja que es limitava a subvencionar entitats obreres que practiquessin una assegurança en aquest sentit. La crisi política i les dificultats pressupostaries feren que aquesta solució afecti un 14 de la població desocupada. Una altra via per afrontar l'atur fou l'increment de l'obra pública la qual cosa feia imprescindible una reforma tributària que possibilités afrontar altres prioritats com la reforma agrària o la dignificació de l'ensenyament. Amodues mesures toparen amb una tímida reforma tributària que resultà poc productiva, es per això que només resta un desenvolupament legal que s'evidenciaria poc útil en empitjorar la situació econòmica pel major impacte de la depressió, ens referim a la llei de col·locació obrera i la dels jurats míns. La situació a Catalunya esdevingué més negativa pel que fe el recurs de l'obra pública per la limitació en els treballs de serveis i la manca de cap pla d'obra pública fins 1935 a carrec de la Generalitat mentre que l'estat s'an desentenia i no s'afrontava l'augment de deute públic. Les mesures legislatives impulsades per la Generalitat es reduïren a la creació de l'Institut tutelar de treball el març de 1933, projecte el que USC amb el suport d'alguns diputats espanyols aconseguí el 1933 que USC contraes el reducció de la jornada laboral i la restricció de la llibertat patronal d'acomodament, al febrer de 1934, que no s'aplica per manca d'una política social intervencionista. Per contra les organitzacions obreres, en la Conferència sobre l'atur

forços celebrada el febrer de 1933 reivindicaran la reducció de la jornada a 5 hores i la creació d'una assegurança obligatòria finançada amb l'impost del 3% sobre els sous i jornals que es paguessin a Catalunya, a càrrec dels patrons i amb recerres sobre la renda.

La política de la creata front l'atur (124) consistí en la millora de les prestacions de la Cei a Nacional contra l'atur amb la llei del juliol de 1934 i l'anomenada llei Salmeró del juny de 1935 que es proposava la subvenció de l'estat a obres públiques locals juntament amb el foment de la iniciativa privada per mitjà de la desgravació fiscal. Aquesta promoció de l'obra pública reactiva la construcció si bé no aconseguí reabsorbir l'atur.

Fins aquí els errors de la política de l'administració central per afrontar l'atur, tot seguit ens detindrem a valorar l'evolució i incidència de la depressió al Camp i les iniciatives municipals per afrontar la situació d'atur que anava empitjorant ja que si als 600 aturats a Faus del 1931 havien passat a 1975 el 1934, com a Tarragona que oscil·la entre els 370 el 1933 als 1104 el 1935 com veurem tot seguit.

Els part de les mesures adoptades pels Ajuntaments del Camp per conèixer l'abast i intentar resoldre l'atur es basaran en les oficines de col·locació, que tindran un cert rebuig o relativització pels sectors radicalitzats del moviment obrer o dels parats més indiferents. L'altre instrument seran les obres municipals (125). A Reus es crearà, per iniciativa de les entitats econòmiques, una junta per realitzar projectes de desenvolupament per tal de donar sortida a l'atur, impulsar l'expansió comercial i bastir,

prioritàriament, la Plaça del Mercat i l'Escola de Comerg (125). Proposta plantejada quan ni ha un cens de 600 aturats a la capital del Baix Camp en el marc d'una crisi per la fallida de les fonts de riquesa tradicionals de la ciutat (127) i la fallida del Banc de Reus, institució en la qual es recolzava bona part de l'estalvi i del credit local.

En les eleccions municipals del 12 d'abril al greu problema de l'atur se hi era present l'Entesa Republicana i Catalarista de Reus plantejant que calia "Propugnar una acció politico-social de prevenció de l'atur forçós, higienització i sanejament de l'habitatge, foment i construcció de cases per a obrers i construcció de parcs i jardins car a la mainada" (128). Propostes que pretenien millorar la qualitat de vida de les capes populars i afavorir el treball. La situació de l'atur a Reus empitjora dia a dia, entre els treballadors de peonatge, majoritàriament. La problemàtica s'agreuera amb la fallida del Banc de Reus. El portaveu d'Acció Catalana defensa la necessitat de remeiar situacions d'indigència mitjançant l'assistència social en primer lloc, bastir un vast pla d'obres públiques, i endegar un sistema d'assegurances (129). Tot plegat perquè "el problema de l'atur forçós ha sorgit d'una manera sobtada, com una torrentada, convertint-se de cop i volta, en el problema més greu de la República" (130).

Les visites de les comissions d'obriers a l'alcalde Escobegós no paren, tot sovint li pressen la confiança en vigilar la pràctica de les hores extraordinàries per tal de que "amb aquesta mida es col·loquin alguns obrers" (131). L'Ajuntament difícilment pot resoldre les demandes obreres, per això emprà l'únic recurs de que

diàcesse, l'autoritat moral per promoure una subscripció popular i especialment sol·licita a comerciants i industrials el "seu treball és una obra tant humanitària" (132).

Similarmet succeï a Tarragona quan els obrers sense feina demanen a l'Ajuntament que activi la cooperativa elèctrica o la fàbrica de tabacs per alliviar l'atur, així com la petició d'endegar una borsa de treball (133). També s'obri una subscripció popular en la qual hi col·labora la Cambra de Comerç (2.000' - ptes.), la Federació Patronal (1.000' - ptes.), la Camara de la Propietat Urbana (750' - ptes.), el gremi de Cafeters (500' - ptes.) i el director del Banc Espanyol de Crèdit (100' - ptes.) (134).

Un dels fets més decisius en la crisi de treball a Reus serà el tancament de dues fàbriques tèxtils que donaven feina a més de 700 treballadors, arran de les mobilitzacions obreres i les rivalitats sindicals (135) i com a solució final a la crisi tèxtil que patia la ciutat. Els propietaris de la fàbrica Soliano visiten el governador i mostren el propòsit de tancar la fàbrica ja que no s'arribava a acord sobre les condicions de treball (136), tancament que és efectiu.

Al maig de 1931 el Govern Civil anuncia que resten obertes una subscripció per ingressar donatius, en forma de "llanamiento a las clases pudientes" pro-víctimes de l'atur. Dels donatius es farà publicació (137).

El Centre obrer de Tarragona demana al juliol a l'alcalde Lloret que es cerquin mesures per donar feina als aturats, ell afirma que ordinaríament ja se'n dona a uns 50 i que quan comencin les obres de la Escola de Treball s'incrementarà la col·locació, però cal que les societats obreres vetllin perquè no s'agreguin els

aturats persones foranes "doncs llevors seria impossible solucionar aquest afer" (138). Un altre projecte que voldrà reactivar l'Ajuntament amb aquest objectiu serà la construcció del mur de defensa del Francolí que havia d'assegurar, també, la tranquil·litat al Sarralló i al funcionament de la Fàbrica de Tapecs (139).

La Cambra de Comerç de Reus, en resposta a una informació sol·licitada pel Consell superior de Cambres, afirma que a la ciutat hi ha un grup de 500 persones de l'art de la construcció, té mil i dependentes del comerç. Hi incidixen diversos factors: "malas cosechas, desvalorización de los productos agrícolas, principalmente el vino, crisis bancaria, y fuga de capitales" (140). La premsa informa de l'abandonament de tot el personal de la Sedara Reusense (141). La crisi afectarà també als boters que acordem designar una comissió per redactar noves bases de treball i intentar remeiar la crisi (142).

L'atur afecta primordialment a la construcció, per això el conflicte dels oficials paletes, és un dels primers en esclatar a Tarragona, "es presentaran a las obras con trabajo personal fora dispuesto a ocupar las sevas plazas" (143). Aquesta mostra d'entusiasme i eufòria en el marc del treball anirà essent constant amb l'acceleració de la crisi i com a resposta desesperada front a l'atur. En el cas dels paletes, entren en crisi els organismes de conciliació que havien aprovat les bases de treball segons les quals els patrons es comprometien a no llogar personal foraster mentre n'hi hagués d'aturat a la ciutat (144). El conflicte durarà dies i es paraitzará el treball en algunes obres de construcció.

Se plantava successiu a Valls, on l'Ajuntament intenta endegar obres municipals com l'asfaltament de carrers (145), perquè són "bells treballadors en situació angorosa", sobre aquest tema hi ha un debat permanent a l'Ajuntament de Valls, ja que la majoria esquerrana vol impulsar les obres municipals i els carlins s'hi oposen, si i s'esdevé en la discussió del pressupost de 1932 tot i que al final reconegueren "la necessitat de prevenir les conseqüències de l'atur forçat" que era una de les raons de l'augment pressupostari (146). Una altra de les mesures que adopta l'Ajuntament de Valls per afavorir el desbloqueig de la crisi de la construcció és l'arrecampió d'arbitris "mentre durin les actuals circumstàncies crítiques en l'ordre de treball", com havia sol·licitat el gremi de patrons palates (147). Un pas més agosarat que acordà la majoria republicana d'esquerra de Valls és, basant-se en la concepció moderna de la funció social de la propietat, sol·licitar al govern civil, l'apropiació d'uns terrenys per tal d'executar un projecte d'aire ample i urbanització en la zona nord, mesura definitiva per rescindir l'atur i modernitzar la ciutat, projecte que fou rebutjat pels propietaris (148). Martí Català, també defensà que l'Ajuntament "imprimiria la major activitat possible en l'afar relatiu a la construcció de voreres per part dels propietaris com a mitjà per a combatre les conseqüències de l'atur forçat" (149). Un altre intent, en el mateix sentit, de l'Ajuntament de Valls serà la represa en les obres de l'edifici de la Companyia Telefònica, abandonat faia 5 anys.

L'any 1932 serà el de la presa de consciència popular i d'amplis sectors sobre el problema de l'atur, en tots els mitjans de

es van sorgir en les propostes de les diverses formacions per pal·liar-lo. Al i el Partit Federal a cosa que la situació passa per la nacionalització de diverses fonts de riquesa, i adopció de la jornada de vuit hores i altres mesures depenents dels jurats ciutadans (150). En tot cas, les obres municipals esdevindran la clau de volta per la modernització urbana i el combat de l'atur (151), radicalitzades, però, per les dificultats financeres dels Ajuntaments. Un altre mecanisme que reclamarà la minoria socialista de l'Ajuntament de Tarragona serà que "s'obligui als propietaris a efectuar escissions a la claveguera i a voltar els solars amb la qual cosa s'aturaria la crisi que sofreix l'art de la construcció" (152).

Al setembre de 1932 tindran lloc diverses reunions de societats obreres tarragonines per intentar pal·liar l'atur dels paletes, dels d'oficis veris en relació a la descàrrega de la companyia del nord (153). Al mateix temps sembla que proliferen transeunts sense treball la qual cosa provoca l'actuació de la policia per "acabar amb el mal ús de la mendicació pública" (154). Una comissió d'aturats intentarà celebrar un acte "y ver la manera de encauzar el problema que cada dia se presenta més grave". Sembla que a Tarragona afectava unes 700 persones (155).

L'atur serà especialment greu en les activitats relacionades amb la construcció però també els boters patiran la crisi. Fent calts, de nou, l'endogamia del mercat, demanaran al governador civil la seva mediació per tal de que els patrons no vulnerin les peses de treball, aprovades al maig de 1931, i que fixaven que els patrons s'obligaven a "no fer encàrrecs d'astives fora de la ciutat

mentre hi haguessin a la localitat cobers de l'ofici nacentes de
-fairs" (156).

L'incompliment de les bases de treball es un fet força
concret, els paletes, els boters i els fusters ho porten; per
a i des dels rangs federals es valora políticament el fet i
s'afirma que "aerole que certs elements tinguir interès en produir
situacions difícils per entrebancar el camí del nou règim" situació
que difereix, afirma, de la conducta establida dels obrers des de
l'establiment de la República (157).

Davant d'una situació que s'agreua, especialment pels
treballadors de les indústries tèxtils, de la fusta, dependents de
comerç i comerç marítim i que fa que a Catalunya, segons el Consell
Superior de Cambres de Comerç, l'atur afecti 30.400 persones (158),
la crítica al sistema econòmic que ho fa possible comença a
plantar-se des de sectors minoritaris que consideren vergonyoses
les mesures de les subscripcions populars i "altres drets calents",
proclamen que la única solució és la reducció de la jornada de
treball (159). Aquestes propostes i altres foren motiu d'estudi en
la Conferència sobre l'atur forçat (160) que establí com a una de
les causes específiques del creixement de l'atur a Catalunya, la
suspenso: dels grans plans d'obres públiques emeses per la
Dictadura, el desordenat moviment migratori, la crisi de confiança
empresarial que es agreuja de per la tàctica sindical de donar
rigidesa a les condicions de treball, també la desproporció dels
jornals agrícoles i industrials i les diferències tributàries que
graven més Catalunya,

L'atur s'anava fent greu a Espanya a las accedelles del 1932 i arribava a mig milió, cifra inferior a l' Alemanya o Anglaterra però amb la diferència que aquí no hi havia cap sistema de subsidis (151). L'any amb més incidència fou 1933, el de més i més repercussió de la crisi, afecta sobretot a la construcció i segons Baicalls "la falta de un subsidio de paro, de seguros sociales y de una política energética de obras públicas contribuyen a agravar la situación" (152). L'única alternativa seran els Ajuntaments que intentaran procurar l'obra pública i emprar com a de la localitat (153).

Al febrer de 1933 la Federació obrera local de Raus, el CACCI i l'Associació d'empleats de banca i borsa sol·liciten a l'Ajuntament la creació d'una borsa de treball degut a la crisi econòmica, el deure dels sindicats en vers als treballadors i per la representativitat municipal (154). A l'Ajuntament de Valls la petició serà per construcció d'un grup escolar per la doble exigència de cultura i per paliar l'atur (155) si bé a l'abril de 1933 un dictamen d'hisenda posa fi a la necessitat de reduir les obres per aliviar els efectes de l'atur ja que s'agoten les quantitats pressupostàries (156) mentre que la delegació provincial del Consell del Treball promou un pacte col·lectiu per a col·locar obrers de la construcció fent que els contractistes acceptin setmanalment als obrers que se'ls envien (157).

Las eleccions municipals del gener de 1934 suposaran en els manifestos electorals la inclusió de programes o declaració d'intencions sobre l'atur. La candidatura d'Unió Ciutadana de Tarragona manifesta que si bé "cap Ajuntament pot prendre sobre si la càrrega de passar un subsidio als obrers en atur forçats" en canvi

pot estimular la modernització dels establiments, les edificacions i reformes o pintures de façanes. Altres mitjans podien ésser una política sobre els preus i la qualitat de les substàncies, la intensificació d'obres de cultura popular, la creació d'escoles, la concessió de beques i la potenciació de l'escola del treball. (162)

Reus planteja modernitzar l'obra pública per afrontar la crisi, es projecta fer una casa de correus, la plaça del mercat, el centre del Francolí i millorar la casa de la ciutat i el jutjat (169) en aquest sentit, el febrer, s'adreça al comitè republicà radical a Llaró.

Els obrers en atur de Tarragona no aconseguen que el consensat delegat d'ordre públic els autoritzi una manifestació (170). Començaran a sortir articles a la premsa sobre la depressió econòmica en el mercat europeu i comptabilitzant a 31 de juliol de 1933 544,837 aturats que passen a 518,947 el desembre de 1933. Josep M. Gich considera que les solucions tradicionals es a dir la intensificació de l'obra pública i l'establiment d'una assegurança contra l'atur suposa moltes càrregues a la producció, per això considera que es prioritari el restabliment del principi d'autoritat i el retorn a la disciplina social (171).

Un intent municipal d'augmentar els recursos econòmics fereix que la Comissió de la Propietat Urbana s'hi oposi enèrgicament. L'impost s'aprova seguint una llei del Parlament de Catalunya els municipis de més de 10.000 habitants, es a dir que l'Ajuntament de Tarragona elabora un pressupost extraordinari de 552.000 peses, a partir de la implantació de l'1% sobre els solars edificats i per edifici, recàrrec del 5% sobre els bitllets d'espectacles públics i la

impedició de contribucions especials, la Càmera ho qualifica d'irregularitat i promou un recurs, i accepta, de fet, que a Terregona si bé la crisi de treball "afortosament no és d'importància, cal preveure i assegurar un pla d'obrers que proporcioni feina i jornals a les classes treballadores" (172). Els projectes que contemplava l'Ajuntament eren la urbanització de places, adequació del servei tècnic-escolar a l'a-fàbrica de gas, treball per a la instal·lació de la cantina escolar, material d'incendis, mercat central, arreu històric, platges, promoció turística i parc zoològic i colombari (173). Tanca a Reus es farà un pla similar per donar col·locació a "tot l'art de la construcció de la ciutat que" a part que embelliran la urbs obriran centres vitals, responen a les necessitats culturals i higièniques del futur", el pressupost és de 2.700.000' - ptes., a finançar mitjançant endeutament municipal (174). Així provocà fins i tot una recollida de 185 firmes en contra i l'oposició de la dreta mentre el portaveu d'ERC defensava el pressupost e incoherència per pel·litzar, contra del març de les possibilitats de l'Ajuntament, "aquest aspecte de l'atur forçat que es deriva davant de la classe obrera, amb tot el seu sarrall de misèria i de fam" perquè així i en contra el que es fa es "barrar al pas el progrés de Reus i crear noves dificultats a la solució del problema d'atur forçat" (175). Aquest tema ocupà l'atenció durant tot el mes d'agost a la premsa, FC-IBT s'adreça als obrers a objectar el pressupost que inclou la plaça del mercat, el grup escolar i l'estació d'autobusos i afirma, per la seva part en contra: "enrara els insolents, els farsants, els e plotadors del ooble" (176). La Federació Obrera Local es manifesta a favor "per tal que hi hagi pa en moltes llars

obres de les quals se'n ha anomenat la "risera", per el 6
propugnava fer-se a defensar l'edifici municipal i boicot a la
recollida de fustes (177), LES CIPOLITANES; d'ACP, data que
l'endretat seria una obra insuportable per les finances de Feuc,
una illa d'organos a pagar en 50 anys i que havia d'ocupar
només una part de la 1.000 estretes reusanes cor ha succeït,
duran, amb les obres encara fins al moment a l'hospital,
construcció del palau municipal, col·lectors (178), Contra aquest
projecte "natura que veten" hi voten en contra la Lliga i Acció
Catalana (179), Segons dades de l'Oficina o borsa municipal de
treball l'atur efectiva completament 971 persones i parcialment
1.004 si bé els inscrits a la borsa era el 13'8% (282) (180),
S'arribarà a defensar un referèndum pel tema segons que ho e 1981 al
 Banc de Crèdit La plaça del mercat s'havia d'edificar en el solar
del teatre municipal, que seria encerronat, tots els diaris
protesten a e capic de FOMENT, la Comra de Comarç es manté
costeament neutral (181), El tema es planteja per FOMENT entre
els que volen el progrés de Reus i els que es neguen a fomentar
treball dels 1.000 estrets (182), la situació es fa crítica quan la
Comra d'ACP no assisteix a un pla (183),

El recurs de la Comra de la Propietat de Tarragona (tribunal
sobre la suspensió de l'impost dels solars per defecte de la
condició militar (184) anul·la la repressió dels fets d'octubre,
Mentre es presenten a l'alcalde de Tarragona 100 estretes reclamant
el compromís assumit pel gestor que donaria feina a tots el corers
parats i s'acorda per ordre de Reus que es fessin torns de treball
perquè tots gaudissin d'un jornal a la setmana (185),

El 1 d'abril de 1935 segons el cens de l'oficina de col·lecció d'obres de Terragona hi havia en total 95 paletes, 133 membres i 177 cases i en el cens de 1936 hi havia 91 paletes, 171 membres i 340 cases i per això es demana la contribució dels particulars a la subscripció de l'Ajuntament en obres "d'embelliment de Terragona i en bé dels treballadors en obra forçats" (1935), un seguit d'organismes econòmics locals en de contribucions durant tres mesos amb una quota mínima de 2 ptes. mensual, hi participen la Cambra de Comerç, de la Fomentet Urbana, Agrícola, Col·legi d'Agents d'Aguanes, Junta Local de Bords, Centre Industrial i Federació Patronal (1971), també hi col·labora "Unió Agrícola", mentre no hi nagi el pla d'obres a realitzar (1971). Finalment es constituï una Junta d'Ajuda presidida per l'Alcalde a "favor de la humanitària tasca impresa" (1991).

Els projectes de millora urbana per a pal·liar l'atur projectats per l'Ajuntament gestor, que fanca evolucionar les condicions econòmiques de la ciutat per aconseguir el seu ajut erant: passeig de circumval·lació, passeig de Juli Antoni que unirà amb la carretera de Barcelona, passeig de Pi i Margall i pista del Miracle, urbanitzar un nou pas de l'Escola vernal i la carretera de Barcelona, esmentar carrers de la part alta i baixa de la població, urbanització de la plaça de la República, obra de clovegueses a la barriada de la carretera de Barcelona i nova obra de desguassa a les Ferreries (1931). En constituir-se la Junta d'Ajuda, integrada per representacions de les forces vives de la ciutat, demanant que els terragonins col·laborassin en la subscripció voluntària que havia de fer possible obrar "d'urbanització general i sanejament, donant treball a bon nombre d'obres, amb la qual cosa

s'assolirà allunyar la fam de moltes famílies, sacellar el possible la ciutat i tornar la pau i la tranquil·litat a totes les àrees si s'evitava "el perill que significaria per a tots veure vejar pels nostres carrers veritables hostes d'obrers parats" (190). Alguns articles a la premsa local criticaran aquestes mesures per a resoldre l'atur "mendicant la caritat pública" i E. Salvadó reclama que "El dret al treball i a la vida dels obrers en atur no s'assabentava no són ni unes incursions a la caritat pública, sinó grevant com calgui la riquesa social", per això es torna a demanar el pressupost extraordinari que es financieva per impostos que alguns "violant-se de les actuals circumstàncies han fet que quedes en suspens" (191). El sistema de treball fixat per la Junta d'Ajuda acceptava, per rigorositat torn als obrers censats amb tres anys mínims de residència a Tarragona i que no rebien subsidi de cap mena (192). Al novembre de 1935 el nou alcalde gestor, Caraceda, es plaç del migret resultat de les subscripció promoguda per Remes, en aquest sentit DIARI DE TARRAGONA afirma que "davant la magnitud del problema, allí que s'ha venut es tan poc que pràcticament no es res" (193).

La Comissaria de Tarragona de la Generalitat presenta al Consell Executiu de la Generalitat al juny de 1935 sobre la base de les necessitats municipals, un pla de les principals obres públiques necessàries en la demarcació, recollit a l'apèndix, construccions escolars, sanejament i aigües potables i construcció d'hospitals que havia de millorar la qualitat de vida i fer possible alleugerir l'atur (194). Una altra iniciativa que sorgí al 1935 es la creació d'una Junta patronal per al subsidi familiar a Reus, segons les orientacions pontificies (195).

El setmanari de l'ERC, aprofitant la seva condició d'oposició a l'Ajuntament de Tarragona, ardegarà una campanya en pro d'arribar solucions a l'atur, que afecta més de 500 persones, ja que la situació és tan crítica que s'irà es resolent "vingui un dia en que els cotxes no puguin escapar més i començin una atzagrada i alsanones diran que són uns pertorbadors i un gent sense cultura" (196). En una situació similar es col·loca al dia 21 portaveu d'Esquerres a Peus que denuncia que A.C.P. obstrueix encobertament "els projectes que fan de portar treball als nostres obrers" en relació a diverses subvencions d'obres municipals" (197).

El paper de la iniciativa municipal es tant decisiu, potser perquè no n'hi ha d'altre que, el sindicat d'oficis variats de Tarragona sol·licita que els temporers de les brigades municipals entrin per torn de selecció de la borsa de treball (198).

Els projectes de construccions escolars també hi tindran relació ja que oltre la voluntat de resoldre el deficit i millorar les condicions d'escolarització també servei en per a combatre l'atur de la construcció (199). A Tarragona es critica que als projectes de la Comissió de Cultura no es posin en marxa i l'ERC dubta de la condició "republicana" de l'Ajuntament ja que els republicans del poble han de fer com a prioritari l'acció en benefici de "la classe explotada" (200), per això AVINYANET, proposa com a mesures que alleujarien l'atur el tancament dels colers sense edificar, obligar a posar aigua potable, tenir les cases amb higiene i suprimir, al cel, arbitris de construcció (201).

Una instància signada el juliol de 1933, per diverses associacions obreres de Tarragona sol·licita en la mateixa línia que AVANÇADA que cal "Coligar els aïcs de les cases que cobren en condicions una enorme sèrie de voreres intransitables que hi ha a la nostra ciutat" i "... que proveï en les dites cases amb l'aigua necessària, segons determinen les lleis, com es veu de tota ... hi ha moltíssimes famílies obreres que marquen de la indispensàcia" (202).

L'alcalde, en resposta a aquesta campanya d'AVANÇADA diu que l'atur es nota de "força preocupant per la corporació" (203). Des dels rengles federals també es fa palès la preocupació per "el úger" l'atur, per això proposen que l'Ajuntament, amb el concurs de l'Estat, endegui obres de gran volada com és la construcció de la Normal, als equipaments escolars, la presó provincial, el mur del Francolí o la Casa de Correus, també abona que cal procedir a la urbanització dels carrers, destinar la zona de clavegueres i arrencar als parts municipals tot plagat peticions que reiteren les de les societats obreres (204). La situació de l'atur a Tarragona presentava el 25 d'octubre de 1933 un total de 378 persones en atur forçat, segons el cens de l'Oficina de Col·locació es distribuïa en: artesans: pallassos, 48; cerraters, 2; marobres, 31; pintors, 2; arguadors, 1; ofers i mecànics, 5; ebenistes, 2; impressors, 2; fusters, 3; forners, pastadors i pelers, 4; lampistes, 2; oficinistes de comerç, 3; maquinistes (vapor), 1; peons carrega i descarrega (molt veïable per capacitat del trafic del Port), 342; calderers, 2; ajustadors, 3.

Per això i davant la progressiva gravetat del problema l'Ajuntament realitza que: 1) "Per tal de reduir el nombre de parats l'Ajuntament ha gestionat i obtingut la construcció del Passeig Arqueològic, pressuportat al 1.000.000'-, que ha estat en construcció, 2) El mur de defensa del riu Francolí, pressuportat de 200.000' - pessetes que es a informació pública que s'acabà final al 7 del proper novembre", 3) El funcionament de la Fàbrica de Tapes que recré un nou treballadors de fe d'any, 4) Setmanalment recré la seva brigada d'obrers, la nostra Corporació Municipal amb personal de diverses entitats obreres de la localitat" (205).

L'ATUR A REUS (+)

Sector	Atur total	Atur parcial	Total
Agricultura	35	70	105
Alimentació	14	28	40
Metal·lúrgia	37	19	56
Química	28	29	57
Construcció	150	30	180
Fusteria	41	67	108
Te xtil	520	480	1000
Confecció	-	124	124
Arts gràfiques	3	4	7
Transport	50	25	75
Comerç	74	67	141
Hostaleria	25	7	32
Higiene	6	5	11
Bankes-assurances	-	32	32
TOTAL	977	1004	1975

(+) A.M.C. Reformes socials.

A Reus, s'obre una dinàmica similar, es constitueix, a partir de la Federació Obrera Local, la Comissió d'atur forjada que estudia les propostes d'obres municipals per alliberar la crisi actualment

a intent", dos mesos després de la sol·licitud, la Federació Obrera demana l'eclusió de les coras (206).

Altres sectors tenien una situació crítica, com el ram del retall, la fusteria i el sector tèxtil de Reus ja que es procedirà al tancament de la fàbrica de teixits que ocupava 250 obrers d'indústria tèxtil (207). Als pobles també les obres civils de caràcter municipal seran les que pel·ligran l'atur (208).

A mesura que avança el segon bienni republicà les xifres creixents d'atur s'incrementen, a Reus es passa, segons Escoda, de 500 obrers en atur el 1931 a 2.000 el 1934 (209).

D'aquests només 262, és a dir, el 13,26% eren inscrits a la Borsa de Treball de l'Ajuntament.

A Tarragona també xifres similars ja que segons l'Oficina de Col·locació Obrera al 1934 (210) són 385 els afectats d'una població activa en els mateixos oficis de 1.294 persones, es doncs un 29'75% d'atur que es concentra principalment en el ram de la construcció ja que paletes i manobres representen el 48'5% del total de la població aturada, si bé explica prou bé l'èmfasi que es posa en la reclamació i en l'educació d'obres públiques.

En la presa de possessió de l'Ajuntament electe el 1934 el tema de les obres contra l'atur tindrà caràcter programàtic i serà motiu de debat quan Remes, del Partit Radical promet interessar-se prop del cap del seu partit "per a que tinguin prompta realitat l'educació d'alguna obra pública a la ciutat, per allaujar la situació dels obrers sense treball" (211). Valls, regidor socialista el contesta amb crítiques al govern radical-cedista i manifesta que és la ciutat qui ho ha de resoldre.

LISTA A TARRAGONA

Secció d'ofici	Nombre d'obrers	En estudi forçat	Salari típic
Paletes	160	20	1,5
Forns paletes	105	17	9
Metal, llunys	25	25	11
Calderers	5	1	12
Llençolers-electricistes	25	7	12
Mecànica	15	9	13
Carrejers	25	9	12
Fusters	150	70	11
Ebanistes	40	11	11
Serradors	5	2	11
Picapedrers	25	17	12
Marmolistes	15	-	13
Mosaicistes y ceramistes	20	14	11
Pintors	37	17	10
Oficis diversos	225	-	8
Tipògrafs	25	5	10
Pescadors (per fresc)	30	-	8
Escobers	18	2	10
Fenadors	27	9	10
Limpiebotes	17	-	8
TOTAL	1294	385	

(*) A.M.T. Acció social.

Si el moviment obrer en èpoques de crisi eperimenta un reflex reivindicatiu, si a més a més en ciutats d'estructura econòmica precapitalista hi ha una feble organització comera, no cal dir que passarà com les elites republicanes municipals vinculan els seus esforços per a paliar la crisi de treball amb "la sensateza de tot l'element obrer que es farà càrrec dels nostros esforços per resoldre la crisi de treball actual i no dificultarà el desenvolupament de totes les obras projectades amb veques mes o menys obstaculitzades". Aquesta es la posició de Jordana que

defensa al Pressupost e treordinari de l'Ajuntament de Reus del 1931 en compliment del compromís electoral (212).

A Valls, la resolució del grup escolar de nova clients que tanta activitat esquarterera descliegà tindrà, també, coneixement directe amb les mesures per aliviar l'atur (213), per això quan algú procedir a l'equivalent i mobiliari del esmentat centre escolar es farà adjudicació directa i en a classe a la indústria local (214). Al març de 1931, en reunió de l'Ajuntament amb les entitats comercials, industrials, patronals i obreres "per tal de canviar impressions sobre la manera de superar la crisi econòmica i de treball" s'estableix absoluta unanimitat i es creen dues comissions: "una per estudiar la manera d'atraure la gent de la comarca" i l'altra "per a formular projectes de noves construccions" (215). Al costat d'aquesta posició tènida de planificació i entesa contrasta l'actitud amb que es rebut l'ajut d'un ex-diputat de la Unió Patriòtica, Bau, que dona 500 passetes amb destí als obrers en atur (216).

A començament de 1935 Valls tenia ja 300 obrers en atur, 100 dels quals en atur total, la resta només disposava de treball pocs dies per setmana. A aquesta situació que va empitjorant s'hi afronta la premsa amb la defensa de diverses posicions. CRÒNICA DE VALLS proposa mesures d'oulls (217) i la creació d'una Junta consultiva depenent de l'alcaldia que s'plegui les entitats i amb l'objectiu crear el segell pro-obrer en atur forços que seria d'aplicació obligada en el tequilatge de cinemes, en les consumicions en cafès i bars durant els dies festius, i que també es volia incloure en el franquerg postal. La comissió creada contra

L'atur proposa endegar un cas complet d'obres parcs i procura a accions en els sectors d'arbitris municipals de construcció, obres que són divulgades mitjançant un ban de l'alcalde gestor, Pere Batalla (218). El setmanari d'orientació socialista "TREBALL" es manifesta poc esperançat en les iniciatives que s'endeguen. Fa repàs a la situació d'Europa i Estats Units d'Amèrica i conclou que si bé "l'atur forçat és la inquietud de tots els governants i tots veurem com a fi de comptes no trobaran als estats actuals altra sortida que una nova guerra (...) ja que la única solució és una profunda revisió de les bases econòmiques actuals" tot i que entretant calgui posar tot l'esforç imaginable per tal "d'atenuar fins allò on sigui possible els estralls que produeix en la carn viva de les classes treballadores la manca de treball". Critica les sortides que proposa la Comissió valenciana perquè manca base econòmica i perquè el que cal és que els "que gaudiran de bona posició social col·laborin activament en la tasca econòmica que s'organitza la comissió" (219). "TREBALL", considera que les forces vives han endegat una "fórmula cartelles-remediant" que considera infantilista i ridícula ja que qui ha de cobrar els segells d'ajut és la mare o gent modesta, quan simultàniament, els industrials segueixen cometent irregularitats en el compliment de les hores de treball, o passen en els jornals, o fan jornades no legals, o seleccionen el personal, per així cedir el seu setmanari perquè uns obrers en atur puguin manifestar que el que volen són "els jornals que les possibilitats econòmiques del municipi puguin oferir-los" i diuen "Almoines, NO" (220).

Una acció de caràcter simbòlic i de gran significació per copsar la mesura de la crisi i de la indigència obrera és la

iniciativa vallesca de construir una casa i rifar-la per aconseguir ajut pels aturats (121). La casa es construí amb l'ajut de l'ajuntament, es venen bitllets 'estats' de 9.150 a 3 pessetes cada un i es farà sorteig el 12 d'agost en combinació amb la loteria nacional. Malgrat la crítica a mesures d'auxili, posar per l'experiència innovadora, TREBALL també farà publicitat de la rifa i dirà "Compreu-ne i feu-ne conèixer" (122). Al setembre de 1935 la Comissió de govern de l'Ajuntament de Valls pren l'acord d'atorgar escriptura d'adjudicació de la casa (123). Valls s'hi acull amb la proposta de construir obres de clavegueram i elevació d'aigües (124). Acol·lint-se a les subvencions de la Llei contra l'atur involuntari de 25 de juny de 1935,

L'evolució creixent de l'atur a Reus i la conflictivitat social provoquen, segons Escoda, "un sentiment de defensa de les classes benestants de la ciutat" en aquesta línia la Cambra de Comerç després del 5 d'octubre denunciarà l'augment de força armada a la ciutat (125). L'AVUI, òrgan de la Lliga, defensarà solucions per l'atur intentant girar la política de despeses supertuèries de l'alcalde gestor que les considera immorals en el que fa el reclutament de la brigada municipal i que la Federació Obrera Local no hauria de consentir, proposa com a mesura de lluita contra la crisi de treball la creació de la Junta Autònoma de la Germandat contra l'atur forçosa integrada per l'Ajuntament, la Federació Obrera Local i la Federació Patronal. Aquesta Junta seria la gestora de la Caixa Central d'atur forçosa que disposaria també de l'Oficina de Col·locació Obrera. Els òrgans de funcionament serien una Junta i l'assemblea, proposa que s'hi integrin també els propietaris de

major nivell de vida. Els recursos de la Cia procedien de les aportacions setmanals de l'Ajuntament (500 cts), i 10 cts, de cada jornal cobrat per cada obrer i 10 cts, de cada jornal pagat pels industrials, 10 cts, diaris de tots els funcionaris i 10 cts, de tots els propietaris registrats. Cobrarien subsidis als cotitzants de la Germandat. Es tracta de respondre a un "problema d'humanitat", als cooperants es farien mitjançant un segell nou que seria el de l'atur forçat. Al mateix temps l'Ajuntament reduiria la brigada fins a obrers i es procediria a fer llocs pels treballadors designats per les seccions obreres de paletes i peons. Aquesta solució seria beneficiosa tant per obrers com per patrons ja que els treballadors sabrien que "en mig de les vicissituds capricioses de la vida, a Reus, no s'hi podrien morir de fam" i els patrons tindrien la garantia mitjançant la Germandat de que es procuraria "un augment del rendiment". Els subsidis serien entre 3 i 5 pessetes en funció de l'estat civil i de les càrregues familiars dels desocupats. El diari AVUI de Lliga Catalana considera que resoldre l'atur mitjançant les obres públiques no va bé ja que fa que no s'hi vegin afectats tots els oficis, la solució de la Germandat es, en canvi més e sense (226).

L'Ajuntament de Reus gestiona la consecució d'un crèdit per afrontar els projectes de l'Ajuntament en obres municipals que haurien de donar treball a un "gran nombre d'obrers" (227).

La situació de la crisi és general, així ho entén la premsa local. Un altre òrgan de la Lliga, CATALONIA, de Tarragona, es fa ressò de la gravetat del problema ja que a nivell d'Estat, segons les estadístiques del juliol de 1935 afectats a 346,837 obrers en atur

total i 231,285 de mercaderies, dels quals el 85% és atur agrícola i el 14% industrial (119). Els recensejats per afrontar la situació que a Tarragona són els usuaris, ajut voluntari que inicia i promou l'alcaldia gestora Roca i que DIFUSI DE TARRAGONA proposa a l'ACF considerant estant ja que "el problema de l'atur, per la seva gravetat, amplitud i transcendència, únicament podria ésser solucionat amb decidides mesures de govern de caràcter general" (119).

Al febrer de 1936, l'Ajuntament popular de Tarragona restableix l'oficina municipal de col·locació obrera i reposa als funcionaris que havien estat destituïts per la gestora (120). Així mateix el portaveu socialista, Valls, defensa que cal rehabilitar la ribanda municipal "obtenint ingressos d'on sigui necessari, per a reactivar ràpidament l'atur forçat" (121). Els contractistes i empresaris sol·licitaven de l'Ajuntament un termini d'empció d'arbitris de construcció per fomentar les obres i donar solució a l'atur, es proposen construir un grup de cases (122). Els paletes i peons també demanen al delegat d'ordre públic que "no sigui sancionat el foraster no inscrit a cap cens oficial mentre ni hagi obrers amb atur a Tarragona" (123) demana que si no es ataca s'anirà a la vaga. Els mateixos obrers demanen a l'Ajuntament que impulsi als treballs per donar feina als peons que es troben en atur forçat (124).

Al juny de 1936 el Comitè del Front Popular de Reus acorda demanar al govern de la Generalitat que dicti una llei obligant a les entitats censaries i als grans comerciants a prestar els "seus cabals a un emprerit per fer un pla provincial d'obres públiques i recs, per tal d'eliminar l'atur forçat i crear nova riquesa a les

nostres comarques" (235), l'atur català, al gener de 1936, es
cifrava en 59,104 persones, parcialment n'hi havia 15,229 (236).

A Reus, al restablir-se l'Ajuntament popular es proposa
engagant altres accions per solucionar la crisi de treball, com ara
possibilitar la reapertura del "Vapor Vell". Posicions més decidides
seran les que defensa la permanent del Front Popular a Reus integrat
per ERC, PSE, USC, PSOE, Estat Català, PCC que donen suport a
l'Ajuntament i demanen que s'el·litori un pressupost extraordinari
per "suavitzar l'atur forçós que tanta tristesa fa sentir a la nostra
ciutat, realitzant un pla d'obres públiques, emprant els obrers que
figuren a la borsa de treball com molt bé es portà iniciat" (237).
L'Ajuntament posa en marxa, en primer lloc, les obres de la
depuradora i la claveguera col·lectora; obres que ocuparan entre 50
i 50 obrers cada setmana. La situació a Reus es complica amb el
moviment migratori procedent d'Andalusia i Murcia "disposats a
treballar en forma que envileï els jornals o altrament a augmentar
la llista dels parats" (238).

Altres mesures per pal·liar l'atur reusenc seran la promoció
dels grups escolars i, Iglesies i M. Domingo, et: i com propostes per
millorar la xarxa de comunicacions comercials de Reus a Riudecòl·la,
Salou, Riudoms. Altres gestions es fan per la reapertura del "Vapor
Vell" i la "Sadana Pascual" que farien minvar l'atur en el ran-
te til. També hi ha disposicions de l'alcaldia per promoure
l'arranjament de les feçanes. Una vegada es aprova l'emprèstit per
frontar el pressupost extraordinari (239), amb el Ò FOMENT creu que
"l'Ajuntament imprimirà un ritme accelerat a l'aprovació d'obres

publiques, et la construction de les curia es fait par les vifra
de carats de frise ben notable" (240).

N O T E S

- 1.- MINTZ, F. "La Autogestión", p. 23. Segons informacions d'enunciació a la premsa del Camp, un dormitori comolet cecill, lave entre les 350 i 400 ptes. TREBALL, 13-IV-1935. Unes sandàlies valien entre 2'10 i 3'50 ptes., les sabates d'home de lona 6'25 i de pell a 10'95 ptes. TREBALL, 15-VI-1935. Un llengol 6 ptes., unes estovalles 0'60 ptes., tovallons 0'50. A.H.M.T. "Cultura 1934". La historiografia sobre la República sosté que no hi ha cap excepció notable en el preu dels articles de major consum. JULIA, S. "Madrid ..", p. 112-119. BALCELLS, A. "Crisis económica ...", p. 167. La Cambra de Comerç de Reus afirmava, a partir de les dades de consum local de carn que "el règim de vida se manté a pesar de la fuerte depresión económica". VIDA ECONÓMICA, 1933, p. 11.
- 2.- LA CRUZ, 7-IV-1932.
- 3.- FOMENT, 24 i 27-V-1933, 24-VI-1933, 2 i 16-VII-1933.
- 4.- TREBALL, 17-II-1934.
- 5.- CRÒNICA DE VALLS, 17-VIII-1935. JOVENTUT, 4-IX-1935. CATALONIA, 25-III-1936, 8-IV-1936.
- 6.- CAMARA DE COMERÇ DE REUS. "Vida Económica 1931", p. 66, 79, 86.
- 7.- A.H.M.T. "Acción Social y Trabajo. 1934".
- 8.- TARRAGONA FEDERAL, 24-XII-1932. Visita al primer bloc de vuit cases de les trenta-cinc que consta el projecte. Edificades al c/ Tetuan, properes a la carretera de Valls amb l'ajut financer de la Caixa de Pensions. LA CRUZ, 25-III-1936. A.H.M.T. "Vista a la vista 1927-1936".
- 9.- LA VEU DE TARRAGONA, 11-VIII-1934. qualifica de "rabassarisme a la ciutat" la creació de l'Associació Catalana per a la defensa dels drets dels llogaters que propugna que "si la terra es de qui la treballa, el pis es de qui l'ocupa. Recordem, en aquest sentit que els preus dels lloguers de pisos foren reduïts per decret de la Generalitat a la meitat en iniciar-se la guerra civil. Al juny 1935 ja s'havia fet una llei d'impost tributaria que limitava a 50 ptes. mensuals el lloguer màxim per vivenda. CATALONIA, 26-IV-1936. La U.G.T. de Tarragona s'adhereix a la Campanya de millora dels lloguers propugnada per la "Unión General de Inquilinos de Tarragona de Tarragona" al juny de 1932. SABANES, A. "La Federación Local", p. 46.
- 10.- A.H.M.T. "Acción Social y Trabajo. 1934".
- 11.- TREBALL, 3-III-1934.
- 12.- CAMARA DE COMERÇ DE REUS. "Vida Económica 1931", p. 60 i 247.

- 13.- A.M.T. "Trabajo y Acción Social 1931", Enquesta del "Comissariat de la Casa Obrera", CAMARA DE COMERÇ, "Vida Econòmica 1929-1932", p. 153.
- 14.- ACCIÓ COMARCAL, 30-V-1932, informe de l'Assemblea celebrada a l'Ateneu popular de Valls convocada per la Federació Obrera Local per tal d'estudiar "la manera de fer brevaldre la jornada de les vuit hores i obtenir un millorament en el jornal". JOVENTUT, 20-VI-1935, denuncia que en ram del transport es treballen jornades superiors a les vuit hores sense remuneració extraordinària, demana la intervenció de l'autoritat, B.O.P., 10 i 11-VII-1931, MAZUECOS, "Política social", p. 141. En referència a Bases de Treball, "Los incrementos salariales no significaban tan sólo, como los patronos dijeron, un aumento de los costes de producción sino que expresaban una nueva relación de fuerza entre los diferentes sindicatos y entre estos y las patronales. Pocas veces se consiguió, en efecto, que los nuevos contratos fueran el producto de un pacto consentido entre ambas partes". JULIA, S. "Madrid", p. 217.
- 15.- HERALDO REPUBLICANO, 20-VIII-1932, EL TEMPS, 6 i 20-VIII-1932, LLUITA, 5-VIII-1932, LES CIRCUMSTANCIAS, 11-XII-1932, LA CRUZ, 9-VIII-1932, DIARI DE TARRAGONA, 22-II-1934, CRÓNICA DE VALLS, 10-VIII-1935, AJUNTAMENT DE VALLS, Actes 11-V-1931, AJUNTAMENT DE REUS, Actes 3-IX-1931 i 1-VI-1933, B.O.F., 31-III-1932, 9-IV-1932, 20-XI-1932, 20 i 23-IX-1933, LES CIRCUMSTANCIAS, 3-IV-1932, LA CRUZ, 1-XI-1932, JOVENTUT, 19-IX-1934, DIARI DE TARRAGONA, 14-IX-1934, EL TEMPS, 15-V-1935 i 6-VI-1936.
- 16.- MAZUECOS, A. "Política Social", p. 144-140, JULIA, S. "Madrid", p. 303, BALCELLS, A. "Crisis económica ...", p. 186-189.
- 17.- CAMARA DE COMERÇ DE REUS, "Vida Econòmica 1931", p. 223. Afirmar que, en general, la legislació social de la República "respira una aprensión incomprensiva e injusta contra el capital y no nos cabe la menor duda que por este camino están destruyendo lo mejor de la riqueza nacional". El Jurat Milite Provincial de l'Art Tèxtil tindrà la seu a Reus amb representació del Foment Industrial i Mercantil de Reus que aplega 1.347 treballadors dependents de la Industrial Tèxtil i l'Associació obrera Unió de l'Art Tèxtil i Fabrics de Reus amb 520 socis, LES CIRCUMSTANCIAS, 25-VIII-1932.
- 18.- B.O.P., 6 i 10-I-1932; 16, 23 i 25-II-1932; 2, 10, 15, 18, 19 i 26-III-1932; 22-IV-1932; 5, 12, 19, 21, 24 i 25-V-1932; 2, 4 i 9-VI-1932; 7-VII-1932; 12-VIII-1932; 6-X-1932; 21-XII-1932.
- 19.- ANUARIO ESTADÍSTICO POLÍTICO-SOCIAL, ps. 1702-1703, "Actuación de los jurados mixtos de trabajo industrial y rural durante 1932".
- 20.- SABANES, A. "La Federación ...", p. 35.
- 21.- VINYES, R. "Obreros ...", p. 147.

- 22.- A.H.M.T, Ajuntament de Tarragona, Actes, C.M.P., 17-VIII-1931, 27-VII-1931, Sen de l'alcalde Llorca: "En ella hauran d'inscriure's necessàriament tots aquells comerçants parats que ofereixen treball i als patrons que necessitin ocupar obrers en llur negoci", Sen 226-7II-1931,
- 23.- FOMENT, 12-VI-1931 AJUNTAMENT DE PEUS, Actes, 7-V-1931, 11-VI-1931,
- 24.- FOMENT, 29-I-1933, La proposta era de declarar-li 6.000 ptes, anuals, Quantitat significativa ja que l'Ajuntament de Tarragona només hi esmerçava 1.500 ptes, el de el 1934 passà a declarar-hi 7.865 ptes, PRESSIFOSTOS AJUNTAMENT DE TARRAGONA, FOMENT, 5-II-1933, LES CIRCUMSTANCIES, 14-III-1933, AJUNTAMENT DE PEUS, Acta 2-II-1933,
- 25.- S.O.P., 19-II-1932,
- 26.- LA VEU DE TARRAGONA, 3-I-1932,
- 27.- TARRAGONA FEDERAL, 10-I-1932, DIARI DE TARRAGONA, 20-VIII-1933, A.H.M.T, "Treball i Acció Social 1934",
- 28.- A.C., 2-V-1931, LLUITA, 2-V-1931,
- 29.- LES CIRCUMSTANCIES, 30-IV i 3-V-1931,
- 30.- LES CIRCUMSTANCIES, 28-IV-1932, LLUITA, 7 i 9-V-1931,
- 31.- LES CIRCUMSTANCIES, 4-V-1932,
- 32.- FOMENT, 1-V-1932,
- 33.- LA VEU DE TARRAGONA, 3-V-1932, SABANES, A., QHC, p. 43, LA CRUC, 3-V-1932, LLUITA, 7-V-1932,
- 34.- AVANÇADA, 6 i 13-V-1933, EL TEMPS, 5-V-1933, DILLUNS, 2-V-1933,
- 35.- LES CIRCUMSTANCIES, 30-IV, FOMENT, 30-IV i 3-V-1933,
- 36.- LA CRUC, 3-V-1934,
- 37.- TREDALL, 5-V-1934, JOVENTUT, 2-V-1934,
- 38.- LES CIRCUMSTANCIES, 3-V-1934,
- 39.- Hi havia delegacions de Prudons, Montbric, La Selva, Montroig, Morell, Aiarar, Castellvell, Cambra, Alcover, Vinyols i el Foment Nacionalista Republicà, Grup Feminal, Joventut d'Estat Català i Joventut de Foment Nacionalista Republicà de Peus, FOMENT, 1-V-1934, afirma en la seva editorial: "En els primers de Maig anterior, al del dia d'avui, la classe obrera tenia moltes reivindicacions a presentar al capitalisme i als governs reaccionaris. (...)"

En aquest crim de maig de 1934 la classe obrera de Catalunya i d'Espanya té una tasca més feixuga, més gran, més enorme, més difícil. La tasca d'avui, és més de comprendre moltes de les reivindicacions enumerades anteriorment, algunes ja aconseguides, altres en vies de consecució, no de concentrar-se i dirigir-se de manera preferent contra el feixisme, contra el feixisme tiranitzant i corruptor.

Contra el feixisme que pretent esborrar, anihilar i meter en german totas les aspiracions nobles, racionals i humanes de la classe obrera i del poble en general!

Contra el feixisme que vol instaurar un règim d'absolutisme i tirania; sense més llei que els beneficis e orbitants i abusius del capitalisme plutocràtic, i sense altra moral que aquella que marim, propagar, difondre i respectar, els eclesiàstics de mitra, d'hàbit i de sotana. (...) FOMENT, 1-V-1934.

- 40.- DIARI DE TARRAGONA, 1 : 3-V-1933.
- 41.- TREEALL, 4-V-1935, EL TEMPS, 4-V-1935.
- 42.- CATALONIA, 3-V-1935, LA CRUZ, 3-V-1935.
- 43.- EL POBLE, 9-V-1935 LES CIRCUMSTANCIES, 3-V-1936.
- 44.- JACODV, 5, "Entre la reforma i la revolució", p. 373.
- 45.- ANUARIO ESTADISTICO DE ESPAÑA, 1931, p. 577.
- 46.- ANSUERA, P., MELICH, J., "Apro imació a la història de Reus", p. 82.
- 47.- ESCODA, "Reus de la dictadura ...", p. 57.
- 48.- LES CIRCUMSTANCIES, 24-X-1931, VILAR, P., ha escrit ("Estat, nació, ...", p. 173) que "la batalla serà entre dues centrelles sindicals més que no entre dues classes, o entre una classe i el poder".
- 49.- LES CIRCUMSTANCIES, 15, 17 i 18-X-1931.
- 50.- LES CIRCUMSTANCIES, 4 i 12-VIII-1931.
- 51.- FOMENT, 30-VII-1931.
- 52.- LA VEU DE TARRAGONA, 4-XII-1931.
- 53.- LA VEU DE TARRAGONA, 9-VII-1931.
- 54.- LA CRUZ, 5-I-X-1931, D.T., 1-I-X-1931.
- 55.- LA VEU DE TARRAGONA, 15-X-1931.
- 56.- LA CRUZ, 14-X-1931.

- 57.- LA CRUZ, 15-X-1931.
- 58.- LA CRUZ, 22-XI-1931.
- 59.- "El movimiento huelguístico en Tarragona ..." Artes Col·loqui Internacionals, vol. I, n. 30, LA CRUZ, 2 i 1-VII-1931.
- 60.- SRADEMAS, J. "Anarcosindicalismo", p. 70-72, DIARI DE TARRAGONA 3-VII i 2, 10 i 21-X-1931, LA CRUZ, 8 i 25-VII, 8-VIII i 12-IX-1931; FOMENT, 13-VII-1931; AJUNTAMENT DE VALLS, Acta 20-VII-1931; LA VEU DE TARRAGONA, 21 i 29-VII-1931; ACCIO COMARCAL, 24-VII-1931; LES CIRCUMSTANCIES, 30-VII-1931.
- 61.- A las paredes penjaren uns cartells que deien: "Los huelguistas piden justicia", "El gobernador está comoraco con Soliano", "La ambición perdió a Napoleón"; LA CRUZ, 1, 5, 6 i 13-IX-1931 LA VEU DE TARRAGONA, 2 i 17-IX-1931; DIARI DE TARRAGONA, 27-IX, 17-X i 11-XI-1931, LES CIRCUMSTANCIES, 12-XI-1931.
- 62.- LA VEU DE TARRAGONA, 13 i 12-VIII-1931; LA CRUZ, 15-VIII-1931; LES CIRCUMSTANCIES, 16-VIII i 2-IX-1931.
- 63.- LA VEU DE TARRAGONA, 6,8,15,20 i 25-X-1931; LA CRUZ, 14 i 15-X-1931.
- 64.- S.D.P., 24-I-1932.
- 65.- LA CRUZ, 21, 22, 23 i 25-VI-1932, HERALDO REPUBLICANO, 2-VII-1932.
- 66.- EL TEMPS, 24-IX-1932; HERALDO REPUBLICANO, 24-IX-1932; LLUITA, 17, 24-IX-1932.
- 67.- SALCELLS, A. "Crisis económica", p. 155-127, GAVALDA, A. "El pensamiento agrario ...", p. 162-163.
- 68.- TUCOV, "42 de España", p. 159 (Vol. IX); JACKSON, G.: "El movimiento huelguístico llega a un punto culminante de potencia y de violencia personal, predominan ya las grandes huelgas, y al final del año empiezan a producirse grandes fracasos que se harán mas numerosos en 1934, año en que se percibe el desgaste de la CNT" ("Entre la reforma ...", p. 373)
- 69.- ANUARIO ESTADISTICO DE ESPAÑA, p. 750.
- 70.- LA CRUZ, 7-I-1933.
- 71.- LA CRUZ, 10-I-1933.
- 72.- EL TEMPS, 13-V-1933, SRADEMAS, J. "Anarcosindicalismo", p. 98-99.

- 73.- LES CIRCUMSTANCIES, 1 : 28-VII-1933; FULL VOLANT, 17-VII-1933; AJUNTAMENT DE VALLS, 24 : 28-VIII-1933; FOMENT, 23-VII : 9-VIII-1933.
- 74.- GAUQUELA, A. "El pensament agrari...", p. 153-164.
- 75.- DIARI DE TARRAGONA, 15, 17 i 21-I-1934; LA CRUZ, 20-I-1934.
- 76.- DIARI DE TARRAGONA, 9 : 19-II-1934.
- 77.- DIARI DE TARRAGONA, 17-III-1934. BALCELLS, A. "Crisis económica...", p. 223. ERASERAS, J. "Anarcosindicalismo", p. 129.
- 78.- LA CRUZ, 27-III-1934. DIARI DE TARRAGONA, 18 i 24-IV i 23-V-1934.
- 79.- FOMENT, 12-IV i 20-VII-1934. A l'agost l'alcalde es desdoga el Consell de Treball de Barcelona per tractar sobre el tancament de fàbriques de la Unió Industrial Cotonera.
- 80.- AHMT, Accion Social y Trabajo, 1934. En canvi, la jefatura d'obres públiques fixe jornal tipus per a les subhastes en 4,5 a 5,5 pessetas per ai o ha provocat conflictes en treballadors de carreteres noves com a conseqüència, s'han emplat, degut a la crisi de treball així succee a Cambrils i Montroig, i per això es demana que s'alevi el jornal tipus per a subhastes a 6-8 pessetas. Sorgeix en problemes per l'atur de El Catllar que hi ha vega i s'acorde que tots els que treballin pagaran 50 centims de quota a carrec del patró destinat al cens d'obrer a atur (44). També hi ha conflictes dels treballadors de carreteres a Vilallonga i Alcovar que s'arranja satisfactoriament (45). LA CRUZ, 12-IX-1934. DIARI DE TARRAGONA, 22-IX-1934.
- 81.- Boletín Estadístico, n. 17, 1-X-1934.
- 82.- LA CRUZ, 31-VIII i 4-IX-1934.
- 83.- DIARI DE TARRAGONA, 2-III-1934.
- 84.- LA CRUZ, 14-III-1934; DIARI DE TARRAGONA, 14-III-1934. Sobre aquesta vaga general DIARI DE TARRAGONA, 17-III-1934, afirma: "l'estament obrer, amb ben poques excepcions, obeeix les ordres que ningú sap ben bé d'on sortien". "I la intansitat del mal i el perill que sensytem ens el fe palca el fet que a Tarragona, la UGT no tenia ni cap mena de força ni de predicament, abens de que les organitzacions paritèries es possessin a les mans dels prohoms del socialisme". LA CRUZ, 15-III-1934, afirma "Que la organizacion del pero coedecia a un plan de conjunto, conjunto y dirigido por la UGT y sacudida por otras agrupaciones", "Que la ciudad estuvo en manos de un grupo de gazelbas, docil instrumento, irresponsable por su ignorancia y su edad, de los que se esconden en la sombra", "Que el señor

comissari delegado procedit con a casiva benignidad", "La falta de civismo, de energia, de decision por parte de las industriales accediendo con demasiada facilidad a las exigencias de los cooperadores".

- 85.- JOVENTUT, 14-II-1934; TREBALL, 17-III-1934.
- 86.- FOMENT, 15-III-1934.
- 87.- JACKSON, E. "Entre la reforma ...", p. 170 AMUI, 29-II-1935, BALCELLS, A. "Crisis econòmica", p. 224-225, GAVALDA, A. "Pensament agrari", p. 164-165.
- 88.- CATALONIA, 18,19,23 i 29-I-1936.
- 89.- CATALONIA, 24 i 30-IV i 15-V-1936.
- 90.- DIARI DE TARRAGONA, 5,8,15 i 21-I-1936.
- 91.- LES CIRCUMSTANCIES, 4-II-1936.
- 92.- ESCODA, "De la dictadura ...", p. 59.
- 93.- LES CIRCUMSTANCIES, 9-III-1936.
- 94.- CATALONIA, 16-V-1936; DIARI DE TARRAGONA, 20-V-1936.
- 95.- DIARI DE TARRAGONA, 17-V-1936.
- 96.- LA CRUC, 5-VI-1936.
- 97.- LES CIRCUMSTANCIES, 21-VI-1936.
- 98.- CATALONIA, 2 i 3-IV i 3-V-1936. DIARI DE TARRAGONA, 1-V-1936; LA CRUC, 31-V-1936.
- 99.- SERRA PAMIES ("Records i siluetes", p. 56) ha escrit que "llavors eren molts els reusens que anaven dues o tres vegades per setmana a la barberia i alguns, els reusys, que no feien diàriament. És cot dir que cada barberia era com una mena de petit casino, un veritable lloc d'interaccio". EOP, 22-V-1932, 31-VII-1932.
- 100.- EOP, 20-I-1933.
- 101.- LES CIRCUMSTANCIES, 9 i 29-III-1936. BORG, 8-VII-1936 (Maure fotocòpia).
- 102.- DIARI DE TARRAGONA, 26 i 27-VIII-1931, 19 i 27-IX i 21-XII-1932, LA CRUC, 23-V-1931.
- 103.- EOP, 21-XII-1932.

- 104.- AVANÇADA, 1-IV i 19-III-1933.
- 105.- DIARI DE TARRAGONA, 31-VIII-1931. Es promou un recurs al Ministeri de Treball contra el Jurat Mixte de Transport Marítim publicat el EOP al 27 de setembre de 1932. hi participen la Federació Patronal, el Col·legi Oficial d'Agents i Comissionistes d'Aduanes i l'Associació de Consignataris, AHMT, Lligall "Trabajo y acción social, 1934".
- 106.- EL COMERCIAL, 24-V-1935.
- 107.- DIARI DE TARRAGONA, 25-VIII-1931; LA VEU DE TARRAGONA, 29-VIII-1931, LA VEU DE TARRAGONA, 18-VI-1931.
- 108.- DIARI DE TARRAGONA, 1-IX-1931 i dia del set: "es on afirmar que "Nadie desconoce la aureola de tragedia que se cierne sobre la historia, ingrata para muchas familias de Tarragona de la fabrica "Mundial", pero todavia falta mucho para que este pueblo -que ayer como en el embarque de los presos de Jaca supo demostrar en la calle sus nobles ideales- conozca la realidad de las humillaciones sufridas por las obreras de dicha fabrica".
- 109.- LA VEU DE TARRAGONA, 28-VIII-1931.
- 110.- EOP, 24-V-1933, EOP, 1-III-1932, EOP, 22-VI-1932, EOP, 24-V-1933.
- 111.- FOMENT, 10-IX-1932, EOP, 20-IV i 13-VII-1932; FOMENT, 21 i 29-V-1932. Al sector de banca les bases signades a l'abril de 1932 establien un període de prova pels mercatoris de tres anys, les condicions de l'acomodament i la jornada intensiva que cada empresa havia de fixar. El comitè paritari havia acordat a Tarragona entre el CAECI i els patrons que l'horari mercantil seria de 8 hores, si bé per no perjudicar el comerç els dissabtes i dies de festa es treballaria 10 hores que es recompensarien en dies de festa, així hi hagué acord, però sembla que molts botiguers encara tenen "l'esperit de Sr. Estava". TARRAGONA FEDERAL, 2-I-1932 que afirma: "Es precisa acordar amb els senyors Estaves per a contentes pensin que estan amb un règim republicà mentre que el 14 d'acril de l'any que s'ha acabat instaura un règim justicier, i pensin sobretot que les dictadures i els cacicats s'han acabat, per imperar dins la República un règim sense distinció de castes, i que aquell que vulgui saltar i burlar la llei, aquell he de caure sense mirament". Similarment sorgiran problemes sobre la jornada de treball a Valls, sobretot amb treball de menors de 10 anys que segons sembla "es cose tolerable y tan frecuente que constituye la norma". HERALDO REPUBLICANO, 17-IX-1932. Un altre tema de conflicte i al qual el CAECI dona gran difusió és el dret de tots els dependents de gaudir de 10 dies de vacances segon acord del Jurat Mixte. FOMENT, 28-VII-1931.
- 112.- DIARI DE TARRAGONA, 25 i 29-VIII-1931.

- 113.- LA CRUZ, 13, 12 i 25-IV-1934; BDCG, 29-V-1935.
- 114.- BDF, 12-V-1933.
- 115.- LES CIRCUMSTANCIAS, 22-VII-1933, FOMENT, 3, 7, 12 i 17-I-1934.
- 116.- LA VEU DE TARRAGONA, 25-VI-1931; BDF, 15-VII-1931, LA CRUZ, 7-VIII-1931, BDF, 24-I-1933.
- 117.- LLUITA, 11-VII-1931; BDF, 17-VI-1931.
- 118.- BDF, 21-XI-1931, 17-III i 16-X-1932.
- 119.- BDF, 28-XI-1931.
- 120.- BDF, 11-IX-1932; LES CIRCUMSTANCIAS, 22-XI-1932.
- 121.- FOMENT, 19-V-1934.
- 122.- TUSON, Historia de España, p. 135, BALCELLS, A, "Crisis económica...", p. 7-29, JULIA, S, Madrid, p. 102, SREMAN, El Laberinto, p. 312.
- 123.- BALCELLS, A, "Crisis económica...", p. 125-140, 142-153.
- 124.- BALCELLS, A, "Crisis económica...", p. 243-255.
- 125.- "... las primeras movilizaciones de quienes estaban en las fronteras del trabajo eventual, el despido y al paro se dirigieron contra la organización que garantizaba a sus afiliados el trabajo estable". Por eso "... el recorte de trabajo, más que los aumentos salariales, sea el objeto más movilizador en el peor momento de la crisis", JULIA, p. 120.
- Un full volant editat a Tarragona i que no porta data diu, entre altres coses el c.
- "A LA OPINION PUBLICA Y A LOS OBREROS EN PARTICULAR"
- Nuestro democrático y flamante Ayuntamiento ha publicado por medio de unos pasquines un manifiesto dirigido a los obreros sin trabajo en que les aconseja que vayan e inscribirse a la bolsa de trabajo que aquel organismo crea. (...)
- La tendencia está bien clara y definitiva en dicho manifiesto, la intención se ve de lejos, pero si quien sugirió tal proyecto es dicho en enchufes nosotros conocemos la manera de poner las cosas en claro.
- En primer lugar, aconsejamos a todos nuestros camaradas se abstengan de inscribirse en tal organismo, por las razones siguientes:
- 1º. Porque tal medida va dirigida contra nuestro amado C.A.T. y su bolsa de trabajo.
- 2º. Porque bajo esa capa se cobijarán unos cuantos vividores que bajo la excusa de los obreros sin trabajo, se chuparán un sueldo que quizá alguien da como premio a ese labor tan meritísimo. (...)

Signa al comite "For la Federació Local del S.C.," JULIA, p. 34. Comenta les mesures "en pura caridat" que endagà l'Ajuntament de Madrid i que col·locaren 200 parets en treballs de neteja i embenament de carrers. Vegem també, JULIA, op. cit., p. 137-142.

126.- ESCODA, De la dictadura a la república, p. 48.

127.- Ibidem, p. 57. "A Reus es tractava de la crisi d'un desenvolupament, de la fallida de les fonts de la riquesa tradicional de la ciutat. La prosperitat de Reus havia anat sempre lligada al seu paper de redistribuidora dels productes agrícoles de la seva comarca, no hi havia regit modificacions industrials importants que modificassin aquesta base econòmica... I ara aquesta base fallirà; la baixada dels preus agrícoles empobrirà la comarca i afectarà directament Reus." Segons l'informe de la Cambra de Comerç, "algunes de les virtuts del sistema estan ben representades a Reus: esperit d'iniciativa, competitivitat, associació... En canvi, és notable el retard pel que fa a la modernització de l'utillar, a l'organització i formació professional."

128.- Ibidem, p. 73.

129.- LES CIRCUMSTANCIES, 22-VIII-1931. "L'atur força la remei?". Es proposa la creació d'un organisme tripartit integrat per obrers, patrons i municipis que aportessin els rebals necessaris per bastir un règim d'assegurances.

130.- LES CIRCUMSTANCIES, 19-VII-1931. "La crisi de treball".

131.- LES CIRCUMSTANCIES, 6-V-1931.

132.- AMAR, Actes, 30-VII-1931. Un procediment similar s'establí a Madrid segons JULIA, p. 97. No feu pogut seguir la continuïtat d'aquesta iniciativa semi-beneficent per paliar l'atur, atenció que ni col·laboraren les treballadores sederes locals (13). Satisfacció i gratitud que li a premsa al consistori en acord de Pla, 3-VII-1932, AMAR, Actes.

133.- DIARI DE TARRAGONA, 20-V-1931.

134.- AMAR, Fepales escrites 1932-1939, Oficis d'agremiament de l'alcalde signats a 12-VI-1931.

135.- Sobre la crisi general tèxtil a Catalunya vegem BALCELLS, A. "Crisis económica...", p. 259 i ss. LA CRUZ, 22 i 24-X-1931. Una minoria pertanyia a un sindicat (o 30 total) i als altres vinculats a la Federació local, semblava però que de moment la situació es reduïa, ESCODA, "De la dictadura...", p. 40.

136.- DIARI DE TARRAGONA, 13-IX i 22-X-1931.

- 137.- LA CRUZ, 27-V-1931, Sarcia que encapçalava per la Cambra de Comerç es lliuran a l'alcalde 3370 pessetes per obres sense feina, EL COMERCIAL, 1-V-1931
- 138.- DIARI DE TARRAGONA, 2-II-1931,
- 139.- LA CRUZ, 15-VIII-1931,
- 140.- Cambra de Comerç de Reus, "Vida Econòmica 1931", p, 220-1
- 141.- LA CRUZ, 16-VI-1932,
- 142.- LA CRUZ, 23-VII-1932,
- 143.- LES CIRCUMSTANCIES, 26-VIII-1931, Sobre la crisi progressiva en la construcció vegeu SALCELLS, A. "Crisis econòmica...", p. 96-100,
- 144.- LES CIRCUMSTANCIES, 27-VIII-1931 AMU, Actes Pla 5-VII-1931,
- 145.- LLUITA, 24-XII-1931,
- 146.- Ajuntament Valls, Actes 31-XII-1931, En la sessió de 7-III-1932 l'alcalde e. posa com es proposa facilitar l'execució de les obres municipals amb aquesta finalitat,
- 147.- Aj. Valls, Actes 14-III-1932,
- 148.- Aj. Valls, 25-I i 1-II-1932,
- 149.- Aj. Valls, Acte 20-VI-1932, Aj. Valls, Acte 17-V-1932, EL TEMPS, 22-X-1932,
- 150.- HERALDO DE TARRAGONA, 17-IX-1932; "La crisis de trabajo cada dia se agudiza más y más," LA VEU DE TARRAGONA, 15-7-1932; "Ahn' es vegeuen circular per nostra ciutat gran nombre d'obrers sense treball, que desafortunadament hagueren de seguir el seu nomadisme, perquè enci també es molt important el numero dels que estan en estur forçats", LA VEU DE TARRAGONA, 27-II-1932, segueix en les crítiques als pidolaires, foresters en estur, que busquen feina on ja hi ha molta esturats, TARRAGONA FEDERAL, 28-I-1932, Del Programa del Partit Federal,
- 151 - LA VEU DE TARRAGONA, 21-II-1932, Obres municipals-Urbanització i l'atur, El portaveu de la Lliga, Ivert, proposa la urbanització de la Plaça Glòzaga, la carretera de Barcelona, la construcció de la Casa de Corraus a la Plaça Corsini, les noves instal·lacions de l'Escola Normal i l'edifici del Museu Arqueològic.
- 152.- AMMT, Acte 13-III-1932,
- 153.- LA CRUZ, 30-VIII-1932,

- 154.- LA CRUZ, 1-IX-1932.
- 155.- LA CRUZ, 13-IX-1932.
- 156.- TARRAGONA FEDERAL, 11-VI-1932; "Els boters de la nostra ciutat i la crisi de treball", TARRAGONA FEDERAL, 23-VII-1932, Reunió dels boters de la ciutat i el Sindicat d'E portadors de vins: "El conflicte dels boters es resoldrà amb la confecció de noves bosses de treball"
- 157.- TARRAGONA FEDERAL, 11-VI-1932. Dissortadament també en aquest aspecte ens manquen informacions que al Ministeri de Treball i el comissariat de la Casa Obrera havien sol·licitat els ajuntaments, la qual informació ens hauria permès de refer la situació de crisi de treball a les ciutats del Camp. Referències, AMMT, Accion Social y Trabajo, 1932.
- 158.- EL TEMPS, 23-X-1932. "L'atur forçat a Espanya, 400.000".
- 159.- TARRAGONA FEDERAL, 21-XII-1932. "L'atur forçat".
- 160.- UNIO CATALANA D'ESTUDIS POLITICS I ECONOMICO-SOCIALS, "Conferència sobre l'atur forçat", Barcelona, 6, Cassaquera, 1932. Les solucions que reclama aquesta conferència, organitzada per la Lliga seran, ultra un sistema d'assegurances; a) major elasticitat en les condicions de treball segons les circumstàncies de cada ram de producció; b) desgravar la indústria de càrregues fiscals i facilitar la construcció urbana i les noves indústries; c) "regulant les noves immigracions dels qui no tenen a Catalunya mitjans de vida, d'acord amb les circumstàncies especials de l'economia del país"; d) establir terminis llargs d'educació de les comandes públiques per facilitar la disponibilitat de l'utillatge, la distribució de la feina, la regulació de les naves i extraordinàries; e) Pla d'obres públiques reproductives no urgents a pagar amb fons d'impostos i que la indústria en pata i les conseqüències mínimes; f) regulació dels salaris i dels tributs harmonitzant-los amb els espanyols sense que les diferències territorials originin competències derivades de les càrregues socials; g) estalviar incompatibilitats, evitant la duplicitat de càrrecs dels funcionaris; h) instal·lant obres de readrecció i de perfeccionament professional i seva difusió i de cultura, en profit dels parats"; i) "Contribució pública a obres d'assistència i auxili", Ibidem, ps. 71-72. Conclusions de l'atur forçat a Catalunya causes i remeis.
- 161.- JACI SON, "Aproximación historia de España", p. 84.
- 162.- BALCELLS, A. "Cataluña contemporánea", p. 28.
- 163.- AMR, Acta 5-I-1933. A petició del jurat mitjà de la construcció al regidor Cal es demana que l'ajuntament empli

escalonadament aturats realsença, establir una corsa de treball i intentar aconseguir la cooperació dels propietaris particulars si i com activen l'obra pública de la Generalitat i l'Estat.

- 164.- LES CIRCUMSTANCIES, 7-II-1933, Segons sembla al juny de 1933 ja funciona. Tenir la notícia de la inscripció de 2 forners, AMR, Reformes socials.
- 165.- Aj. Valls, Acta 11-1933.
- 166.- Aj. Valls, Acta 14-IV-1933.
- 167.- EDP, 9-VI-1933.
- 168.- LA VEU DE TARRAGONA, 12-I-1934.
- 169.- DIARI DE REUS, 28-I i 16-II-1934, L'oficina de col·lecció obrera de Tarragona distribueix uns vales per a recollir un saquet d'arròs al juny de 1934.
- 170.- LA CRUC, 23-II-1934.
- 171.- DIARI DE REUS, 2 i 8-II-1934.
- 172.- DIARI DE TARRAGONA, 30-VI-1934, LA CRUC, 29-VIII-1934, dedica editorial al tema situant-se al costat dels propietaris i afirma que "la política fiscal del nostre ajuntament senyala feta a propòsit per estroncador fulminantment la construcció en uns moments en que aquesta havia començat una marxa devaluada i quan necessitava tots els estímuls del poder públic" i afirma que "si la causa de l'impost dels solars és el problema dels parats, a drets l'lei són tots els ciutadans als que naurien d'esser cridats a contribuir en proporció de llurs respectives cèbels, és aquest de l'atur un problema que afecta tot al cos social i és d'un exclusivisme esferencador i si ecer llava ten sols en un estament de ciutadans".
- 173.- DIARI DE TARRAGONA, 3-VII-1934.
- 174.- FOMENT, 1-VII, 19 i 31-VIII-1934.
- 175.- FOMENT, 21, 25, 28 i 29-VIII-1934.
- 176.- FOMENT, 24-VIII-1934.
- 177.- FOMENT, 25-VIII-1934.
- 179.- LES CIRCUMSTANCIES, 26-VIII-1934, 22-VIII-1934 diu "és que es pot pensar que per art d'encantament ne de deseparar ar aquest drama de l'atur pel sol fet que l'Ajuntament s'empenyi fins al coll per a fer una obra, que en el millor dels casos he d'absorbir un nombre irrisori de treballadors, en cooperació al de parats? Només que una empresa particular de mitjana

Experiències paral·leles al seu treball, es restera neutralitzat l'efecte que en aquest sentit perseguia l'esforç de l'Ajuntament" i continua "per molta voluntat que hi hagi, l'Ajuntament per si sol no pot resoldre aquest problema, perquè el final d'aquest esforç, formidable, faria un insuportable als treballs que el proceura seguir amb la mateixa gravetat si no es en pitjors condicions. Aquest es un problema integral de la ciutat, motivat per causes generiques, en relació a l'economia general i per causes específiques relacionades amb l'economia local. I d'entre aquestes causes específiques n'hi ha una que es la més important de totes; la crisi de la Banca Autònoma".

179.- LES CIRCUMSTANCIES, 15-VIII-1934.

180 - LES CIRCUMSTANCIES, 12-VIII-1934, DIARI DE PEUS, 18-IX-1934.

181 - LES CIRCUMSTANCIES, 10-IX-1934 acusa la majoria consistorial "de voler concertar un emprèstic en les condicions més ruinoses amb què mai hagi repercutit el crèdit al nostre ajuntament, l'acusan d'haver portat amagat totes les negociacions d'aquest emprèstic. L'acusan d'acceptar aquesta operació, a més a més de comprometre's a satisfer l'obligada amortització i un tipus d'interès creixent. L'acusan de no voler erigir el Banc prestador (...) que accepti per a la cancel·lació de l'emprèstic, cedules de les que emat el mateix Banc i el tipus de cotització corrent (...) l'acusan de comprometre la vida econòmica del nostre ajuntament". FOMENT, 27-IX-1935 escriu: "es l'eterna qüestió. Els que tenen l'estómac ple i el rebost que s'ha sobre no es recorden mai dels que no mengen ni tenen menjar pels seus".

182.- FOMENT, 22 i 25-IX-1934.

183.- LES CIRCUMSTANCIES, 5-X-1934.

184.- DIARI DE TARRAGONA, 8 i 12-XII-1934

185.- DIARI DE TARRAGONA, 16-VII-1934.

186.- DIARI DE TARRAGONA, 6-IV-1935.

187.- DIARI DE TARRAGONA, 6 i 10-II i 13-III-1935.

188.- DT, 16-II-1935. El 2-II-1935 afirma que "Somant totes les corporacions, entitats, agrupacions i fins els individus a un considerable sacrifici econòmic, que va a suposar una inhibició indeguda del poder públic, es podrien receptor, segons dades lligades en la reunió esmentada, admetent que no hi hagués cap mésse negativa, unes cinc mil pessetes. El nombre de corats actualment es d'uns 500". Per a conclou: "de cada quinze dies en treballarien tres i en VAGARIA DOTES" o "Donem solució per camins d'aquí i de justícia a elló que sense l'una ni

- l'altre cosa no pot ni de d'esser resolt", DIARI DE TARRAGONA, 22-II-1935.
- 189.- DIARI DE TARRAGONA, 17-II-1935.
- 190.- DIARI DE TARRAGONA, 22-II-1935.
- 191.- DIARI DE TARRAGONA, 24-II-1935.
- 192.- DIARI DE TARRAGONA, 20-VI-1935.
- 193.- LES CIRCUMSTANCIES, 12-VI-1935.
- 194.- A.D.T. Vagueu document a l'apèndici .
- 195.- AVUI, 1-III-1935.
- 196.- AVANÇADA, 29-IV-1933, Assumptes legals.
- 197.- FOMENT, 1-IV-1933, Sessió de l'Ajuntament.
- 198.- "El torn a les brigades municipals proporciona una jornada a molts efectats per la crisi del ram de la construcció, una jornada que no foren tan llunyans com solen ésser ara amb la forma que es fa el repartiment del treball", tot seguit es denuncien preferències injustes i privilegis a foresters; AVANÇADA, 29-IV-1933. El tema dels torns a les brigades, com a feina eventual, serà aplegat per la delegació provincial del Ministeri de Treball, en ofici a l'alcalde datat el 18 d'agost de 1933 perquè es fa evident que "alguns obreros pertenecientes a las brigadas de este municipio no cumplen las leyes sociales" i també, i per si c, recorda l'ordre ministerial de 30-VI-1933 (225 2-VII) que obliga al compliment de les lleis de treball a tot el personal efecte als ajuntaments. AMMT, Trabajo y Acción Social, 1934 ofici datat el 18-VIII-1935. En aquesta línia l'ajuntament aprova una mesura de caràcter higiènic de reconerement mèdic a tots els obrers en atur que vagin a treballar a les brigades. AMMT, Trabajo y Acción Social, comra de l'alcalde el metge municipal datada el 2-IX-1935.
- 199.- TARRAGONA FEDERAL, 27-V-1935.
- 200.- AVANÇADA, 20-V-1935. La crítica de l'ERC a la majoria de l'ajuntament de Tarragona es basa en la desocupació que posa en perill la República ja que: "Pobra República! Si tots els Ajuntaments d'Espanya fossin com el nostre aviat quedaria ben consolidada; precisament són els treballadors que van ésser el puntal i l'eix de la República i no se'ls té aquelles consideracions morals i econòmiques, que és el manys que se'ls podria otorgar". Aquesta situació, la lentitud en realitzar els projectes municipals com el Mur del Francolí i l'Escola Normal de mestres fa que la crida aprofiti per dirimir la República.

- 201.- AVANÇADA, 5-VI-1933, Inscrite: an el mateix sentit el 10 de juny de 1931, ja que la República, segons la constitució, es denomina "República dels treballadors". També pels principis bàsics que informen el nou règim: igualtat, llibertat i fraternitat. Per això, els obrers en atur no poden restar abandonats per l'ajuntament. El 8-VI-1933 en "Campanya pro atur forçós" insisteix sobre el tema, més quan hi ha un conflicte en el sindicat de paletes i manobres per manca de feina. AVANÇADA, 17 i 24-VI-1933.
- 202.- AMT, Acta 31-VII-1933.
- 203.- FOMENT, 2-VIII-1933.
- 204.- TARRAGONA FEDERAL, 12-VIII-1933, "L'atur forçós". També LA VEU DE TARRAGONA, 12-VIII-1933.
- 205.- AMMT, Trabajo y Accion Social, 1934, Informe datat el 25-X-1933.
- 206.- AMR, Actas 21-IX-1933 i 30-XI-1933.
- 207.- FOMENT, 24 i 30-VIII-1933.
- 208.- L'ajuntament de Montroig al setembre de 1933 acorda per tal de "remedir l'atur forçós" la construcció del camí veïnal des de la carratera de Castelló a Tarragona. SOGC, 25-V-1934, E tracte d'acords de l'ajuntament. També a Alcover el maig de 1933 es demanarà, en aquesta visió indestruïble entre escoles i atur que cal la "intensificació del treball per evitar l'augment de l'atur forçós" en relació a la construcció d'escoles. Vegeu SOGC, 22-VII-1933 i 10-V-1934 que fan referència a acords presos el juliol de 1933 i febrer de 1934 respectivament. També en els contractes que firma l'ajuntament de l'Alet ar per a les obres d'abastiment d'aigües potables a Coble, fins "paràgrafs convencionats per obligar a l'empresari a col·locar en els treballs d'educació de les obres, en primer terme, als obrers sense feina residents en aquesta vila". SOGC, 30-V-1933. E tracte d'acords de l'ajuntament al gener 1933.
- 209.- ESCODA, "De la dictadura ...", p. 57. LES CIRCUMSTANCIES, 21-VIII-1934.
- 210.- AMMT, Trabajo y Accion Social 1934, Expedients de col·locació obrera. A Tarragona també hi ha un creixement important ja que, en resposta a l'estadística del Comissariat de la Casa Obrera al 1933 són 147 els aturats (51 paletes, 19 manyanys, 55 manobres i 22 fusters) que al 1934 s'han duplicat. Aquesta és la tònica de la ciutat de Barcelona que passa de 30.000 aturats al 1932 a 50.000 al 1933. SALCELLS, El problema obrer, p. 92 cita fons de "La humanitat" és en aquest marc que al 1933 es produeixen dues conferències sobre l'atur. Al 12-II-1933 la del SOC i USC i altres forces obreres, e cepcit

feta de la CNT, que proposaren la jornada de 5 hores, la creació de l'assegurament obligatori i la creació de l'impost progressiu. L'altre es la convocada per iniciativa de la Lliga que ja ha estat comentada, vegeu nota 32. ARTAL, Pensament econòmic, 02, 48-55, "Contribuint d'aquesta manera a donar col·locació als veïns d'aquesta ciutat, amb preferència als forasters (emigrants) per ésser els que en realitat contribueixen a les càrregues municipals i, alliberant, per tant, al pobre obrer", AMHT, Treball i Acció Social, Carta de l'alcalde datada a 3-VI-1933, L'alcalde Llorat a les darreries de 1932, s'havia dirigit a la direcció de la factoria de Campsa per tal que vehicula les demandes de treball mitjançant l'Oficina de Col·locació.

211.- AMHT, Acta 1-II-1934, Ibidem.

212.- FOMENT, 9-VI-1934.

213.- TREBALL, 11-II-1933, "Pro grup escolar" afirma que la "resolució d'un problema de tan encrema trascendència com és el del grup escolar, el qual a la vegada resol d'una manera força estimable l'atur forçat".

214.- JOVENTUT, 6-VI-1934, la base cinquena d'un concurs per a la construcció del mobiliari escolar diu: "Responent a l'essència del concurs el desig i necessitat de protegir els obrers i la indústria local per tal de remediare en el possible la greu crisi econòmica i de treball que travessam, es dóna dret preferent als industrials vallencs. Els obrers per a realitzar la construcció seran de Valls o residents a Valls".

215.- TREBALL, 17-III-1934, JOVENTUT, 4-IV-1934.

216.- TREBALL, 3-III-1934, "Manifestat per l'alcaldia haver rebut 500 ptes del Diputat Sr. Joaquim Bau, diu que complint el desig del donant creu a de destinar-les a treballs d'utilitat pública que contribueixen a l'esforç que en aquest sentit ha vingut fent l'ajuntament a favor dels obrers perats". La crítica del setmanari socialista es basa en que el donant no es políticament decent i per això no es mereix cap elogi ja que "s'ha fet milionari com tots els milionaris", durant la Dictadura era un home de confiança de Primo de Rivera i "de tots els que ordenaven l'assassinat, l'empresonament i la persecució de la base obrera".

217.- CRÒNICA DE VALLS, 16-I-1935, Notes de la setmana, L'atur forçat diu que conve que "els que estan en millors condicions econòmiques, facin tot el possible per a que tal problema desapareixi de la nostra ciutat".

218.- EL TEMPS, 9-II-1935, Una feina positiva, En la iniciativa per acabar amb l'atur forçat hi participen totes les entitats excepció feta de "L'Esquerra del Partit" i renuncien a pertànyer a la Junta Consultiva la Societat Agrícola, el Centre d'Unió

Republicana i el Centre Catalenista Republica. Els memores representatius de les entitats socials son, doncs, oltre l'alcalde gestor, la Cambra de Comerç, el Forat Economic, la Societat "Ancas Vallenca", una representacio d'obres en atur forçes, el Centre de Valls, el Centre de Lectura, el Club Velocopedista, l'art de la Construccio (entitat patronal), l'Agrupacio social, el CAECI, el col.lage d'Agents Comercials i l'Associacio Catalenista. EL TEMPS, 9-II-1935, La CRONICA DE VALLS, 23-II-1935 en la qual es promouge la teaca de la comissio, qualificant-la com "obres de totxon" i afirma, entre altres coses, que "devent l'atur no velen coses pertingentes", que "aquell que pugui donar treball que en dongui" i que "totxon adquiret i sagells coo-perats". En la mateixa liria l'alcalde es promouge estirolar totes les activitats que recortin treball, i procedir a les reformes d'interes public. També concedir ajuts fiscals al ram de la construccio, amb la suspensio dels arbitris municipals fins al maig del mateix any, per tot el d l'alcalde en un can afirma que "espero del patriotisme dels propietaris interessats en la realitzacio d'obres i reformes, que inculseren aquestes en grau maxim per tal que arribin a bastament i de seguida els efectes benefactors que les circumstancies reclonen, fins als sectors afectats per la crisi de treball", JOVENTUT, 20-II-1935, Alcaldia de Valls.

219.- TRESBALL, 23-II-1935, L'atur forçes, JOVENTUT, 27-II-1935, L'atur forçes a la nostra ciutat,

220.- TRESBALL, 16-III-1935, Almoine, no.

221.- EL TEMPS, 23-II-1935, "Assabentats que queden encara per vendre bon nombre de bitllets de la casa que es rifa, recomanem als nostres lectors vulguin adquirir-ne, ja que fent-ho contribuiran a allunyar les angores dels obrers vallenca en atur forçes". "Els treballadors del Ram de la Construccio, en atur forçes, impulsats per la necessitat de millorar la nostra condicio economica, ens hem agrupat per a construir una casa amb el propoist de vider-la previa autorizacio de l'autoritat local complimentant els preceptes que la llei determina per aquestes cases. No dubtem que el poble de Valls, colaborena amb la nostra empresa pel bon exit de la mateixa, adquirint numeros d'aquesta rifa, que molt aviat es cosera en venda. Pels obrers en atur forçes.- La Comissio". "Una casa que reuneix les condicions higieniques que son de desitjar i que es igel en las cases de moderna construccio, (...) la iniciativa no es filla d'un caprici ni obceat a l'egoisme de fer cap negoci, la iniciativa es filla d'una situacio angiosa creada per la manca de treball i mesque quan no s'albirava per cap indret la possibilitat d'obtenir-ne, es afalegador que als obrers reivindicuin el dret de poder treballar, que es com dir el dret a poder, per llur propia iniciativa quan aquest treball, font de riquesa i per enge dels pobles moderns, et hi es refusat pel que tenen a mans llurs, la clau del reuoc d'aquells que nos posseiran,

I, és, la casa ja es acabava, una collona indisciplinada que enriquer la urbanització de Valls".

- 212.- JOVENTUT, 12-VI-1935, Serenament es pronuncia EL TEMPS, 3-VIII-1935, TREBALL, 29-VI-1935, "Recordem als nostres lectors que han estat cosats a la venda als bitllets de la rifa d'una casa que estan construint els obrers paletes i peons en atur forçat. El preu del bitllet -que cobreix quatre rufaroses- és de 3 pessetes, 'Comprau-ne i feu-ne comprar!' Nota publicitària que es repetirà el 10-VII-1935.
- 213.- TREBALL, 10-VIII-1935, "Una casa que es rifa 'Comprau-ne', JOVENTUT, 11-IX-1935.
- 214.- EL TEMPS, 5-VI-1935.
- 215.- ESCODA Reus de la dictadura ..., p. 50, "L'obrer a Reus es troberia defensat per la llei contra els accidents i contra la vella, per les germanetes antigues contra la malaltia i per la germaneta nova contra l'atur forçat". (59 bis).
- 216.- AVUI, 27-II-1935, L'atur forçat i la seva possible solució, per Josep Calés, L'eventual més gran de la Germaneta és que garantís "un mínim de benestar a tots (que) es laborer per la pau pública".
- 217.- AVUI, 6-III-1935, Telegrama cursat al President de la Junta Interministerial de l'atur obrer.
- 218.- CATALONIA, 12-IX-1935, L'atur forçat a Espanya.
- 219.- DIARI DE TARRAGONA, 10-XI-1935, "L'atur obrer no es remedia amb procediments absurds", L'actitud es més que realista ja que el setembre de 1935 només es receptoran 300 pessetes, quantitat que només permet donar treball a 5 obrers. A l'octubre s'han receptoran 400, CATALONIA, 17-XI-1935, L'atur forçat
- 220.- DIARI DE TARRAGONA, 23-II-1935.
- 221.- AMYT, Actes 24-II-1935.
- 222.- LA CRUZ, 7-III-1935.
- 223.- LA CRUZ, 29-IV-1935, Instància dels paletes i peons, LA CRUZ, 1-V-1935, "Los obreros forestales"
- 224.- DIARI DE TARRAGONA, 27-VI-1935.
- 225.- DIARI DE REUS, 25-I-1935.
- 226.- LES CIRCUMSTANCIAS, 19-IV-1935, A l'abril de 1935 el diputat Briansó fe avinent a l'ajuntament de Reus que han estat concedides 200,000 peses pel Pla de l'atur forçat.

- 117.- AMR, Acte 16-III-1936 LES CIRCUMSTANCIES, 9-III-1936, 21-V-1936, ESCODA, "De la dictadura...", p. 40.
- 118.- EL CONSEQUENT, 9-V-1936, Acord reunit 5-V-1936.
- 119.- EL FOBLE, 9-V-1936, "L'atur a prop de Reus"
- 120.- FOMENT, 12-V-1936, Vids municipal.

CAP. VI. EL PROBLEMA ARABÍ

VOTEI

47. EL PROBLEMA TERRAT

La Reforma Agraria, la solució als conflictes dels contractes de parceria (1) a Catalunya construïda en els sentrets de la col·lectiva social republicana, es en aquest període que culmina el conflicte "necessaire" al moment en què el problema de la necessitat d'una reforma dels sistemes d'exploitació de la terra adquirí un dramatisma, una gravetat i una resonància fins aleshores desconeguda en la vida política del país" afavorida per les expectatives creades per la proclamació del nou règim, segons s'iró "totes aquelles classes que s'havien vist obligades a minimitzar o ajornar la consecució de llurs reivindicacions, von trobar en el nou marc polític una oportunitat d'expressar-se i d'organitzar-se, cosa que obligà els partits polítics a tenir-los en compte segons la força que representaven en les pugnes electorals (2), es a i que el terra col·lectiu (3), La Unió de Rabassaires (4) principal sindicat del Camp, esdevé una gran base electoral d'Esquerra Republicana, partit hegemònic a les institucions autonòmiques que decidí un conjunt de lleis agrícoles, entre les quals destaca la llei de contractes de conreu el 1934 que fou presentada davant el Tribunal de Garanties Constitucionals pels propietaris, solagats en l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre.

Els primers decretats de juliol i agost de revisió de contractes del govern de la República provocaren grans expectatives en els

arranjament i endurir la revisió dels contractes "segurs de trobar la traïció del principi de la propietat apegat a: «quelsavol canvi»" (5). Es presentaran 29,971 demandes de revisió, unes 4.000 a les comarques tarragonines (6), que foren desestimades en un 90% dels casos a partir d'una interpretació legalista i restrictiva dels decrets, és a partir d'aquest moment que l'esperança esdevé frustrat: en l'any dels pagament (7), Sobretot perquè la situació s'agreujava i calia esperar que la Generalitat pogués legislar en matèria agrària i gestionar els treusos de l'Estat.

En aquest marc de confrontació es trobarà un inici de solució amb la mediació del president Macià es l'anomenat "pacte de la Generalitat" després que el governador de Barcelona, Anguera de Sojo, publicàs una circular pel compliment d'aquesta primera normativa sobre revisió de contractes (8). Aquesta fórmula segons que afirma l'organ d'A.C.R. de Reus LES CIRCUMSTANCIES "ha engrascat als rabassaires i molts d'aquests s'han negat a lliurar als propietaris la part de fruits que en virtut del contracte establert els corresponen", però el president de la Generalitat ha anunciat per ràdio que els decrets faculten a l'arranjament a demanar la revisió dels contractes però no a vulnerar-los. En aquests llocs, amb la mediació del president Macià, s'ha procedit una avenç que consisteix en que cada parcel·la de rabassaire podrà alinear amb el seu propietari els pactes que desitgi sense coercions i la llibertat de contractació i que els que tinguin el demanar de revisió de la renda "substituiran la consignació judicial pel lliurament al propietari d'una part de la collita" i si es lliura 1/2 de la collita passarà a 1/3, 2/5 passa a 2/7 i 3 parts a 1/4 i etc., el propietari podrà

intervenir en la mediació de la collita i no podrà exercitar, per manca de pagament, cap altra acció fins després del judici de revisió (9). Aquestes mesures són d'eficàcia: el Camp de algunes parcel·les s'endigueren la totalitat de les collites amb l'euse d'haver presentat demanda de revisió, si i ho reitera el governador civil a parcel·les de Cabra, Figuerola, Rodonyà, Vilanova i Vileseca que el visitaren acompanyats pel diputat del PSEB Aiguas i Bizet, igualment que ho concretava en una circular sobre "la qüestió de la carència" que acaba invocant al seny de les classes pageses per no deixar-se portar per campanyes subversives (10).

La minoria tradicionalista de l'Ajuntament de Vells proposa "fer pública condemna de les doctrines que fonamentat-se en la lluita de classes i en la predicació de l'odi i la destrucció són la causa dels fets que es produïren a Vells i que foren l'incendi de garbas i l'edifici durant la verbena de Sant Pere". Els altres grups accepten la condemna dels fets però no volen discutir les doctrines i el pla s'intercanja en una discussió sobre si la lluita és aspiració o realitat derivada del capitalisme (11), s'aprova la protesta.

Vilarrudonç, Masllonga i Santes Creus a parlar amb el que LA CRUZ qualifica de "fuerte e citacion" i s'hi concentraran la guàrdia civil (12). Sembla que el governador no vol autoritzar mitjans rabassaires concretament un a La Nou de Girona on veïen de parlar Galés, Companys i Aragay fins que no cessi "el estado de excitacion". Propietaris de Puigpelat, Figuerola i Pla de Cabres visiten el governador ja que els parcel·lers els han amenaçat de quedar-se la quasi totalitat de les collites.

El 24 de setembre de 1912 a la Sala d'Actes de la Societat Agrícola de Valls se celebra una reunió de rebassaires, parcera i arrendadors convocada pel Sindicat de Treballadors del Camp adherit a la C.N.T., i s'acorda repartir els propietaris el 50% del que els hi correspongui segons contracte (10).

Al novembre es resol el conflicte de la Pobla de Montornès, un dels pobles amb més problemes, amb l'acord que els propietaris es farien càrrec de la part de fruits i en natal, iic com als anys anteriors i se sotmetrien a les resultes de la revisió del contracte ar i es retiren totes les denúncies presentades i es restableix la normalitat (14). Amb la collita de les olives i garrofas tornaren als problemes a Vilarrodona i Selonc perquè alguns parcera es negaven a complir els pactes establerts (15).

LA VEU DE TARRAGONA s'alegra de les primeres sentències sobre revisió dels contractes de parceria dictaminades pel jutge Dionisi Tarrac Ferrnandes, pel que sembla afiliat al partit Republicà Federal i col·laborador del diputat Nogues Eizat, en aquesta línia el portaveu de la Lliga afirma que les desconfiances de parcel·lions es perquè no s'han venut els tractes dels anys 1910-1914, i afirma que "Els parcera haurien de convence's de que els propietaris passen per tribulacions semblants a les que passen ells mateixos que ni un sol propietari pot riure quan el mitger plora, si es convencien d'aquesta veritat, totes les raons foren acabades, ... I el que encara dol més, la malura que produïa anys majors que la que el sistema actual produïa en el camp, fora que les relacions entre amos i parcera se refrescassin i que lo tradicional existat sigui substituïda per la guerra rancunosa; llavors, pobres dels parcera, pobres els propietaris, i

dobre Catalunya" i encara més "la bondat essencial dels contractes de mercaderia i el bon sentit dels jutges, han triomfat de les passions desordenades del moment", als parcers segons LA VEU DE TERRAGONA han estat víctimes "del moment actual, del bon, hàbilment explotat per predicacions excessives, que han pres en les intel·ligències de les persones rústiques, de poca instrucció, de la nostra pagesia" (16). Anant d'aquestes primeres sentències una concentració de 400 parcers i arrendataris a la Cooperativa Sorsas (17) lliura al governador unes conclusions entre les quals hi ha la de referir al Ministeri de Justícia de que sigui modificats els decrets en virtut dels quals les sentències els han estat desfavorables. "Sobretot s'entonia, de moment, més que al problema industrial, l'agrícola. Ni els uns ni els altres saberen presentar, que un dia, la terra, en lloc de font de riquesa immediata, dar a molta, esdevindria una càrrega. El carcer, l'arrendatari, el reassaïre, ls sotjaven, cadants, com si vigilessin una trinera anaruga a despit dels seus talos i de la companya de la son rigida" (18).

La radicalització rebassera, aglutinada i dirigida per la Unió que arriba amb 21,542 afiliats el 1932 i representa 173 entitats agràries, ve en augment i creixença E.R.C, La Lliga, defensors dels interessos dels propietaris, es desbordada per IACBI. En conclir-se l'any de la proclamació festiva i sacrificada de la República, el 18 d'abril de 1932, la Unió de Rebassaires presenta el seu programa de govern de la Generalitat en el qual hi ha tres reivindicacions essencials: redenció forçosa de la rebassa i de la terra que ha estat cedida sistemàticament en arrendament, desbaricid de la

fàbrica del contracte de societats, dit de cançeria, i abolicio, per tant, del pagament de la renda en fruits i establiment, sota el patrocini de la Generalitat, de crèdit agrícola, assegurances contra accidents i plagues del camp i creació d'Instituts de revisió i assistència social. En aquest document la Unió nostra al seu rebuig a les concepcions conservadores que l'acusen de crear conflictes en no

Al febrer de 1932 s'obre el diaq de constitucio de la Comissio Mi ta Arbitral Agrícola mentre se succeeix en cotas de revisio segons LA CRUZ "conformandose ambes parts en la mayoria de casos, con la rebaja del arriendo estipulado con posterioridad al año 1914" (20) mentre el Tribunal Suprem nomana jutges especials que treballen amb un termini de 30 dies per tramitar i resoldre el judici. Entretant, el conservador EL TEMPS, publica un article de Lluís Estel·la en el qual es denuncia "la demagogia al camp" que afirma que segons el decret del 30 d'octubre de 1931 totes las demandes havien d'esser desestimades pero s'ha atemptat "contra el dret de propietat, cometant tota classe de violencias i atrocitats" i diu que no es pot permetre, per molt rendible per certs col·lectius que sigui l'agitacio, que "se'n faci de la propietat una carga i una ruina pel seu possessor" (21).

La revisio de l'Institut Agrícola Catala de Sant Jaume informa a l'agost de 1932 que el Ministeri de Treball ha procedit a la revisio de sentencies per judicis de revisio de renda als quals declaraven que no hi havia lloc a la reduccio sol·licitada en 3 casos al jutjat de Tarragona, 6 al de Reus i 132 casos al de Valls, mentre que eren revocades sis sentencies del jutjat de Reus (22).

Malgrat que a l'octubre, la mateixa font, informa que hi ha
revocat confirmacions de 192 sentències del jutjat de Valls i dues al
de Tarragona per la Comissió Mixta Arbitral del Ministeri de
Treball i dos sentències revocades per cassos del Consell de Tarragona,
el novembre s'informa que han estat confirmades 75 sentències de
Valls i 21 de Tarragona i revocades 24 a Tarragona i el desembre 69
sentències del jutjat de Valls eren declarades vàlides i 2 del jutjat
de Tarragona revocades. Al setembre de 1931 les noves de
propietaris de Tarragona, Reus i Valls demanen al governador la
constitució de Jurats Mixtos per a resoldre els conflictes del camp
(23) entretant els parcera i propietaris de la Secuita arriben a
l'acord pel repartiment de les collites que passa del 50% al 60%
dels fruits pel parcera (24), i tornen a sorgir problemes a
Fontscaldes pel repartiment de collites, s'hi personen parelles de
la guardia civil si bé no intervenen (25), a Valls dos parcera es
neguen a lliurar la part que correspon i els propietaris de Ols de
Cebre, Puigbolet i Figuerola visiten al governador perquè els
arrendataris prefereixen quedar-se amb la quasi totalitat de les
collites, també a Vimbodí i al Font d'Armentera, en aquest últim cas
per epoderar-se un parcera del 50% de la collita de raïm. Es produeix
una concentració de la guardia civil a la Selva del Camp, a
Vilarròdonca que a conseqüència de la denúncia presentada contra els
parcera per retenció indeguda del 50% de la collita que corresponia
al propietari, han quedat dipositades a casa del president del
Sindicat Agrícola a disposició del jutge 4.000 quilos de raïm, a
Vilallonga la guardia civil procedeix a un registre i incautació de
fruits d'una arrendataria del cacic nontronic José Serra si bé als

comelara del propietari no volien acudir a cercar a casa i la força armada guardava les entrades del carrer (15).

La revista de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre a l'octubre de 1932 afirma que "la profunda perturbació de l'ordre jurídic, l'onada d'immoralitat i la subversió de poder s'ha anat estenent cada vegada més" i que els focus del Fenedàs s'ha estès al Camp de Tarragona, arreu sorgeixen les agències, encara que al camp no sigui la vinya, es canvia les contractes a tenent-se una lluita de "consequències ruinoses". Les autoritats resten impotents i "aquells fruits que existosament i equitativa es recortien, són objecte de la desenfrenada codícia de molta gent que els porta a cometre transgressions morals i jurídiques, posant-se en situació de delinqüents, no sols per les usurpacions que cometen, també per les, si no amenaces, coaccions violentes que moltes vegades acompanyen les usurpacions de la collita dels propietaris" i es lamenta el retardament de la poca eficàcia de la circular del governador de Tarragona en data 7 d'octubre (17).

A l'octubre-novembre de 1932 se succeeix en els fets de Tarragona (18) que origina una intervenció al Parlament de Catalunya, el tema és que l'E.A.C. està contra l'actitud del governador que amo d'altres "defensen una situació de privilegi davant els interessos dels rebassaires i arbitràriament els closos de rebassaire de contractes atorgats". Denuncien que a Vilarrodona i altres pobles els guardes civils s'incanten dels fruits que tenen recol·lectats els rebassaires seguint les indicacions dels propietaris i sense manament judicial. En la manifestació, els guardes "travessaren les sales impunent i innecessària" (19),

cosa que posteriorment, pel que fa a la inculcació de fruits, es negada pel governador en conferència de premsa.

També a l'Ajuntament de Valls hi ha una proposta d'Olla, Païrot i Sanromé per protestar per l'actuació de la guàrdia civil en la manifestació rebassera de Tarragona. Sembla que la manifestació fou dissolta. També citen una nota que transmeté Radio Paus per l'alcaldia d'aquella ciutat en la qual "acusà el candidat Sr. Gales d'anar al front de la manifestació" així com que era organitzada per consell de l'èxia, per això proposen transmetre al president un telegrama de desagraïje (30).

LA CRUZ sobre els fets de Tarragona informa que s'hi reuniran gran nombre de parcens i rebasseres de les províncies de Barcelona i Tarragona i que la manifestació havia estat acordada al Vendrell per la Unió de Rebasseres (31) "por la forma en que se realizan los deshaucios, la actuación del juez especial y la conducta de la guardia civil", aren més de 2.000 manifestants i la guàrdia civil, per ordre del governador, a las carreteres impedí l'arribada dels manifestants (32). El mateix diari informa de la interpellació al Ministre de Governació per l'E.R.C. pels fets de Tarragona i parla dels enfrontaments del governador amb l'E.R.C. "después d'haber-se negat al partit a incloure'l a la candidatura si no renunciava al càrrec que ostenta". Segons LA CRUZ la manifestació es produí per la campanya instigada "per elements pseudoesquerristes que defensen situació de privilegi davant als interessos rebassers arbitràriament exclusos del benefici de recat a de contractas". La campanya ha culminat amb la presència de l'èxia que "recorre entre l'entusiasme popular i el comerç de Tarragona" (33).

L'Ajuntament de Tarragona, en canvi s'adherí a l'actitud del governador civil en totu dels llevantes successos ocorreguts (34). LES CIRCUMSTANCIAS qualificades de "jugada roja" de l'Esguerra als fets de Tarragona, fou que la concentració seguí la consigna d'assaltar el govern civil i que Galés els empenyé perquè hi pressionés i demanessin la dimissió del governador. Es féu un grup de 300 homes que demoren, que una comissió dels quals, s'entrevistà amb el governador, els altres es dirigiren en actitud armada i crident vers el Govern Civil", la guàrdia pública els demorà el permís per manifestar-se, no el tenien i els féu dissoldre i elements del P.O.C., del "comunisme oficial", de l'E.P.C. i altres "afiliats a la Unió Monàrquica" començaren a processar-se i a increpar als guàrdies. Ruiz Lacina es presenta i vol "fer veure als rabassaires l'engany de que eren objecte en fer-los servir de propaganda electoral". Discutí amb Ruiz i Galés. A l'arribar al govern civil, la comissió puja, no vol donar els noms dels seus integrants i mentre a la Farble creia la l'agitació "vivada per sota més dels elements estranyers que als capitaneïven". Diversos manifestants es llençaren contra el cap de la guàrdia o força pública "llenant-lo per terra i colpejant-lo amb garrots i amb un arbre que li havien cres", Galés continuava atiant als rabassaires als quals agredats emprangueren l'assalt al govern civil. Els guàrdies dispararen pistoles en l'aire i dispersaren als rabassaires, foren ferits de bele dos rabassaires.

LES CIRCUMSTANCIAS afirma que es l'arma electoral de l'E.P.C. i que l'assalt al govern civil ja fou anunciat en un miting de l'E.P.C. a Vilallonga (35).

Al novembre se succeïen noves incursions de fruits per la guàrdia civil a Figueras que eren ratiuguts per un cercer, mentre el novembre de 1921 la guàrdia civil es concentrava a Vilatorrada per a processar els embargos que no ordena el jutge especial contra els parcera que es neguen a retornar els fruits que no els ni pertanyen i es produïen denúncies als jutjats contra parcera de Vilatorrada i Capra (36).

La conflictivitat agrària que com hem vist afectava molts pobles (37), especialment de l'Alt Camp, fou objecte de confrontació entre E.R.C. i Coalició d'Esquerraes Terragonines en les primeres eleccions al Parlament català del novembre de 1932.

En aquest sentit TARRAGONA FEDERAL afirma l'existència del problema agrari en els termes que ho fa la Llei de Reforma agrària i en relació a E.R.C. afirma que qui no ha complert "és el que ha aconsellat als rebassaires que cerquesseu fora de la llei la solució dels seus problemes i condemna els que solliciten als rebassaires" (38).

Des de posicions republicanes es denunciava l'agitació rebassaire com una maniobra electoral de l'Esquerra, concretament s'acusava Companys, Aragay i Gales, a afirmar que ara els parcera s'agen en els que als hi ha estat ordenat (39). LES CIRCUMSTANCIAS afirma que està per veure "si als treballadors del camp enganysats amb promeses que no s'han de complir, votaran encara els falsos redactors" igualment denuncia EL TEMPS assegurant que les promeses de l'E.R.C. a les anteriors eleccions no poden resoldre en el marc de l'estatut ni de la constitució i que encara: "Hem perdut els jutjats, un quart de nosaltres estem processats, altres deshereditats

car falta de pagament i tots tant un deute que s'havia de pagar pel
tribunal" (40).

La polèmica entorn de la Llei de Contractes de conreu fou un
creixent dels fets d'octubre (41). La pagament confia en les
d'Esquerres Republicanes en la seva aspiració de que sigui regulat
definitivament l'accés a la propietat de la terra mentre que la
coalició governant instrumentalitza la reivindicació necessària
(42). Es dictaren lleis com la de la solució de conflictes, la de
Sindicats agrícoles i la de contractes de conreu i es crean les
Comissions Arbitrals (43). L'aplicació de la Llei de Contractes de
Conreu segons les revisions han estat excessives el partit
judicial de Reus on només n'hi ha hagut 25, si i a més una
insignificant proporció a Tarragona i si en canvi el partit de Valles
on hi ha hagut 25 tases, 10 afectats amb 145 judicis, la majoria a
Vilarrudon, mentre que destaquen del partit del Vendrell per: en
l'àmbit de la divisió comercial del Tarragonès 49 denúncies amb 806
judicis i Vespella amb 106 (44).

Al juny de 1935 sembla que es comença a parlar la paciència,
l'Esquerres (45) denuncia la poradora dels propietaris de l'IAOSI que
prediquen la desobediència a les lleis i a l'autoritat constituïda
en les assemblees que celebren a les comunitats de conreu fins
arriba a patrocinar l'acció directa, segons ella els necessàries són
lleis (46).

El governador civil afirma als periodicals que els parcs que
no hagin plantejat reclamació, s'hauran d'atendre els contractes
establerts i que en aquest sentit es dirigirà als jutges

d'instrucció i donara ordres a la guàrdia civil i als alcaldes per "que a tot parcer que contravenint la llei es quedi amb els fruits que no li corresponguin, sigui detingut i entregat al jutjat d'Instrucció" (47), en aquest sentit i per si d'atal es produïen rebel·lió a Torredembarra o a Alic en interve la guàrdia civil.

48). Els propietaris es quei en el governador Frai es de que alguns parcars taren el propietari de quedar-se el 50% del que taren estipulat en llurs contractes i no cit que són les ocasions arbitràries que han d'intervenir "doncs l'autoritat governativa sola intervindrà en cas de robatori" (48).

L'ambient que es viu en alguns pobles queda béies quen els propietaris de La Secuita no hi van a passar l'estiu per la por que als fa la "Trifulia rabassaire" i que sense cap conflicte cadent a un propietari se li han quedat bona part dels fruits (50).

La llei que havia de portar la pau al camp fou discutida amb una actitud obstructionista per part de la Lliga que arribà a retirar-se del Parlament. L'abril de 1934 es aprova, segons el professor Giralt "tenia muy poco de revolucionario y no significaba en modo alguno la expropiación de los propietarios, Admitia, incluso, que la tierra fuese simple objeto de comercio, Venia, eso si, a dar cuenta legal a ciertas aspiraciones de los campesinos, a facilitar su acceso a la propiedad y a favorecer su emancipación de la ancestral tutela ejercida por el "paternalismo" de los dueños de la tierra" (51).

El 19 de maig de 1933 es celebra una reunió de propietaris a Vilafranca del Penedès de les distintes associacions que els aplegaven. Les conclusions d'aquesta trobada són àmpliament difoses

La L4 (FUE), la qual cosa ens indica que es convocarà el dia: el llang d'equas's polèmica (52).

La polèmica entorn de la llei definitiva comença abans de la seva discussió en el Parlament, 41. Es divulguen els seus principis, segons la lectura dels propietaris; la prohibició de nova contractació, l'abolició del contracte de parceria, la fixació de la renda en un màxim de les dues terceres parts del líquid imposable, l'obligació de vendre les terres als rebassaires que ho exigeixin essent la valia la capitalització al 5% de les 1.3 parts del líquid imposable a pagar en un termini de dos anys. De tots aquests d'aquesta selecció de característiques que imposa la nova llei segons els propietaris potser el més significatiu és el crit d'alerta que reproduïm: "(...) el Gobierno de la Generalidad es hachura de la "Rebassaires". Ya pueden preverse los propietarios de Catalunya para sufrir un ataque a fondo contra la propiedad rustica" (53).

Amb la sortida de la Lliga del Parlament de Catalunya, i en lloc de culpar a aquest grup parlamentari del seu refus a afrontar les responsabilitats d'acció parlamentària, el projecte de llei de contractes de conreu restarà aprovat per la majoria de l'esquerra, així els propietaris se ho intuen: "(...) els propietaris de finques rustiques es troben parlamentàriament a mercè de l'Esquerra" (54).

Els propietaris catalans instaren el govern espanyol perquè fos presentat recurs en contra de la Llei de Contractes de Conreu davant el Tribunal de Garanties Constitucionals el qual declarà incompetent

el Parlament català per legislar en matèria social agrària el juny de 1934.

En el marc de confrontació provocat per l'activitat de la Lliga i de l'IACSI que evolucionà cap a posicions carlistes, TRIBALL escriure (55) "La llei catalana de contractes de conreu ha d'ésser aplicada, Com sigui i contra qui sigui, Amb republica espanyola o era Republica catalana, La Lliga que no ve votar la constitució ha denunciat la inconstitucionalitat de la llei de contractes de conreu, La lliga es nestra en traïdoria",

Amb el fracàs del moviment d'octubre la llei de contractes de conreu fou anulada i la repressió afectarà al moviment rebassaire d'una manera especial,

es a i que la comandància militar i la comissaria de la Generalitat cursen ordres a alcaldes i llocs de la guardia civil per tal que procurin reunir als propietaris i parcera i arribin a un acord harmònic en els conflictes del camp i diu que en cas que l'acord no sigui possible "es faran complir els contractes existents sense de l'aprovació de la llei de contractes de conreu i si no es possible tampoc a i l'acord "es consideraran en rebel·lió i seran detinguts els que promoguin conflictes" (56). La nova realitat derivada de la repressió dels fets d'octubre fa que la premsa informi que "han començat amb tota normalitat el repartiment de les collites d'acord amb els antics contractes existents, en tots els pobles de les comarques tarraconines" (57).

LA TERRA portava de la Unió de Rebassaires, el maig de 1935, es referir a la trágica situació del camp català per la "demésicada persistente acció represiva sobre aquelles agricultores que, el

encara de la legislació de la República, haurien aspirado a modificar el règim contractual de la explotació de la terra", especialment decabuts als pagesos catalans que "fueron los que más de cerca consiguieron ver la posibilidad de una positiva mejora de su situación" a partir de la Llei de Contractes de Concau que recollia la possibilitat de "asentar sobre bases de mayor justicia el régimen contractual hasta entonces existente" i esde "tomando por excusa los hechos de octubre, se ha desencadenado sobre el campo catalán una de las épocas más oscuras que ha conocido nuestro pueblo". L'article està censurat i conclou que la Unió de Rabassaires "no puede consentir que los privilegios de una clase, que rechazan la razón y la justicia, sean elevados a la categoría de leyes para imposibilitar el progreso de todo un pueblo y lanzarlo a soluciones de desespero" (58). En aquesta mateixa línia a l'agost de 1935 l'òrgan rabassaire afirma que s'està "un vast moviment de desnonaments contra parcors, rabassaires i arrendataris" que és especialment virulent als partits judicials d'Igualada, Vilafranca, Vendrell i també al de Vallès (59). És el 10 de febrer de 1935 la Unió de Rabassaires envia la informació de l'estadística de les declaracions de parts de fruits durant la regressió dels fets d'octubre i que donarà lloc un informe sobre desnonaments rustics (60).

La llei d'arrendaments rustics aprovada per les Corts espanyoles al març de 1935, fou rebuda amb indiferència i hostilitat per la pagesia catalana que havia vist anulada per l'acció dels propietaris i consolidat per la regressió derivada dels fets d'octubre la "seva llei" (61).

Al juliol de 1935 EL TEMPS informa de la crema de 700 gerbes de blat a uns fincs de Valls, segons sembla intencionadament com també 50 gerbes d'ordi a Alcover i no qualifica de "salvada incògnita d'un país civilitzat" seguit en creuar de 120 gerbes de Valls al dia abans de portar-les a botre a la Societat Agrícola '62 .

El diputat de la Lliga Josep M. Casco el juliol de 1935 demana al Ministeri d'Agricultura que "talli decididament als abusos d'alguns propietaris no gens escrupolosos" i que pel pacificar als greus problemes que se susciten al camp catalanès una nova legislació modificant la llei d'arrendaments rústics ja que gran nombre de propietaris a Tarragona i Tortosa han desnonat un gran nombre d'arrendataris que tenen ja des de fe molt de temps minvats mitjans d'existència". En aquesta línia l'Ajuntament de Valls acorda en ple a l'agost de 1935 solidaritzar-se amb les disposicions dictades per la Generalitat relacionades amb l'harmonització dels interessos de propietaris i parcens afectats pels conflictes del camp" i que s'iniciïn gestions per a una solució harmònica al propi municipi".

L'errista i el restabliment de la Generalitat que seguiren a la victòria del Front Popular a les eleccions del febrer de 1936 faran que la Llei de Contractes de Conreu recobri la vigència, els pagans desnonats retornaran a la terra, sembla que la situació social i política negi d'afavorir la tranquil·litat al camp '35 , ho constata al : la Cambra de Comerç de Tarragona en l'informe que envia al Ministeri d'Hisenda reconeix que "donde el problema social reviste facetas mas interesantes es en el campo, siendo difícil de prever el aspecto que tomara la cuestion con motivo de las próximas cosechas. Los recientes decretos de la generalitat restabliran el

negociar els contractes de cultiu del any 1934 i estenent tota al estatut de coses creats al marge de la Ley de arrendamientos rusticos de la Republica, han creat una situacio delicadissima que se re anterioritzada en alguns pobles de forma violenta" i afirma que "la solucio dependra en tot cas de la actitud que adopte la propietat. Atencio al mal aspecte que presenta les cosechas no seria de estrany que se produira con més intensitat el estat de agitacio que caracterizo los anys 1931, 1932, 1933, 1934" (64).

En aquest moment, la Unio de Pabassaires es debat entre respectar el compliment de la Ley de Contractes de Conreu o la radicalitzacio sindical que limités la penetracio del socialisme i de l'anarquisme al camp catala. Les conclusions del Congrés de l'abril mostren la radicalitzacio en les seves posicions (65).

TREBALL RURAL

Entre el dos i el cinc de juny de 1931 els obrers del camp de Reus fan vaga en reivindicacio de la jornada de vuit hores i per l'augment de salari (66), i obtingueren bones condicions però aviat sorgiren noves protestes que no cessaren durant tot el periode per l'incompliment dels pactes per part dels senyors. El salari s'estipula entre las vuit i les deu pessetes dia. Les cases apropiades, amb la mediacio de l'alcalde, foren denunciades per incompliment especialment per emprar obrers forasters que segons una circular de l'alcaldia "demostra una manca de patriotisme censurable" ara que Reus travessa una crisi de treball aierment (67).

Tancà a Valls, el gener de 1932, va lloc un conflicte dels hortolans afiliats al Sindicat de Treballadors del Camp adherit a la C.N.T. (68) per la reglamentació de la jornada de treball ja que un acord del juny de 1931 era incòmode als patrons arribant a l'acordament "a menys que s'evinguessin a treballar en les condicions velles" fent que s'arronsegés fins l'abril i que LLUITA denunciés manca d'energia de l'autovisit que va provocar "que aquest assumpte prengués unes proporcions en realitat inmerescudes" que arribà al boicot d'un camió que transportava verdures i l'apellidament del conductor. Cinquanta hortolans es presentaren a declarar, intervé la policia i el governador. Els patrons acceptaren despedir tres esquirois, que era la primera condició dels vequistes, al veig intervé el governador civil que convoca el Sindicat d'ocorers del camp per fer-los responsables de qualsevol acte que alterés l'ordre públic (69).

Al juny de 1932 es constituí a Tarragona el Jurat Municipal del Treball Rural que està integrat per les següents entitats agràries del Camp de Tarragona: Societat d'Agricultors Propietaris de Argemurcia, Associació de Propietaris de Finques Rustiques de la Pobla de Moncorras, Federació Social d'Agricultors del Pont d'Armentera, Centre Agrícola i Associació Agrícola de Reus, Societat d'Agricultors Propietaris de Roda de Sana, Junta de Propietaris de Rodonyà, Centre Social Agrari de Santes Creus, Associació Mutua de Propietaris del Partit de Tarragona (1932 socis), Societat d'Arrendataris de Torredarborra, La "Se entant" de Valls, la Mutua de Propietaris de Valls (662 socis) i les següents associacions obreres, Societat de Treballadors de la Terra de Cambrils (1931

accés), Unit d'Obrers del Camp de Tàrragona (345 accés). Aquest cens serví per elegir el Jurat Mitjà (70).

La Societat d'Agricultors de Tàrragona, el reglament de la qual s'aprova el 17 de febrer de 1933, es proposa reunir els obrers agrícoles de la ciutat, defensar "lurs interessos, practicar el principi de solidaritat entre societats similars" i "con cuantas trabajen por el mejoramiento de la clase obrera". Per a pertanyer-hi calia treballar terres per compte d'altri i tenir més de 17 anys.

La Societat d'Obrers Agricultors de Reus planteja en els seus estatuts que els objectius són la defensa dels seus associats, procurar la millora en les condicions de treball i "practicar el principio de solidaridad con los asociados similares y con cuantos luchan por el mejoramiento de la clase trabajadora", pagaven una cuota setmanal de 20 cèntims, els estatuts fixen que "Lo concerniente a condiciones de trabajo, tarifas, huelgas, etc., será acordado en reuniones generales". La societat es dota d'una Caixa Mutua de Socors per Accidents de Treball per ajuts en cas d'accident o mort (71). Similarmet el reglament de la Societat d'Agricultors de Tàrragona (72).

A l'agost de 1933 una comissió de necessaries del Camp de Tàrragona visita el governador "cerca s'interessa el Jurat Mitjà de Treball Rural per a que aquest activi las gestions referents als jornals en el treball al camp que te presentada aquella comarca" a Alcover, al Setembre de 1933 els jornalars es declarenen vega en haver-se acabat el termini atorgat als patrons per cedir en la negociació sobre las bases de treball (73).

A Reus al setembre de 1933 hi ha un seguit de demandes d'obrers contra propietaris presentat al Jurat hi ha en concepte d'hores extraordinàries, acordament, salaris atrossats, i la reivindicació de set dies de vacances remunerades (74).

Las Bases de Treball aprovades pel Jurat hi ha son publicades per AVANÇADA que son resumiment aquestes: l'àmbit es provincial i estan redactades en català. Es fixa la jornada de vuit hores i respecte absolut al descans dominical, es prohibeix el treball a peu fet a cepta a èpoques de collita o recolecció de fruits i sempre que no hi hagi obrers en atur, als dies de pluja s'estipula el cobrament de la meitat del salari, les hores extraordinàries amb 25% d'increment sobre el salari de dia i les de la nit amb increment del 50% mentre que a les dones seran del 50% sobre el salari mínim d'augment, els patrons han de cobrir els riscos d'accidents i en cas de malaltia percebre el salari si es superior a una jornada. El salari inclou el pagament en metàlic, l'habitatge i combustible. Els salaris oscil·len entre les 5'50 i les 7'50 pessetes, amb una diferència amb els obrers eventuals que serà de 50 cèntims menys, i de les dones 2'5 pessetes menys que als homes (75).

El Grup de Patrons Agricultors recomana als seus associats, al maig de 1934, que les bases de treball aprovades al juliol de 1933 siguin respectades rigorosament per tal que s'evitin els conflictes que darrerament han tingut lloc per l'incumpliment sistemàtic dels acords per part d'alguns patrons (76).

El Front Popular d'Esquerrans de Reus integrat per E.R.C., P.R.E., U.S.C., P.S.D.E., Estat Català i P.C.C., el 5 de maig de 1936, entre altres coses afirma: "Tenint en compte la manca de

treball dels obrers agrícoles per no donar carta propietària al
pagut cultiu a les seves propietats s'acorde presentar una petició a
les autoritats locals perquè aquest, d'acord amb els propietaris i
obres agrícoles, nomeni una comissió mitja presidida per un delegat
de l'Ajuntament per tal que aquest es preocupi de que les terres
tinguin el seu pla cultiu, mitjà que pot afavorir als nostres
pagesos" (77) i després el Front acorda "Recollir l'actitud dels
obres camperols pel seu interès a crear treball a les finques
incultes, però aconsellar-los també que obrin d'acord amb
l'Ajuntament i el Front Popular per evitar atraccions d'ordre
públic" (78).

La victòria del Front d'Esquerra comportarà l'atenció al
treball agrícola després d'un ofici de voga presentat pels
Treballadors del Camp de Raus fins que no se signen les noves bases
de treball al igual que succeï a Torredembarra. Un decret de la
República del 25 de març fixa les normes per a la contractació de
treballadors al camp i estipula la contractació obligatòria als
treballadors inscrits en i com que han d'esser col·locats als de la
localitat (79).

N O T E S

- 1.- BALCELLS, A. "El problema agrari a Catalunya" c. 23. "Un sistema d'abstracció agrícola en el qual el propietari cedia la terra al bancer perquè la arrossegava i li lliurava una part proporcional anual de la collita, part que normalment no arribava més del meitat, ni es inferior a un vint-i-cinc per cent. El propietari, en alguns casos, proporcionava la llavor; en d'altres, als adobs, en la seva totalitat o en part; o bé, tanta, com en el cas de les vinyes, el sulfat de coure i el sofre. A més, l'amo paga totes les contribucions o una part proporcional del seu impost".
- 2.- BALCELLS, ob. cit., p. 82.
- 3.- BALCELLS, ob. cit., p. 16. En la Introducció, el professor Giralt, afirma "... en haver copat tot el valor que el problema rebassaire va tenir durant la segona República, en un entorn del qual girava la política interior de Catalunya i les relacions entre els governs de Madrid i Barcelona. Perquè no calia d'esser un orador a que en una Catalunya industrialitzada, amb pujants organitzacions de classe, obreres i patronals, sigui un episodi agrari el que pren majors dimensions polítiques".
- 4.- BALCELLS, ob. cit., p. 14. "... Cal dir, però, que la línia d'actuació de la Unió no sobrepasava els postulats reformistes dels grups que a Catalunya i fora d'ella defensaven aleshores una reforma agrària i una renovació polític-social. La Unió de Rabassaires -encara que pugui semblar estany- es presentava com un element estabilitzador per al camp de Catalunya, com una opció reformista enfront del radicalisme anarcosindicalista que començava a seduir alguns grups de rebassaires. Els punts essencials del programa de la Unió eren la redenció de la «rebassa», la duració de vint-i-cinc anys per als arrendaments, la regulació de la renda i l'abonament de les collones".
- 5.- UCELAY, E. "Populisme ...", p. 103.
- 6.- CACAS "ÉPOQUE", F. "Valls: La Guerra Civil", p. 37. "A les noves cooperatives terregocines se'n revisaren més de quatre mil. Si les no, els qui ho practicaven. Era tanta, però, la febre de la terra, que molts, moltesimes rebassaires -i qui els rebassaires dir pensava i arrendataris- es van avocar a les disposicions legals, i així, vengueren la meitat o la part que fos dels fruits -en aquella època, en general, la distribució de les collites es feia (a mitges); per això, en molta ocasió, del parcel·lar se'n devia (mitjar) - que pertocava als propietaris". Cada propietari escollia que el "seu parcel·lar li engorria l'ou; o sigui que li passava la seva part aliquid de la collita (la del propietari); i el parcel·lar havia de contemplar impassible com un senyor, que no s'acostava en tot l'any a la finca, només se li feia present a l'hora de recollir els fruits

-les savas «suors» per encunarse'n una part". Al jutjat de Valls es presentaren 745 demandes, gran part de les quals procedents de Vilarnodona. EL TEMPS afirma que a Valls també "s'han sentit els efectes de la campanya perturbadora de certs elements de l'esquerra per la qüestió dels parcera" presentant-se força sol·licituds de revisió tot i que moltes han estat després retirades.

7.- GIRALT, E. "El conflicte necessari", p. 20. "La frustració condició entre los pagesos catalanes y los puso al borde de la insurrección. Algunos se negaron a partir los frutos con el propietario. Otros pagaron el 50% de la renta pactada antes del 14 de abril. Hubo coacciones y escenas de violencia". UCCELAY, E. "Cataluña Populista", p. 105, 107. Sobre els problemes de revisió, Ucelay afirma que "els lligams sociològics dels propietaris amb l'educació i els tribunals notorials, a pressats, entre altres coses en la lentitud dels processos va donar com a resultat l'eliminació de més del 90% del plat" i "per no perdre la seua base rural, l'Esquerra va accentuar el seu enfrontament amb la lliga a nivell rural i es va a casar (argumentant la seva impotència) fins a l'alecció d'un Parlament Català".

8.- B.O.P., 21-X-1931, es així que el governador denuncia a rebassaires de la Poble de Montornès, La Nou i El Catllar per haver-se incuutat o no haver lliurat els fruits. LES CIRCUMSTANCIES, 21-X-1931, LA VEU DE TARRAGONA, 20-X-1931. Per la qual cosa no s'autoritza una conferència a El Catllar "que tendria a rebelarse y rebelar a los campesinos contra las disposiciones judiciales dictadas por la solución del conflicto de los aparceros", LA CRUC, 22-X-1931, B.O.P., 13-IX-1931. Circular assumida "tota vegada que la situació de fet en aquesta província de Tarragona es semblant a la de Barcelona".

9.- LES CIRCUMSTANCIES, 17-IX-1931, 25-XI-1931. Quan el govern obra, segons decret del desembre de 1931, un nou termini per admissió de demandes de revisió de censaries i arrendaments, la Cambra Oficial Agrícola considera, en telegrama al president del govern que "tendra por efecto contribuir al sostenimiento entre la población agrícola de Cataluña, inquietante tensión provocada con fines electorales, por graditaciones sindicalistas, de la evidente producción y de los arrendamientos y aparceros, viniendo en cuento parecia renacer buen sentido", LES CIRCUMSTANCIES, 18-IX-1931. Varias demandes dels necessaristes de Cebra i Vilarnodona sol·licitaren la reducció de la renda segons els decrets d'11 de juliol de 1931, LLUITA, 26-IX-1931, EL TEMPS, 17-X-1931. En contra el governador afirma en una entrevista que reproduïren el DIARI DE TARRAGONA que hi ha pocs conflictes al camp i diu que "Tarragona es la provincia que más Sindicatos agrícolas tiene establecidos pues casi llegan a un centenar y la mayor parte de ellos no son solo asociaciones para la defensa de sus intereses, sino que, poseen, además, formando parte de la entidad, bodegas, cooperativas, cajas rurales, molinos de aceite,

circunstances de treballants, y se dedican a la compra y venta de
los productos. Las condiciones en que funcionan esos sindicatos
, la responsabilidad de los que los integran impiden el
planteamiento de conflictos que no tengan un justo fundamento",
DIARI DE TARRAGONA, 13-X-1931.

10.- S.O.P., 22-V-1932.

11.- AJUNTAMENT DE VALLS, Acta 4-VII-1931.

12.- LLUITA, 28-VI-1931.

13.- EL TEMPS, 21-IX-1932.

14.- LES CIRCUMSTANCIES, 3-IV-1931, LA VEU DE TARRAGONA, 1-XI-
1931. El astrònom LLUITA de Valls indica que en els pobles de
l'Alt Camp on el problema agrari es més violent són Vilaverdell
i Cabra

15.- LES CIRCUMSTANCIES, 12-X-1931, afirma: "A Salomó els parcera
retiraren les quantitats que els van donar i deixaren el terreny
les que corresponien als propietaris, prangueren dos testimonis
d'unes i altres quantitats i feren passar avis que no responien
del fruit en cas que els propietaris no s'apressassin a
retirar-lo", LA VEU DE TARRAGONA i LA CRUC, 2-VII-1931. A
Villarrodona s'hi concentrà la guàrdia civil per ordre del
governador.

16.- LA VEU DE TARRAGONA, 17, 19, 20 i 22-XII-1931.

17.- LA VEU DE TARRAGONA, 22-XII-1931, mentre en les pàgines
d'opinió afirma que: "Ni vençuts, ni vencedors; després de les
sentències que donen racó als anys, aquest és el lèxic de les
nostres predicacions, l'únic que realitzant-lo tornarà la pau
interior i la tranquil·litat al Camp" "Els judicis de revisió han
estat un pas en fals, un mal pas dels parcera, però la justícia
de la República ho estat veient i ho evita! la caiguda. E' mal
no és irreparable si el seny impera!" "Els propietaris que
s'adonin dels errors que ha sofert el règim de la propietat i
els parcera que observin com en cad país regit de anys i anys
per la República, no han despreciat els propietaris de les
seves finques" i conclou afirmant que "per als països amb més
tradició democràtica "possen en contractes més liberals que
als de l'aparceria catalana". LA CRUC, 22-XII-1931.

18.- CASAS MERCADER, J. "Valls, Sol i serena", p. 305.

19.- LA VEU DE TARRAGONA, 3-I-1932, en la línia de VENTOSA CLAVELL
que en la conferència sobre "La situació econòmica i política"
celebrada a Madrid afirmava que "A Catalunya no s'està
problema agrari a causa d'haver-hi propietat dividida i
cordialitat entre patrons i obrers. Doncs bé, després d'aquest
decret, sabem quantes demandes hi ha pendents de revisió?
Doncs, més de 50.000", LA VEU DE TARRAGONA, 19-I-1932. GIRALT,

E, "El conflicto ...", p. 21, LOS CONTRATOS DE COMPU, p. 40, "Por ello nunca se rechazó en absoluto, esta acusación infundada que se ha venido haciendo de que se creó conflictos y problemas donde no existían.

Es este un problema donde hay una injusticia, y las ha habido en gran proporción en el régimen jurídico y en la aplicación de las leyes e que han debido socorrerse hasta la República nuestra asociada.

Y, en realidad, así era y es. A muchos rebasadores, se les ha venido despojando, mediante un sencillo procedimiento de desahucio ante el Jefe municipal de su propiedad, por falta de los datos del suelo, la propiedad de la vida no ha sido reconocida, y por esto se ha dicho que el problema había disminuido, porque se le aplicó el sistema del desahucio.

Y no es solo en las relaciones entre los condados, que realmente son el propietario del suelo y el de las plantas y mejoras practicadas, no solamente en los contratos de rebasa mortal en donde la injusticia ha prevalecido. En Cataluña se pagan rentas usurarias por aparcería y por arrendamientos, usura que es tanto más insostenible por cuanto habiendo aumentado sensiblemente el precio de jornales el producto de la cosecha no es remunerador, lo que provoca la huida del campo.

La "Unió de Rabassaires i pages cultivadors del Camp de Catalunya", entiende que la solución de estos problemas consista en una ley que establezca la redención de la rebasa, la supresión de la aparcería y la limitación de la renta de la tierra, conjuntamente con la obligatoriedad de largo plazo en los contratos de arrendamiento y del pago de las mejoras útiles al término el contrato.

El proyecto de Reforma Agraria da para una ley especial el desenvolvimiento del nuevo régimen que regule aparcerías, arrendamientos y rebases.

Pero el problema es urgente. Quizás no sea de ahora en dichas partes, pero es de justicia, de situación económica y de consolidación de la República. La "Unió de Rabassaires", ha impedido hasta ahora que penetren en el campo las organizaciones disolventes y perturbadoras. Pero de no solucionarse la cuestión, vendrán el siago y la cosecha, y si no se ha legislado en esta materia, el campo quedará abandonado para todos los propagandas e tramas.

... Entendamos y así lo solicitamos del Gobierno, que deje irse a la resolución de los problemas señalados inmediatamente en la misma ley de la Reforma Agraria. Y si por su discusión se prolonga por demasiado tiempo, ante la actitud en que se hallan colocados los propietarios de las tierras, en el sentido de mostrarse dispuestos a todos los represallios, desde el desahucio irremediado hasta la causa criminal por motivos calumniosos, es necesario una actuación del poder público para que los mas obreros del campo que son nuestros asociados, no caigan en las propagandas y actuaciones e tramas que hemos indicado anteriormente y no lleguen a contestar tal actitud en

fora que se provocara el conflicto en la calle con todas las consecuencias de un alzamiento popular." En demandas de conciliación, vistas el 24 de mayo de 1932 el juzgado de Valls un que corresponden a Vilallonga el procurador del propietario errico e dir el parecer que renuncia a la revueta sino emagege criminal entre que els arrendataris eren defendats per Joan Ferré Balle que segons Casas Mercada, era republicà del centre de la Unió Republicana de Valls i "en plena agitació del camp, representé a més de 300 rebasseires, es a dir, manipule més de 300 expedients, sense cobrar ni un centim".

10.- LA CRUZ, 21-V-1932,

21.- LLUITA, 14-V-1932, LA CRUZ, 23-VII-1932, EL TEMPS, 6-VIII-1932,

...
 Otro argumento nos lanzan en cara, a los que suplicamos a la Republica, la justicia que no nos supa otorgar la monarquia. La palabra perturbadores ha sido lanzada contra nosotros para que la república tome medidas de represión; pero a eso hay que contestar que ya Lostau, el pasado siglo, desde el Congreso, ponía al descubierto la illeja del campo catalán, y Layret y su generación, en 1905, emprendia la cruzada, y en el año 22 se plasma el deseo unánime, con la fundación de la "Unió de Rabasseires", perseguida por los hombres de la Dictadura, como ahora lo es por todos los sectores de las derechas catalanas, con reflejos en prensa madrileña. No podemos ser perturbadores de la Republica, por cuanto seguimos la misma actitud y el mismo camino que durante la monarquia y la Dictadura. Y la mejor prueba es la oposición de la F.A.I., que nos ataca desde Solidaridad Obrera. Lo que pasa es que nuestros deseos de justicia social, no pueden ser en manera alguna agradables a los sectores que, antes del 14 de abril, tenían sus deseos en una cuenta Dictadura." "DOCUMENT TRAMES PER LA UNIO DE RABASSEIRES I ALTRES CULTIVADORS DEL CAMP DE CATALUNYA AL GOVERN EN 13 DE JULIOL DE 1932", "Els Contractes de Conreu ...", p. 47.

22.- REVISTA IACSI agosto 1932, p. 275-279, R.O.F., 17-IX-1932, Si de a Valls es confirmen 17 recursos de revisió de rendes, LLUITA, 3-IX-1932,

23 - LA CRUZ, 2 : 7-IX-1932,

24.- LA CRUZ, 21-IX-1932, LLUITA, 17-IX, 1 i 22-X i 5-XI-1932, HERALDO REPUBLICANO, 10 i 24-IX-1932, 15 i 22-X-1932, Parcera de Vilarradona i al Pont d'Armentera seran denunciats el jutjat especial de Tarragona, LLUITA, 3-XII-1932,

25.- LLUITA, 17-IX-1932,

26.- TARRAGONA FEDERAL, 12 i 19-XI-1932, MOLINS, "Elecciones", Vol. II, p. 52. Pels federal el problema de la terra rústica resolt en la Constitució mitjançant: "el reconeixement dels drets dels treballadors a gaudir dels fruits que la terra dona amb el seu

esforç, a tirpent el parasitiame i privent als grans terratinents de tenir les terres erbes o traure'n grans rendiments", TERRAGONA FEDERAL, 28-XI-1931.

27.- REVISTA IACSI, octubre 1932.

28.- SOLANS CAVALL, p. 100-101, "...

Las autoridades habían negado el permiso y tomaron todas las medidas para que no se realizara, dando órdenes a los jefes de las estaciones de ferrocarril para que no se despachasen billetes a grupos de campesinos en dirección a Terragona; lo mismo hicieron a los jefes de las líneas de autobuses. Pero los campesinos que no lograron medios de transporte, caminaron veinte y veintidós kilómetros, y la manifestación se hizo.

Algunos campesinos como los de la Conce de Barberá, salieron de sus pueblos al amanecer para llegar a Vallis de Andragada; en esta población tomaron boletos del tren en dirección a Barcelona, unos grupos descendieron para cambiar de dirección y tomar el tren hacia Terragona, y otros, hicieron lo mismo en la estación de San Vicente, con lo cual todos llegaron a la capital de la provincia a la hora oportuna para tomar parte en la manifestación. Los que vivían en las cercanías de la ciudad hicieron el viaje a pie.

Aunque la prensa dijo que la manifestación era de los rebassaires, en realidad, oficialmente fue organizada por los militantes de la C.N.T., y de la U.G.T., si bien es cierto que individualmente fue secundada por muchos afiliados de la Unión de Rabassaires. Los dirigentes de esta organización, por las razones e puestas, se abstuvieron de intervenir.

En todo esto, los campesinos aprendieron mucho. Tuvieron la experiencia viva sobre el comportamiento de los gobernantes, también los de Esquerra Republicana de Cataluña que los del partido Radical Socialista, de Marcelino Domingo, el cual pertenecía al gobernador de Terragona. Todos ellos, representantes de la pequeña burguesía, estaban afectados, como propietarios, por las reclamaciones de los campesinos, por lo que, a la hora de la verdad, actuaron con la mentalidad de propietarios. Los campesinos cumplimos el compromiso ante el Presidente Maciá de hacer una manifestación pacífica, pero las autoridades, además de las dificultades que opusieron para que no se pudiera realizar, recibieron la manifestación ocoñtiendo la fuerza pública, con un saldo de tres manifestantes heridos, sin que hubieran podido encontrar una sola arma, entre los campesinos, que hubiera podido testimoniar propositos contrarios al objetivo del acto, que era de protesta pacífica por la lenidad de las autoridades en el cumplimiento de una ley que favorecía a los trabajadores del campo," GAVALDA, E. "El pensament agrari", p. 145.

29.- LLUITA, 14-V-1932, LA CRUZ, 28-VII-1932.

30.- FOMENT, 11-XI-1932, LES CIRCUMSTANCIAS, 8-XI-1932. Discussió sobre la llibertat de manifestació, Martí Cobiols diu que l'Ajuntament és incompetent per temes polítics i relaciona els

rats amb la campanya electoral, voten a favor Olla, Parnot, Casellas i Serrera, AJUNTAMENT DE VALLS, Acte, 7-XI-1932.

31.- LA CRUC, 6-XI-1932, Disposicions de la Generalitat "importantíssimes encaminades a reparar d'una manera ràpida els efectes de les arbitriarietats, de les il·legalitats i de les coaccions cresques en gran nombre al voltant dels conflictes derivats dels contractes de conreu, durant el període comprès entre el 6 d'octubre de 1931 al 16 de febrer de 1932, pels funcionaris de tots menes que han detestat al poder", LES CIRCUMSTANCIES, 12-IV-1932.

32.- LA CRUC, 8-XI-1932.

33.- FOMENT, 17-XI-1932, LA CRUC, 11-XI-1932.

34.- LES CIRCUMSTANCIES, 2-XI-1932.

35.- LES CIRCUMSTANCIES, 2-XI-1932.

36.- LA CRUC, 4-XI-1932, LES CIRCUMSTANCIES, 9-XI-1932.

37.- La conflictivitat es fa palesa quan el governador publica dues circulars el juny "Arrendataris i parcera" i a l'octubre "sobre contractes de parceria", en les que afirma:

"..."

Primer, Que en el cas d'haver formulat als arrendataris o parcera judicis de revisió de les rendes, per a continuar subsistents als esmentats judicis hauran de consignar les rendes en metàlic en cas d'arrendament o la meitat de les parts de fruits en la parceria, fins a la terminació dels mencionats judicis o bé entregar-los als propietaris, els quals deuran lliurar d'allí als corresponents rebuts.

Segon, Que no tenint judici de revisió pendent, els arrendataris o parcera deuran entregar les rendes o parts de fruits als propietaris de les terres, en la forma consignada en els contractes que amb aquests tinguin.

I tercer, Que als que no compleixen les disposicions esmentades i vulguin apropiar-se indegudament de les collites o de les parts que no els corresponguin, seran considerats com autors de delictes, castigats per la força pública i entregats al jutjal d'instrucció del corresponent partit."

Tanmateix, per ordre del governador, són prohibits als mitjans comunistes "mientras duren las circunstancias actuales de a. citacion en el campo", LA CRUC, 28-VIII-1932.

38.- TARRAGONA FEDERAL, pels federals el problema de la terra restava resolt en la Constitució mitjançant "el reconeixement dels drets dels treballadors a gaudir dels fruits que la terra dona amb el seu esforç, extirpant el parasitisme i privant als grans terratinents de tenir les terres ermes o treure'n grans rendiments", 28-XI-1931; 12 i 19-XI-1932, MOLINS, J. "Elecciones ", vol. II, p. 52.

39.- HERALDO REPUBLICANO, 6-VIII-1932, O des de la dreta, EL TEMPS, afirma que en magreta i a la seqüència "Molt bé que quan un mitger no es guanya la vida i en certa l'era obtingui rendiments crescuts que li permetin menar una vida de vici i disbaixa, se corregirà immediatament la injustícia, Però està molt més lament que es facin servir els mitgers de tònics electorals amb promeses d'avantatges quimeriques o injustes i perjudicis reals i efectius", 12-X-1932,

40.- EL TEMPS, 17-V-1932,

41.- EL TEMPS 15-VI-1935, Faenors al juny de 1935, que fa un any es tornava a votar la Llei de Contractes que havia declarat inconstitucional del Tribunal de Garanties i diu "Aquest fet marca el principi de la pendent per en al cap de quatre mesos escassos havia d'estrembar la Generalitat esquerrana".

42.- UCELAY, E. "Populisme", p. 197, "Potenciar un nou populisme (...) volta dir acceptar uns plantejaments sobre la reforma estructural de la societat catalana que estaven més enllà de la capacitat del govern autònom, és aquesta una raó fonamental per la qual la "gestió rebassaire" es va convertir en un puntal de la coalició de Companys. Es podia mostrar una esperança de transformació social i afieblir la dreta catalana al camp, no a la ciutat, i al mateix temps, aconseguir retindre una base popular de l'Esquerra -la pagessia- que si no era satisfeta, podia desbordar la direcció de la Unió de Rabassaires." AVANÇADA, 10, 17 i 24-VI-1933 i 19-VII-1933, El to radical de l'Esquerra el dona a AVANÇADA la secció de "Joan del poble demans" i proposa, el juny de 1933 que es refacin els textos legals referits a contractes de conreu i es resumeixin en quatre articles:

19.- Fins i tan no sigui la terra -com fora de justícia- del qui la conrea, s'autoritza a lots els actuals conreadors d'ella per poder-la adquirir en l'adremit pagant els seus antics propietaris el seu valor fin. et per la capitalització al 5% del producte de la seva riquesa imponible, pagament que es podrà fer en deu anualitats,

20.- Els conreadors que preferiran portar-la en arrendament podran fer-ho fent el tracte de l'arrendament com si ho fessin en un 5' del valor de la terra partint de la base de la seva riquesa imponible,

32.- No es podrà desposseir de la terra a l'arrendatari mentre fa treball: a l'us del bon pagès e no ésser que sigui per treballar-la el propietari directament, amb les garanties suficients que de no complir-les serà sancionat ademes de passar de nou la terra a l'antic arrendatari,

40.- Un Jurat Mixte en cada comarca compost per cinc obrers i cinc propietaris i presidit pel pagès més vell de la comarca entendra en totes les diferències que surtin de la interpretació d'aquesta llei i contra les seves resolucions hi cabrà el recurs al Jurat Mixte de la comarca limítrofa".

En resposta als articles a El Joan del Poble, Manuel Galas afirma que és una gran satisfacció l'aprovació de la llei de Contractes de Conrat, prealiminar de la «llei grossa», la llei petita, que no cessat a brava "al sentiment revolucionari del clarament popular", manifesta que "la llei ha conclert perfectament amb el seu objecte de classe, entorçant l'aprovació fins sobre les esperances", Galas considera que el tema agrari és fonamental per la Catalunya autònoma i per la República, BR-L7, E, "El conflicte ...", p. 21.

- 3.- A.H.4.7. "Comissió Arbitral de Conflictos del Cano". El 25 de setembre de 1933 es constitueix la comissió arbitral provincial de Conflictos del Cano presidida pel comissari de la Generalitat a Tarragona, Pere Cavella. Els vocals representants de la Unió de Rebassaires són Pau Miró Armengol, Josep Domingo Solar, Josep Cullare Alegret i els del propietaris són Albert Olive Alatorra, Josep Paralló Soler i Agustí Gibert Morillas. A l'octubre de 1933 es constitueix la Comissió Arbitral del partit judicial de Tarragona que està integrada per propietaris: Josep Paralló Soler, Daniel Recasens Pijoan, Josep Rovira Magaróles i rebassaires Pau Miró Armengol, Josep Domingo Solar i Josep Cullare Alegret, LA VEU DE TARRAGONA, 21 i 29-VII-1934 i 4-VIII-1934. Josep Mulleret (candidat de la Lliga el novembre de 1932?) es queixava de l'actuació de la Junta Arbitral de Tarragona ja que en els seus laudats "autoritza els rebassaires perquè dedueixin el 50% dels fruits corresponents als propietaris, l'import de les despeses de la collita i transport a casa, llur de la part dels fruits que els correspon" i afirma que "Aquestes despeses capassen sovint el valor dels fruits, amb la qual cosa els propietaris no sols deuen de cobrar la renda que la llei els assigna sinó que resulten endeutats amb els cultivadors", o denuncia un propietari el mateix diari que la comissió autoritza al cultivador a vendre els fruits del propietari i diu que els propietaris han de vigilar que no s'actui políticament amb fins partidistes, sinó que s'ajustin els drets dels litigants d'acord amb les lleis". Tot això i uns articles apareguts a LA CRUZ fa que la Comissió faci aclarir en on diu que la seva actuació s'ajusta a la llei de 25 de juny de 1933, LA CRUZ denunciava uns diputats en català i acusa la comissió de ser política i d'obrar amb molta parcialitat, encara més els propietaris a través de la VEU afirmen que la Comissió Arbitral "no constitueix una garantia eficaç per a les dues parts en conflicte". Aquesta comissió de Tarragona fins al 3 d'octubre de 1934 havia valorat setanta-cinc instàncies i onze recursos d'apel·lació, LA CRUZ, 10-VII i 4-VIII-1934, afirma: que només pot entendre el problema del propietari "quieres no sean no pueden darse perfecta idea de los sindecores que ocasionan a diario cuantos han perturbado con fines inconfesables las amables relaciones entre propietarios y cultivadores convirtiendo en problema politico y de lucha de clases lo que no podia pasar de ser una cuestión simplemente económica ocasionada por un aumento en el costo de los cultivos y una disminución automática del precio de los frutos y productos de la tierra". ARXIU DIPUTACIÓ DE

BARCELONA, Lligalls 3,736, 3-454-f. La de Tarragona és al 2 d'octubre de 1933, la de Valls el 30 del mateix mes i la de Paùs, que si no havent-hi acord per designar president serà nomenat al gener de 1934 Joses Roca i Mercedé, comissions constituïdes segons la llei del 14 de juny de 1933 i que substituirien als Jorats nits de la propietat rústica, i que per l'Institut de Sant Isidre aquells "procediments molt sovintuats i no donaven lloc a la quasi totalitat de les demandes i ... el bancar usurpador de fruits havia procedit maliciosa i era condemnat a retornar-los", IACSI, Memòria 1933, p. 19-21. AVANÇADA, 5-V-1933. Des de les pàgines d'AVANÇADA es critica la llei d'arrendaments, al maig de 1933, sentint que la llei de febrer es més avengada i afirma que per la duració sis anys, del contracte, el i com per la voluntat de les parts i les formes de revisió "Ningú amb coneixement de la realitat que informa la vida del camp pot admetre la creació d'aquest embolic de juntes i comissions arbitrals de propietaris i pagadors, ni tot l'enfasc de comptes i valoracions que s'assanyelan en dit projecte com un mitjà d'arrendament, ARXIU DIPUTACIÓ DE BARCELONA, "Agricultura-Economia", Lligall 6-455, núm. 150. Segons el decret del 27 de juliol de 1933 la comissió arbitral del districte de Valls no tenia vocals ni de la Unió de Rabassaires ni de l'IACSI, a l'agost encara no s'ha constituït. Quan ja ho està el novembre la comissió sol·licita gratificació o dietes per perdues de jornals, el mateix mes Pau Domenach, president vot dimitir i el conseller no li accepta ja que els "càrrecs són obligatoris, per constituir un exercici de ciutadania", al desembre es resol el tema de les gratificacions. Està integrada per Pau Pena, president de Valls i tres propietaris de Valls i un rabassaire de Valls, i de Rodonyà i un de Vilerrodonà. També el diputat d'Acció Catalana i l'alcalde de Tarragona, Pere Llicrat manifesta la seva poca confiança en el treball de les Comissions Arbitrals de Tarragona, 15-V-1933.

44.- DIARI SESSIONS PARLAMENT DE CATALUNYA, 23-V-1933, p. 1 525.

45.- AVANÇADA, 5-V-1933. Afirma que els propietaris són "Enemics de la Republica" i els acusa de fomentar l'anarquia al camp, que acabarà, diu, si l'autoritat no hi posés remei "en una revolte de les classes productores contra aquests explotadors que no es cansen de demanar i agraïr i fan persecució contra els que es neguen a complir aquests contractes que sols havien firmat per la coacció que representava el tenir els propietaris la força de la monarquia darrera seu", persecució a l'encair de les autoritats judicials. Els treballadors es fixen en el govern de Catalunya i quan ja hi ha el projecte de Llei, els propietaris es reuneixen en a Vilsfrance i elaboren unas absurdes conclusions que demostren "de com els propietaris són els enemics més encarnissats que la Republica i Catalunya té" i acaba "Per evitar que un dia una i l'altra fracassin conve frenar-les ben fort i arriber inclús, si la seva posició francament enerva del règim continués, a a polier-los dels deus bens que només els hi han servit i serviran per ener

contra la classe rural en profit propi i exclusiu", AVANÇADA, 20-VI-1933.

46.- AVANÇADA, 3 i 7-VI-1933, i el 10 de juny iniciu en negreta el següent text: "Les llars del camp són el cavall de batalla. La Lliga i tota la reacció, 'veritats pagasas' de la Unió es la força", i el 22 de juliol dirà: "Que s'escara per a honorar les Comissions Arbitrals Agrícoles? Els pobles afectats dels conflictes no s'agran en." D'altra banda a Rodonyà un propietari desapareix un tros de necessaire.

47.- FOMENT, 2-VIII-1933.

48.- DILLON, 10-VII-1933, LES CIRCUMSTANCIES, 21-VII-1933.

49.- LES CIRCUMSTANCIES, 13-VII-1933. Un article editorial d'AVANÇADA en resposta a una carta de LA CRUZ ens aproparà als temes d'aquesta pugna partidista sobre el tema rebassaire. Diu AVANÇADA "perquè uns rebassaires s'hagin endut unes collites (que veritablement són seves perquè són fruits del seu treball) no han fet pas les paus, comparant el que fins a la data present els propietaris han onat robant despotícament i descaradament, sota condicions ominoses i detestables, als burllats pagasos" "¿és tan baveu de creure que el dret a la propietat és sagrat? El que és sagrat és poder cada ciutadà viure compensat amb el rendiment o productes proporcionats per llur treball". També afirma que la República no hagues estat tan pacífica amb "tota la caterva catòlico-burguesa-capitalista-militarista-faixista o millor dit reaccionària en contra de la marxa evolutiva i que si s'hagués fet justícia social no s'hauria produït el conflicte AVANÇADA, 15-XI-1933.

50.- TARRAGONA FEDERAL, 29-VII-1933, LES CIRCUMSTANCIES, 3-VIII-1933. Al Font d'Armentera arriben les repercussions del conflicte al març de 1934 i hi navre acord dels percers en deler la terra mitjançant indemnització, en una discussió del propietari, en principi defensa desparera des tira d'escocote ferint als percers i fou desingut i segors JOVENTUT això no és sinó "un dels casos a l'enanter d'aquesta perturbació portada al camp pels esquerrans", el mateix diari-setmanari que s'alegra del dictamen favorable al primer recurs presentat per l'IACSI contra la llei del 26 de juny del Parlament de Catalunya 'delant el : contrarestada tota la tasca subversiva que, sota l'empar dels governants de l'Esquerre, s'havien dedicat incipientment una grant part dels nostres conreadors". JOVENTUT, 9-III-1934 i 11-IV-1934.

51.- GIRALT, E. "El conflicte ...", p. 21

52.- LA CRUZ, 19-V-1933. "1) "Considerant que el projecte de la Comissió Parlamentària és atemptatori als drets que la Constitució reconeix als ciutadans, als postulats de la justícia i als principis més rudimentaris del dret universal, i que s. s'aproveuen coligèria als propietaris catalans a recórrer

contra una llei aprovada pel Parlament català, l'Assemblea catalana com a una mençobra contra el règim econòmic de Catalunya i atemptar que s'intenta cometre i com a traïdors a les nostres reivindicacions nacionals a tots els que secundin dita mençobra votant el projecte de la comissió parlamentària"; 2' "... protestes contra la nova aristocràcia que es pretén crear (...); 3' "Protestes dels riberrins i excol·locats, de qui són les úniques víctimes de les autoritats i el projecte de legalització al Govern de Catalunya han sigut víctimes els propietaris (...); 4' "Manifestar al Govern de la República i al de Catalunya la voluntat ferma i decidida de no sotmetres ni per la força a les lleis i disposicions que no s'inscrin en un criteri de justícia sinó en motius polítics o interessos de partit, segons el Tribunal de Espanya (...); 5' "... contra el sistema de vents forçosa que constitueix una veritable expropiació atemptadora als drets constitucionals"; 6' "Demanar als poder públics la supressió de la Llei de terres municipals"; 7' "Demanar l'ajut a totes les entitats econòmiques de Catalunya i d'Espanya davant l'atrocitat inqualificable que s'intenta cometre contra la propietat rústica de Catalunya i que cada es farà atenció a tota la riquesa nacional".

53.- LA CRUZ, 2-II-1934.

54.- LA CRUZ, 20-X-1933, 3-II i 13-IV-1934. Vegeu DUCH, M. "La polèmica de la llei ...", ca.190-195. "Fobres propietaris catalans, Quin drama el nostre! A tot Espanya sofrem en per la desvalorització enorme de la propietat rústica ocasionada per la malaurada Reforma Agrària. A tot arreu passen conflictes amb les lleis de terres municipals, depreciació de fruits, etc. Però aquí estem pitjor. Patim els veritables dolors d'alle, i a vea als que ens ha infertit el domini de l'Esquerre al Parlament i a la Generalitat". El FOMENT critica l'abandonament de la Lliga pel Parlament i la presentació del recurs d'inconstitucionalitat com a votat d'autonomisme de part de la Lliga; "Que es proposi la Lliga Catalana amb aquesta nova vergonya" semblantment intenta que fracassés una brillant i justiciera actuació del nostre Parlament, i que aquest intent ni va la manifestació pelosa de que ells no volen Catalunya ni el seu creïdor, ni no són ells que la governen".

55.- TREPALL, 5-V-1934. Una carta que Joan Sendra, dirigent socialista de Vallès envia a Joan Comorera el 26 de gener de 1934 ens permet saber l'actitud de la U.S.C. vallencs sobre el conflicte agrari, n'ha tractem alguns fragments: "Al cap ni he un bon dia de melistor per aquest passivitat dels organismes superior puig l'any agrícola avança i els bancs encara són fora de la terra. El dia 14 totom es va llençar a la lluita electoral, des dels comunistes fins als republicans moderats, per tal de reafirmar la confiança al govern de Catalunya i la gent comença a estar desaperseguda" i li demana que en Lluís desistís: "d'una vegada els recursos dels propietaris i vos dicteu alguna disposició per tal que els labors de les

comissions arbitrales es desenvolupant sense necessitat de conèixer cap via peregrinada dels jutjats als advocats i procuradors".

"La gent necessària ens ve creu amb vosaltres i encara als tornarem a necessitar per a ofegar qualsevol perversió del feixisme del ant",

I i informa pel que començà de son germà que viu a Vilallonga que "Un inici de revolte que començà no deu ser prosperar donant satisfacció a les savas justes reivindicacions. Tenen la sensació que els propietaris, malgrat haver perdut les eleccions, encara posseeixen prou poder per aturar el curs de la nova estructuració política, administrativa i judicial de la nostra terra." XXVII DIPUTACIÓ DE BARCELONA, Lligall 3,756 "Comissions Arbitrales". En la mateixa línia una carta de la Societat de Feixistes i Cei a Rural de Masllorenç al maig de 1934, Rafael Folch i Caodavila en constataren que al seu terme no hi ha arrendaments ja que tot es recorre aorta i morta i siuen. "Aci, desde l'adveniment de la República, fins a la fecha, est propietari a pagat res a cap conreador, dora degut en si d nosaltres cuen sigui la cre de recullir el fruit no asportit un decret aclaratori, nosaltres es endurent tot i cuen estigui clarit, si es que el's i sigin d'arrotonar, al's i tornarem". Lligall 3,751.

56.- DIARI DE TARRAGONA, 20-X-1934.

57.- DIARI DE TARRAGONA, 25-X, 1, 15, 24-XI i 27-XII-1934. "El problema rebassaire gairabé ha estat resolt harmònicament entre els parcera i propietaris" "Com a conseqüència de les ordres dictades per l'autoritat militar". BANS de l'alcalde gestor Anastasio Ramos, el 27 d'octubre i el 5 de novembre, i 15 de febrer de 1936 sobre el cens de camperols i la Junta Agrària. Al maig de 1936 s'acaba la confarrit del cens de propietaris i parcera d'acord amb la L.C.C. del terme municipal de Tarragona que dona compte dels 190 propietaris de finques rustiques que les tenen cadidas en arrendament, a mitges o en altres contractes similars. El cens de conreadors afecta 289 persones al terme de Tarragona, 109 Constantí, 107 a El Catllar, 31 al Morall, 54 als Pellarasos, 40 a Parsfort, 7 a Rensu, 29 al Rourall, 54 a La Securia, 23 a Tamarit, 46 a Vilasaca, 57 a la Folla de Yafumat i 50 a La Senonça. A.H.R.T. "1936 Estadística". L'Ajuntament de Tarragona convoca totfora el 27 d'octubre per a confarrit el cens de camperols i als que hi figuren que puguin acollir-se a la Llei de Reforma Agrària. La intervenció de l'autoritat militar sera continua, es ai i que al despat del coronel Rivero es reunen un propietari del Catllar i el seu parcera per tal d'arrendar un conflicte e istant des de l'any 1931 però no hi hagut solució, de la Securia amb presència del jutge si bé després de mutues concessions s'evitè la violència d'un cashucí decretet pel jutjat contra el parcera.

58.- LA TERÇA, 15-V-1935. BARCELONA "El problema agrari", p. 16.

- 59.- LA TERRA, 1-9-1936 afirma que "Fent cas crisi de l'anguniosa situació econòmica en que es troba el coneador català a cause de l'actual crisi de mercats i la consegüent subvaloració dels productes, se li a igual, amb enaruga de llangament, el pagament immediat de quantitats moltas vegades resultat de càlculs premeditados i arbitraris de las parts de fruits en litigi". EUCELLY DA CPL "Peculiana", p. 201.
- 60.- Vague Capital "Els fets d'octubre".
- 61.- GIRALT, E. "El conflicto ...", p. 22.
- 62.- EL TEMPS, 13 i 17-VII-1936, "Aquestes garbes encasses que surt com guapeires asgarriades del gran foc que il·lumina Catalunya al 6 d'octubre quan els de que las brasses encara són fàcils d'encendre ai i que un oració favorable alari mentre l'altra part i amb ella als que ens mig governan, no vèllin i no procuri i no vulgui fer possible una pacificació dels esperits, tan necessària, tallant tota classe d'obusos i desnonaments i complint la justícia mes estricta i colidant tems enaruga".
- 63.- GIRALT, E. ob. cit., p. 21.
- 64.- EL COMERCIAL, 24-V-1936.
- 65.- GIRALT, E. "El conflicto ...", p. 23. "De hecho, ahora más que nunca, la *Unió de Rabassaires* se muève entre dos corrientes: la del aceto a la ley de Contratos de cultivo, v la de quienes no quieren esperar a que el juego de las leyes produzca lentamente la transformación de las estructuras. Para frenar la penetración de las sindicales socialistas y enarquistas en el campo catalán, los dirigentes de la *Unió* e frenaràn sus posiciones. El Congreso rabassaire del 15 de mayo de 1936, en el que estaban representados unos 50,000 afiliados, aprobó entre otros los siguientes (postulados):
- a) apropiación sin indemnización de la tierra posesa previamente;
  - b) la tierra es propiedad colectiva de toda la sociedad, y los frutos del trabajo para quien los haya producido,
  - c) creación de unidades familiares de explotación mediante la concentración parcelaria;
  - d) creación de explotaciones colectivas de régimen cooperativo donde la economía y las condiciones de cultivo lo eijan,
  - e) encuadramiento social de los cultivadores en organizaciones sindicales de clase para su defensa.
- 66.- ESCODA, "Reus de la dictadura...", p. 53. LA VEU DE TARRAGONA, 29-VI-1931, DIARI DE TARRAGONA, 3-VII-1931, LES CIRCUMSTANCIAS, 4-VII-1931, FOMENT, 7-VII-1931, L'estrèdia reia entre els jornalans i els propietaris integrats a la Cambra Agrícola s'establir la jornada de vuit hores, amb més de dos animals es podran tenir dos mossos, els rabassaires els raten os drets que els jornalans, la contractació reia d'esser de jornalans associats, el treball d'ac ece en 6 i 9 cassetes i l'escorpar a

10 pessetes, produït el treball en diurnenge, la resta del treball es el primer de maig i en cas de declarar-se la vaga els patrons hauran d'admetre els salaris d'abans del conflicte. Els jornals dels obrers agrícoles el 1931 a Tarragona oscil·la entre de: 7-8 peses, als homes i 3-4 peses, les dones i els infants, ANUARIO ESTADÍSTICO DE ESPAÑA, 1931, p. 551.

67.- LA CRUZ, 11-IV-1931, Al desembre de 1930 segons la Societat d'Agricultors ni havia a Faus 32 obrers en atur, A.M.F., Reformes Socials.

68.- Sindicat forja actiu que organitza, segons que informa LLUITA, a l'abril de 1932 una funció teatral a la Societat Agrícola de Valls a profit dels presos socials i a l'agost una conferència sobre "Francisco Ferrer y su obra".

69.- LLUITA, 9 i 16-I i 30-IV-1932, LA CRUZ, 3-V-1932.

70 - B.O.P., 10-VI i 13-VIII-1932.

71.- REGLAMENTO SOCIEDAD DE AGRICULTORES DE REUS, A.M.R. A l'agost de 1933 organitzen una conferència sobre "El problema agrari" a càrrec de Jona Camorera, FOMENT, 3 i 6-VIII-1933.

72.- La Societat d'Agricultors de Tarragona, el reglament de la qual s'aprova el 17 de febrer de 1933 es proposa reunir els obrers agrícoles de la ciutat, defensar llurs interessos, practicar el principi de solidaritat entre societats similars "y con cuantas trabajen por el mejoramiento de la clase obrera". Per a pertanyer-ni calia treballar terres per compte d'altri i tenir més de 17 anys.

73.- A.M. Alcover, Treball, FOMENT, 24-VIII-1933.

74.- A.M.R. REFORMES SOCIALS, 10-IX-1933.

75.- B.O.P., 15-IX-1933, El salari mitjà a Tarragona durant 1931 fou pels homes entre 7 i 8 pessetes, les dones i els nens entre 3 i 4, ANUARIO ESTADÍSTICO 1931, ps. 551-552, AVANÇADA, 7-X-1933.

76.- LES CIRCUMSTANCIES, 29-V-1934.

77.- EL CONSEQUENT, 9-V-1936, LES CIRCUMSTANCIES, 21-V-1936 amb el leu de l'aplicació de la llei sobre contru forçats en la mitjana lina.

78.- EL CONSEQUENT, 23-V-1936.

79.- LES CIRCUMSTANCIES, 5, 7 i 12-VI-1936.